NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פּרייז 15 גראָשען

10 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 283 | Łódź, Sroda, 9 grudnia 1936 | אדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאָדז, מיטוואָך, פּ׳ מקץ, כ״ה כסלו תרצ״ז | 14-טער יאָהרגאַנג

היינט — פּראָצעס פֿון דוד פֿראַנקפֿורטער

די ערשטע אָפּקלאַנגען פֿון מאָרד אין דאַוואָס. — דייטשלאַנד און די שווייץ. — די רעדע פֿון אַדאָלף היטלער. — אַ דעפּעשע פֿון די נאַציס אין יאָהר 1922. — די אַקציע פֿון דייטשען פּראָפּאַגאַנדע־מיניסטעריום. — דאָס בוך פֿון עמיל לודוויג. — דוד פֿראַנקפֿורטער און שלום שוואַרצבאַרד

כור (יט״א). היינט, מיטוואָך, הויבט זיך אָן אין כור דער פּראָצעס פֿון דוד פֿראַנקפֿורטער. עס איז נויטיג צו דערמאָהנען אין קורצן די פֿאָרגעשיכטע פֿון דעם דאָזיגן פּראָצעס, וואָס זיין בעדייטונג ווערט זוי געהעריג אָפּגעשאַצט סיי אין יודישע און יודען־פֿריינדליכע, סיי אין אַנטיסעמיטישע קרייזען.

תיכף נאָך די שאָסען אין דאַוואָס האָט די רייכס־דייטשע פּרעסע אויפֿגעהויבן אַ גענעראַל־קאַמפּאַניע געגען יודען בכלל, פֿאָדערענדיג פֿאַר פֿראַנקפֿורטער׳ן טויט־שטראָף און דראָהענדיג דער שווייץ מיט „אומאַנגענעהמע קאָנסעקווענצן" פֿאַר די שווייצאַריש־דייטשע בעציהונגען.

אין יודישע קרייזען

האָט דער מאָרד אין דאַוואָס קודם־כל גורם געווען צו דער אויפֿוויקלונג פֿון דער יודישער טראַגעדיע אין נאַצי־לאַנד. פֿאַראורטיילענדיג דעם מאָרד אַלס געוועהר אין פּאָליטישן קאַמף, איז אָבער געווען אוממעגליך נישט צו אונטערשטרייכן די סיבות, וועלכע האָבן דעם מאָרד אין דאַוואָס פֿעראורזאַכט. די יודישע וועלט האָט געמוזט דאָס געשעהעניש אויפֿפּאַסן אין דעם זין, אַז דוד פֿראַנקפֿורטער אַליין איז אויך אַ קרבן פֿון דער נאַצי־צרעת און נאַצי־שגעון.

די זעלבע מיינונג האָבן אויך אויסגעדריקט יענע נישט־יודישע קרייזן, וועלכע קוקן נישט אויף דער וועלט דורך ברילען פֿון נאַצי־שנאה. שוין איבערמאָרגען, נאָך די שאָסען אין דאַוואָס, דעם 6־טען פֿעברואַר, האָט דער בישאָף פֿון דורהאַם, רעדענדיג אין לאָנדאָן, ערקלערט:

„די טאַט איז געווען אַן אומגליקליכע נאַרישקייט, וועלכע וועט האָבן אַ בייזע השפעה אויף דער גאַנצער לאַגע. דער יודישער מערדער איז אריינגעפֿאַלען אין אַ טרויעריגער צומישונג: איך מיין אָבער, אַז אין דער אונטערשטער שורה זענען די שולדיגע אין דער דאָזיגער טאַט די איצטיגע הערשער פֿון דייטשלאַנד. זיי וועלען זיין פֿאַראַנטוואָרטליך פֿאַר דער געשיכטע אויך פֿאַר דעם דאָזיגן געוואַלט־אַקט".

דער דייטשער באָטשאַפֿטער אין בערן

האָט איבערגעגעבן דער שווייצאַרישער רעגירונג אַ פּראָטעסט געגען דער דערשיסונג פֿון גוסטלאָף׳ן. די דייטשע פּרעסע האָט אויפֿגעהויבן העפֿטיגע אָנגריפֿן געגען די שווייצאַרישע מאַכט־אָרגאַנען. בעזונדערס האָט זיי די נאַצי־פּרעסע געהאַט פֿאַראיבעל, וואָס זיי האָבן טאָלערירט קריטיק פֿון נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם אין דער שווייץ.

די אויפֿרעגונג פֿון דער דייטשער פּרעסע איז נאָכמעהר געשטיגן, ווען די שווייצאַרישע בונדעס־רעגירונג האָט דעם 18־טען פֿעברואַר פֿערבאָטען די נאַציסטישע גאַו־לייטונגען אין דער שווייץ. דער „פֿעלקישער בעאָבאַכטער" האָט געשריבן וועגן „אַניאַרויספֿאָדערונג פֿון דייטשלאַנד דורך דער בונדעס־רעגירונג פֿון דער שווייץ". די „דייטשע אַלגעמיינע צייטונג" האָט געפֿאָדערט, אַז דער בונדעס־ראַט זאָל זיין בעשלוס צוריקציהען. נאָך העפֿטיגער זענען געווען די אַרויסטרעטונגען פֿון „ס.א. מאַן", „שוואַרצע קאָרפּס" א. אַנד. נאַצי־אָרגאַנען. די שווייץ האָט אָבער איהר בעשלוס נישט צוריקגעצויגן און די שווייצער פּרעסע האָט ערקלערט, דאָס עס איז נישט געוואונשען, אַז נעבן דעם אָפֿיציעלן געזאַנדטען פֿון דייטשלאַנד, זאָל נאָך אין דער שווייץ אַמטירען אַ „פּאַרטיי־אַמבאַסאַדע". די היטלער־רעגירונג האָט דערויף געענטפֿערט מיט אַ פֿערבאָט פֿון שווייצאַרישע בירגער־פֿעראיינען אין דייטשלאַנד, הגם עס האָט זיך אין דעם פֿאַל געהאַנדעלט בלויז וועגן נישט־פּאַרטייאישע פֿעראייניגונגען, בעת אין דער שווייץ זענען פֿערבאָטען געוואָרען אויסגעשפּראָכען־פּאָליטישע נאַצי־נעסטן.

דער טויטער קערפּער פֿון גוסטלאָף׳ן איז אַריבערגעפֿיהרט געוואָרען פֿון דאַוואָס אין דער געבורטס־שטאָט פֿון דער׳הרג׳עטען נאַצי־אַגענט, שווערין. די עקספּאָרטאַציע פֿון טויטען איבער דייטשלאַנד איז אויסגענוצט געוואָרן פֿאַר אַנ׳אַגיטאַציע־אַקציע אין גרויסן פֿאַרנעהם. דעם 12־טען פֿעברואַר האָט היטלער געהאַלטען אין שווערין די טרויער־רעדע איבער גוסטלאָפֿ׳ס טרומנע. ער האָט געמאַכט דאָס יודענטום פֿעראַנטוואָרטליך פֿאַר דעם טאַט פֿון דוד פֿראַנקפֿורטער און גלייכצייטיג ערקלערט, אַז דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם האָט זיך קיינמאָל נישט בענוצט מיט קיין געוואַלט־מיטלען אין זיין פּאָליטישן קאַמף.

היטלער האָט געזאָגט ווערטליך:

„איך מוז פֿייערליך פֿעסטשטעלען: אויפֿ׳ן וועג פֿון אונזער בעוועגונג ליגט נישט קיין איין־איינציגער דורך אונז ערמאָרדעטער געגנער, אַפֿילו נישט קיין אַטענטאַט", די גאַנצע רעדע פֿון היטלער׳ן איז געווען איין רוף זיך נוקם צו זיין אין די יודען, וועגן וועלכע ער האָט געזאָגט, אַז זיי זענען „אונזער שונא, וועלכען מיר האָבן קיינמאָל קיין שלעכטס נישט געטון"...

די דאָזיגע רעדע פֿון היטלער׳ן האָט מחוץ דעם דייטשן רייך אַרויסגערופֿן אַלגעמיינע שטוינונג. דער

„זשורנאַל דע דעבאַ"

האָט געשריבן: „זייער אויפֿשטייג צו דער מאַכט האָבן די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטן צוגעגרייט מיט אומצעהליגע מאָרדען, וואָס זייערע אויספֿיהרער זענען דורך די פּאַרטיי־פֿיהרער גלאָריפֿיצירט געוואָרן. דאָס האָט דאָך דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם דערהויבן צו דער מדרגה פֿון נאַציאָנאַלע העלדען די מערדער פֿון ראַטענוי און די אויספֿיהרער פֿון אומצעהליגע אַנדערע מערדערייען". די צייטונג האָט דערמאָהנט די ערמאָרדונג פֿון גענעראַל שלייכער, זיין פֿרוי און בכלל די מאַסען־שחיטה פֿון 30־טען יוני 1934, וועלכע איז „מיט איהרע הונדערטער קרבנות געווען איינס פֿון די שוידערליכסטע געשעהענישן פֿון דער נייער געשיכטע". די פּאַריזער צייטונג האָט אויסגעפֿיהרט: „אויך מחוץ די גרענעצן פֿון דייטשן רייך האָט דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם זיך בעדינט מיט מאָרד אַלס פּאָליטיש קאַמפּף־מיטעל. איז דאָך אין בערלין קאָנספּירירט געוואָרן די פֿערשוערונג, וואָס איהר קרבן איז געווען דער קאַנצלער דאָלפֿוס. די דאָזיגע אַלע מערדערייען זענען אויסגעפֿיהרט געוואָרן לויט׳ן ווילן און לויט די אינסטרוקציעס פֿון נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם. דאָס פֿערברעכן פֿון פֿראַנקפֿורטער׳ן דאַגעגען איז אויסגעפֿיהרט געוואָרן ריין־פּריוואַט, און זיין טאַט האָט באַין־אופֿן נישט בערעכטיגט די רעדע אין שווערין".

די „באַזעלער" נאַציאָנאַל־צייטונג"

האָט דערמאָהנט דעם אינהאַלט פֿון אַ דעפּעשע, וואָס איז אַרויסגעשיקט געוואָרן צו די מערדער פֿון פּאָטעמפּאַ (אַ פּאָלאַק). עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגן „פֿינף נפשות מיט אַ שלעכטן שם, וואָס זענען בעפֿאַלן איין־איינציגען מאַן, ווען ער איז געלעגן אין בעט, און וועלכע זיי האָבן אויפֿ׳ן בעסטיאַלישסטן אופֿן ערמאָרדעט פֿאַר די אויגען פֿון זיין מוטער". נאָכ׳ן געריכטס־אורטייל האָט די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע פּאַרטיי אַרויסגעשיקט צו זיי פֿאָלגענדע דעפּעשע:

„קאַמעראַדען! פּנים־אל־פּנים מיט דעם דאָזיגן אומגעהייערליכן בלוט־אורטייל פֿיהלען מיר זיך מיט אייך פֿערבונדען אין גרענעצלאָזער טריישאַפֿט. אייער

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

אַ גרויסע דיסקוסיע

קומט פֿאַר צווישען ענגלישען קעניג, פּרינץ פֿון קענט און פּרעמיער באַלדווין

קיין שום דעציזיע נאָך נישט אָנגענומען

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

דער פֿערלויף פֿון די געשעהענישן אין די לעצטע 24 שעה ווייזען נישט אָן דערויף, אַז די דעקלאַראַציע פֿון פֿרוי סימפּסאָן זאָל ווירקען אויף דער ענדערונג פֿון דער לאַגע. אַלץ ווייזט אָן דערויף אַז ס׳ווערען געמאַכט צוגרייטונגען צו דער אַבדיקאַציע. די צוגרייטונגען געהען אין 3 ריכטונגען:

1) די מאַטעריעלע סיטואַציע פֿון קעניג אין פֿאַל פֿון אַבדיקאַציע. דער קעניג האָט נישט קיין פּריוואַט־פֿערמעגען. די אַלגעמיינע אויסגאַבע פֿון קעניג ווערען געדעקט פֿון דער ציוויל־ליסטע, די פּערזענליכע אויסגאַבען פֿון די הכנסות, וועלכע ס׳גיט דאָס פֿערמעגען פֿון קאָרנוואָלס, וואָס בעטרעפֿען 120 טויזענד פֿונט אַ יאָהר;

2) וואָס פֿאַראַ טיטול דער קעניג וועט האָבן נאָך דער אַבדיקאַציע;

3) די ירושה־פֿראַגע.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

3 אַ זייגער בייטאָג האָט דער קעניג איינגעלאַדען אין זיין רעזידענץ אין בעלוועדער־פּאַלאַץ דעם פּרינץ פֿון קענט. 4 אַ זייגער האָט זיך נאָך פּרינץ פֿון קענט געפֿונען ביים קעניג.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

4 אַ זייגער איז פּרעמיער באַלדווין געקומען צום קעניג. 11 אַ זייגער ביינאַכט האָט נאָך די בעראַטונג געדויערט.

ס׳קומט פֿאָר אַ שאַרפֿע דיסקוסיע צווישען קעניג, פּרינץ פֿון קענט און פּרעמיער.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

דער פּרעמיער באַלדווין האָט היינט אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפֿערענץ פֿון עטליכע שעה מיט׳ן אינערן־מיניסטער סיימאָן און אַדמיראַליציע־לאָרד סאַמועל האָר.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

ווי מען גיט איבער, האָט דער פּרינץ פֿון יאָרק געכטען געוויילט ביים קעניג אין בעלוועדער־פּאַלאַץ. פּרינץ פֿון יאָרק האָט פֿערלאָזען דעם פּאַלאַץ 1 אַ זייגער ביינאַכט.

דעקלאַראַציע פֿון פֿרוי סימפּסאָן האָט נישט אויפֿגעקלערט די לאַגע.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

די אומגעבונג פֿון קעניג עדוואַרד האָט זיך דערוואוסט פֿון פֿרוי סימפּסאָנ׳ס ערקלערונג ערשט פֿון דער פּרעסע. אין די הויף־קרייזען איז די ערקלערונג געווען אַן איבערראַשונג. מ׳האַלט, אַז זי וועט נישט פֿערענדיגען דעם קאָנסטיטוציע־קריזיס און ס׳ווערט געהאַלטען פֿאַר אַ פּערזענליכען שטאַנדפּונקט פֿון פֿרוי סימפּסאָן. נאָר אַ שריט פֿון קעניג קען אויפֿקלעהרען די לאַגע.

רייטער־אַגענטור דערוויסט זיך, אַז פֿרוי סימפּסאָן וועט בלייבן אין דער ווילע „לוביע" ביז די דעציזיע פֿון קעניג וועט בעקאַנט ווערן.

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

פֿיל דעפּוטאַטען האַלטען, אַז די פֿראַגע פֿון קעניג׳ס ליבע וועט דעצידירט ווערען היינט ביינאַכט. באַלדווין וועט מיטוואָך ביינאַכט אָפּגעבן אַ וויכטיגע דעקלאַראַציע אין אונטערהויז. נאָך דער דעקלאַראַציע פֿון פֿרוי סימפּסאָן, וועט אויך דער קעניג אָפּגעבן אַ דעקלאַראַציע. ס׳הערשט די אַלגעמיינע איבערצייגונג, אַז מ׳טאָר נישט לאָזען לאַנג פֿערשלעפּען דעם ענין.

געהיימניספֿולער אַעראָפּלאַן פֿון לאָנדאָן אָפּגעפֿלויגען צו פֿרוי סימפּסאָן

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

פֿון פֿליה־פּלאַץ אין קריידאָ איז אַרויסגעפֿלויגען אַן אַעראָפּלאַן קיין קאַנע, וואו ס׳געפֿינט זיך פֿרוי סימפּסאָן. אין אַעראָפּלאַן געפֿינען זיך 3 פּאַסאַזשירען. 4 באַכמיטאָג איז דער אַעראָפּלאַן אָנגעקומען קיין פֿראַנקרייך. די פּאַסאַזשירען זענען אַוועק צו פֿרוי סימפּסאָן.

* * *

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

אויף דער סעסיע פֿון דער פֿעלקער־ליגע וועט ענגלאַנד זיין רעפּרעזענטירט נישט דורך מיניסטער אידען, נאָר דורך לאָרד קרענבורג. אידען קען נישט אַרויספֿאָהרען צוליב דעם ענין מיט׳ן קעניג.

* * *

לאָנדאָן, 8 (ספּ. טעל.)

בעת דער מאַניפֿעסטאַציע, וועלכע איז פֿאָרגעקומען פֿאַר׳ן קעניגליכען פּאַלאַץ, האָט די פּאָליציי אינטערוועניר׳ט, אַרעסטירענדיג איינעם פֿון די מאַניפֿעסטאַנטען.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געכטען דינסטאָג, דעם 8־טען דעצעמבער 1936 געשטאָרבען אין עלטער פֿון 66 יאָהר אונזער הייס־געליבטער מאַן, פֿאָטער, זיידע און ברודער ב. ע.

ב״ר אברהם שאול ז״ל באָרוכין

די לויה קומט פֿאָר היינט, מיטוואָך, ד. 9 דעצעמבער, 1 אַ זייגער בייטאָג פֿון טרויער־הויז ליפּאָווא 53, וועגען וואָס עס טיילען מיט די אין טיפֿען טרויער פֿערבליבענע

פֿרוי, זיהן, טאָכטער, איידים, שנור, אייניקלעך און פֿאַמיליע.

משה טשערטאָק און ד"ר ארטור רופּין

גיבען ערקלערונגען פאַר דער קעניגליכער קאָמיסיע

וועגען עליה און קאָלאָניזאַציע-פּראָגען

ירושלים, (יט"א.)

אויף דער היינטיגער. עפענטליכער זיצונג פון דער קעניגליכער קאָמיסיע האָט פֿערענדיגט זיינע ערקלערונגען וועגען דער אומלעגאַלער אימיגראַציע ה' אליהו עפּשטיין פון דעם פּאָליטישען דעפּאַרטאַמענט פון דער יודישער אַגענץ. אליהו עפּשטיין האָט נאָכן שילדערן דעם פֿגרינעהם פון דער אומלעגאַלער אראַבישער איינוואַנדערונג אָנגעוויזען אַז די דאָזיגע איינוואַנדערונג שטעלט מיט זיך פאָר איינעם פון די קוואַלען פון די אומרוהען אין לאַנד. די אומלעגאַלע אַראַבישע אימיגראַנטען, וועלכע זענען מסכים צו אַרבייטען אויף פיל ערגערע בעדינגונגען ווי די

אינלענדישע אַראַבער דריקען שטאַרק די לוינען

און רופען דערמיט אַרויס אַ שטאַרקע אומצופרידענהייט צווישען דער אַראַבישער בעפעלקערונג אין לאַנד, אויך בעת די לעצטע אומרוהען אין א"י האָבען די חורנער און אַנדערע אומלעגאַלע אַראַבישע איינוואַנדערער געשפּילט אַ גאַנץ טרויעריגע ראָל. אויך פון סאָניטאַרען שטאַנדפּונקט בילדען די אומלעגאַלע אַראַבישע איינוואַנדערער אַן אָנגענומטע געפאַהר פאַרן לאַנד.

לאָרד פּיל און אַנדערע מיטגלידער פון דער קעניגליכער קאָמיסיע שטעלען דאַן אַ רייהע פראַגען בנוגע דער אומלעגאַלער איינוואַנדערונג, אויף וועלכע עס ענטפערט דער עקזעקוטיוו מיטגליד משה טשערטאָק.

לאָרד פּיל פרעגט זיך, צי עס פערלאַנגט די יודישע אַגענץ אַז די אומלעגאַלע אַראַבישע איינוואַנדערונג זאָל אָפּגעשטעלט ווערען.

משה טשערטאָק ענטפערט דערויף, אַז די רעגירונג בעזיצט גענוג מיטלען כדי אָפּצושטעלען די אומלעגאַלע איינוואַנדערונג, אַזוי לאַנג ווי עס פערליכטעט דער פּרינציפּ פון דער אויפנאַהמס-פעהיגקייט פון לאַנד, אלס מאָס פון דער עליה, פערלאַנגען די יודען, אַז

דאָס לאַנד זאָל קודם כל אויפנעהמען יודען און נישט אַראַבער.

דער מיטגליד פון דער קעניגליכער קאָמיסיע סער האַמאָנד: צי דאַרף מען דאָס פערשטעהען אין דעם זין, אַז כל־זמן עס עקזיסטירט די אומלעגאַלע אימיגראַציע, קען די רעגירונג נישט אָפּשאַצען פּינקט די אויפנאַהמס-פעהיגקייט פון לאַנד?

טשרטאָק: די רעגירונג קען נישט ריכטיג אָפּשאַצען די אויפנאַהמס-פעהיגקייט פון לאַנד אויף שאַצט זי געוועהנליך אָפּ ניחעריגער פון דעם פאַקטישען מצב, ווייל דאָס לאַנד ווערט פערפלייצט דורך אומלעגאַלע אַראַבישע אימיגראַנטען.

לאָרד פּיל: צי זאָל די רעגירונג אָפּשטעלען די אומלעגאַלע אַראַבישע איינוואַנדערונג?

טשערטאָק: אַזוי ווייט ווי דאָס לאַנד נויטיגט זיך אין אַרבייטער דאַרפען אַריינגעלאָזט ווערען יודישע איינוואַנדערער, וועלכע בעגינסטיגען די ענטוויקלונג פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים.

לאָרד פּיל: צי דאַרף מען נעבאָט פון פערליכטערען די ענטוויקלונג פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים פערשטאַנען ווערען אלס בעגינסטיגונג פון דער יודישער איינוואַנדערונג?

טשערטאָק: יאָ.

לאָרד פּיל: צי בעדייט דאָס, אַז די גאַנצע איינוואַנדערונג זאָל מאָנאָפּאָליזירט ווערען פאַר יודען?

טשערטאָק: בלויז די יודישע איינוואַנדערונג העלפט צו ענטוויקלען די יודישע נאַציאָנאַלע היים און שאַפט נייע מעגליכקייטען פאַר נייע איינוואַנדערער.

סער האַמאָנד: צי מיינט איהר, אַז די אומלעגאַלע איינוואַנדערונג בכלל שטעלט אין טויט פּאַהר די יודישע נאַציאָנאַלע היים?

טשערטאָק: די יודישע עולים שאַפען פּלאַץ פאַר נייע איינוואַנדערער. מיר זענען קעגען דער אומלעגאַלער עליה שוין דערפאַר, ווייל זי איז אומלעגאַל.

לאָרד פּיל: לויט ווי איך ווייס, שעפּט פּרנסה אַ טייל פון דער בעפעלקערונג פון תל־אביב פון די נייע עולים, אויב אַלזאָ די עליה זאָל אָפּגעשטעלט ווערען, וועט קומען צו אַ קריזיס פאַר אַ טייל פון דער תל־אביבער בעפעלקערונג?

טשערטאָק: די גאַנצע

ענטוויקלונג פון דעם ווירטשאַפטליכען לעבען אין א"י באַזירט זיך אויף דעם שטענדיגען צופלוס פון נייע עולים.

אויף דעם פאַקטאָר שטיצט זיך די עקספּאַנסיע פון דער אינדוסטריע, די בוי־בעוועגונג א.ד.גל.

צום סוף שטעלט אַרויס משה טשערטאָק פאָלגענדע פּאָסטולאַטען בנוגע דער עליה:

עס דאַרף פערגרעסערט ווערען די צאָהל אַרבייטער סערטיפיקאַטען. חוץ דעם זאָלען פערגרעסערט ווערען די איינוואַנדערונגס מעגליכקייטען פאַר קרובים פון א"י איינוואוינער ווי אויך פאַר דער קאַטעגאָריע עולים, פון וועלכע מען פערלאַנגט אַ קאַפּיטאַל פון 250 ביז 500 פונט, דערמיט האָט משה טשערטאָק פערענדיגט זיינע ערקלערונגען.

פאַר דער קעניגליכער קאָמיסיע ערשיינט דאַן דער בעקאַנטער יודישער זאַכקענער פון קאָלאָניזאַציאָנס פּראָגען דר. אַרטור רופּין. דר. רופּין שילדערט די יודישע קאָלאָניזאַציע אין א"י און ווייזט אָן אויף דעם טיפען אידעאַליזם, מיט וועלכען עס איז דורכגעפֿירט געוואָרען די גאַנצע אַרבייט און וואָס האָט מעגליך געמאַכט דעם גרויסען ערפאָלג פון דעם יודישען קאָלאָניזאַציע־ווערק אין א"י.

אויב די עולים אַרבייטען מיט אַזוי פיל אָפּפערוויליגקייט, איז דאָס דערפאַר ווייל זיי גלויבען, דאָס זיי בויען זייער נאַציאָנאַלע היים. דער האַנג צו דער לאַנדווירטשאַפט איז דער וועזענטליכסטער עלעמענט פון ציוניזם, וועלכער דאָמינירט אין איהר פון אָנהויב אָן.

דר. רופּין שילדערט די בעזונדערע שטאַפּען פון דער העראָאישער אַרבייט פון די חלוצים,

זייער קאַמף מיט דער מאַלאַריע, די גרויסע שוועריגקייטען וועלכע זיי האָבען גענומען אויסשטעהן צוליב די נידריגע אַרבייטס־לוינען און דעם נידריגען ניוואָ פון די אַראַבישע אַרבייטער. דר. רופּין שטעלט זיך אָפּ אויף די פערשידענע זידלונגס־פאָרמען, ווי קבוצות, קבוצים א.א.וו.

אָנצייכענענדיג די דריי עפּאָכען אין דער געשיכטע פון דער יודישער קאָלאָניזאַציע: דעם ראָטשילד־פּעריאָד, פּ.י.ק.אַ. - פּעריאָד און דער נאָך־מלחמהדיגער פּעריאָד פון דער קאָלאָניזאַציע אונטער דער לייטונג פון דער יודישער אַגענץ.

די אַראַבער געניסען זעהר פיל פון דער יודישער קאָלאָניזאַציע. די פּרייזען פון באָדען זענען געשטיגען צעהנפאַכיג.

סער האַמאָנד: צי איז דאָס נישט קיין רעזולטאַט פון שפּעקולאַציע?

דר. רופּין: אין יעדען לאַנד וואו עס ווערט געפיהרט אַ גרויסצוגיגע קאָלאָניזאַציע שטייגען נאַטירליך די פּרייזען פון באָדען.

עס זענען פאַראַן גאַנץ רעאַלע מעגליכקייטען צו פערוואַנדלען א"י אין אַ בעדייטענד לאַנדווירטשאַפטליך לאַנד. אַנשטאָט די איצטיגע 7 מיליאָן דונאַם באָדען קענען בעאַרבייט ווערען גאַנצע 14 מיליאָן דונאַם באָדען.

דר. רופּין זעצט פאָרטזעצען זיינע ערקלערונגען אויף דער מיטוואָכדיגער עפענטליכער זיצונג פון דער קעניגליכער קאָמיסיע.

צוזאַמענשטויסען פון פּאָליציי מיט אַראַבישע באַנדעס

צוויי אַראַבער פערוואונדעט דורך טעראָריסטען

ירושלים (יט"א) אין דער נאָהענט פון לוד האָט אַ פּאַטראָל פון א"י-פּאָליציי היינט זיך אָנגעשטויסען אויף אַ גרעסערע באַנדע בעוואָפענטע אַראַבישע טעראָריסטען. די טעראָריסטען האָבען אָנגעגריפען די פּאָליציאַנטען, און עס האָט זיך ענטוויקעלט אַ העפטיגער קאַמף. דער פּאָליציי איז לסוף געלונגען צו אַרעסטירען מעהרערע פון די טעראָריסטען.

אַן אַנדער אַראַבישע טעראָריסטען-באַנדע האָט היינט אויסגעפיהרט אַ איבערפאַל איבער'ן הויז פון אַן אַראַבישער פאַמיליע אין דער נאָהענט פון תל-אביב'ער רתקוה קוואַרטאַל. דער אייגענטימער פון דעם הויז און זיין פרוי זענען דורך די טעראָריסטען פערוואונדעט געוואָרען.

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראַפיש)

פון אַ זיכערע קוועלע טיילט מען מיט, אַז די לעצטע טעג זענען געקומען קיין עבר-הירדן עטליכע הונדערט אַראַבער פון איראַק. ס'זאָלען האָבען געקומען 500 אַראַבער, וועלכע אָרגאַניזירען אַ טעראָר-באַנדע, מיט דער אומזיכט צו קומען קיין ארץ-ישראל און דאָרט אָנהויבען אַ פרישע טעראָר-אַקציע אין אַ פּאַסיגער צייט.

פון דערזעלבער קוועלע טיילט מען מיט, אַז די באַנדעס, וועלכע בעוויזען לעצטענס אַ לענגערע טעראָר-אַקציע אין ארץ-ישראל זענען דער קערן פון אַ ברייט-פערצווייגטער אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל ווידער אָנהויבען דעם טעראָר. בראש פון דער באַנדע זאָל זיך ווידער שטעלען קאַוּקדושי, וועלכער איז מיט אַ פּאַמבע אויפגענומען געוואָרען אין איראַק.

יודישער חתן דערשאָסען זיין כלה

שרעקליכע טראַגעדיע אין פּשעמישל

פּשעמישל, 8. (ספּ. טעל.)

היינט איז דאָ פּאָרגעקומען אַ שרעקליכע טראַגעדיע. דער 30-יעהריגער יצחק העקער, אַ דירעקטאָר אין אַ מיהל האָט דערשאָסען זיין כלה די סטודענטקע עלזא שעכטער.

צווישען דער חתן־כלה זענען לעצטענס פאָרגעקומען סקאַנדאַלען צוליב דעם וואָס העקער האָט פאַרגעוואָרפען זיין כלה אַז זי געפינט זיך אין פריינדשאַפט פון פרעמדע מענער: ביי אַזאַ ווערטער אויסטויש וואָס איז היינט צווישען זיי פאָרגעקומען האָט העקער אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און דערשאָסען זיין כלה. ער איז דאַן אַוועק צום טייך און זיך געוואָלט דערטרינקען, מ'האָט איהם אָבער אָפּגעהאַלטען דערפון, און אַרעסטירט.

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר די געשיצטע פרוי אײַדעל אַסטראָ־וויעצקאַ צו דער חתונה פון איהר ליבע טאָכטער פרל. מרים מיט ה' בעריש אַסטראָוויעצקי. מיר ווינשען איהר צו דערלעבען פיל נחת און פרייד אין דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
אברהם בלאַכמאַן און פרוי.

אונזער חשוב'ן פריינד
ה' משה שיינאַק
צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכער
שוועסטער צלבה נ"ע
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אותך בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
ח. ד. שימשעוויטש
פרוי און פאַמיליע.

צו די ה"ה גנבים
די, וועלכע האָבען צוגענומען ד' וואַליזע מאָנטאָג, 8 אַ זייגער, סרודמיעסקאַ 3, ווערען געבעטען צו טעלעפאָנירען 246-45.
דיסקרעציע געזיכערט.

די ביליגסטע קוועלע
פון אַלערהאַנט
נייע-מאַשינען,
שיילען, נאָדלען אז"וו איז ביי
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

געדענקט, בלויז
שטשעשליווי
אַ גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילליגער און
טאַמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען
אויך פערשידענע רעשטען
היימס און איבערצייגט אייך
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאָוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראָנט II שטאָק.

וויכטיג
פאַר
אַלע!
פריספּיגען, האַנטערטשען, ריקלנגען, מעמוראַנדומס, חתונה-קאַרטען, פּערש. עטיקעטען.
מיטען-עטיקעטען, סטאַם-ביכער, ברויט-עטיקעטען, טריקאָ-עטיקעטען, שטריות באָנדראָלער און מאַוטעריאַלען.
מיט די מאָדערנסטע שריפטען עמפּפיהלט
די שנעל-דרוקעריי
בראַמבערג
לאָדז, צעגעלניאַנאַ 8
טעל. 255-09

Dr.
Wajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען. האַרץ און סטלעראָ קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אָוו.

Biuro pisania podań
do władz administracyjnych i sądowych.
Przepisywanie na maszynie.
M. AUGENFISZ
Łódź, Zawadzka 9.

וויכטיג פאַר דאַמען
נאָר 2 זל. ווערען פּאַר איבערגעמאַכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאַנץ נייע ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA"
25 Zawadzka 25

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראַנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערווען-קראַנקהייטען
האָבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONÓW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. med.
J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-92.
נעמט אָן פון 10-12 און פון 5-7 אָוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאָג.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.
ספּעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט.
ספּעצ. פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51. טעל. 170-03
נעהמט אָ: פון 8-10 און פון 4-8 אָוונט

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספּעצ. פאַר טריפּער. סיפילים און הויט - קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 100-57
נעמט אָן פון 8-2 מיטאָג און פון 4-9 אָוו.
ספּעציעלער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.
פאַר אַ ונבעמיטעלטע-לעטשניצע-פּרייזען.

לעטשניצע
פאַר וועבערליש-קראַנקע
מענער - שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.
פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פּרוידאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונט.
אַ בעראַטונג 3 זל.

אויערען, נאָז און האַלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. RAKOWSKI
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעם פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט
ביי דער קליניק איז טעטיג
אַ רענטגען-גאַבינעט
פאַר דורכליכטונגען און אַרבייטס-פאָטאָגראַפיע

אויפשטענדיגע ענטלויפען אין פאניק

גרויסע ערפאלגען פון שפאנישען רעגירונגס־מיליטער

מען ערווארט א בענייטען אנגריף אויף מאדריד

מ א ד ר י ד, 8. (ספּ. טעל.) פון בילבאַא מעלדעט מען, אז אויפן פראָנט נעבען אודרון האָט דאָס רעגירונגס מיליטער אָנגעהויבען מאַנטאַג פריה אַנ־אָפּענסיווע, פערנעהמענדיג די געגענד סאפרענהאיא, א וויכטיגע סטראַטעגישע פּאָזיציע ווי אויך די גע־גענד קארדע. אין אלגעמיין האָט זיך דאָס רעגירונגס מיליטער געריקט פאָראויס אויף 5 קילאָמעטער און פערנומען דעם וועג וואָס פיהרט קיין מורציא.

וו א ל ע נ צ י א, 8. (ספּ. טעל.) די מאדרידער רעגירונג זעהט פאָר, אז יעדע מינוט דארף מען ער־ווארטען א געוואַלדיגען אַנגריף פון אויפשטענדיגען קודם כל וועט דער אַנגריף אָנגעהויבען ווערען פון די דייטשע אָפּטיילונגען.

די שיף „ווירגען דעל קארמען" איז איבערגענאָ־מען אויף דער זייט פון דער רעגירונג.

דאָס באַסקישע מיליטער האָט פערנומען סאַנ־פעדרא, שערא סאביטשאלאראר — טשאנאַ און אלארטא.

דער געגנער ענטלויפט אין פאַניק, פיל אויפ־שטענדיטע זענען איבערגעגאַנגען אויף דער זייט פון רעגירונגס־מיליטער.

פּ א ר י ז. 8. (ספּ. טעל.) „האוואס" מעלדעט פון מאדריד: נעכטען בײַנאַכט האָבען די באַמבאַר־דירען פון די אויפשטענדיגע בעגייט די באָמבאַרדי־רונג פון מאדריד.

די באָמבעס זענען געפאַלען אין מיטען שטאָט בעזונדערס נעבען, דער ענגלישער אַמבאַסאַדע, די שאָדענס זענען בעדייטענד.

ס א ל א מ א נ ק אָ. 8. (ספּ. טעל.) חער אָפי־ציעלער קאָמוניקאט פון די אויפשטענדיגע טיילט מיט, אויפן אָפּשניט פון טעלטשיט איז דער אַנ־גריף פון געגנער אָפּגעשלאָגען געוואָרען.

וו א ל ע נ צ י אַ, 8 (ספּ. טעל.) דער אויסערן־מיניסטער פון דער מאַדרידער רעגירונג האָט אַרויס־געשיקט א טעלעגראַפישע נאָטע קיין פינלאַנד, אין וועלכער ער שילדערט די געשעהעניש, וועלכע זע־נען לעצטעס פאָרגעקומען אין דער פינלענדישער סער זאַנדשאַפט און וועלכע האָבען דערפיהרט צום אַרע־סטירען איבער 500 שפּאַנישע אויפשטענדיגע. די נאָטע פּראָטעסטירט נעגען דעם סקאַנדאַליעזען מיס־ברויכען מיט די דיפּלאָמאַטישע פּריווילעגיעס, דן נאָטע פאָדערט תיכף אָפּצורופען דעם פינלענדישען פאַרשטעהער אין מאדריד.

מ אַ ד ר י ד, 8, (ספּ. טעל.) דער מיטגליד פון צענטראַלען קאָמיטעט פון דער שפּאַנישער קאָמונים־טישען פּאַרטיי מיכע, איז בעשטימט געוואָרען אלס גענעראַלער מלחמה־קאָמיסאַר, מיכע האָט געשפילט א בעדייטענדע ראָל אין אָרגאַניזירען די פערטיידי־גונג פון מאדריד.

ל אָ נ ד אָ ן, 8. (ספּ. טעל.) 5 ענגלישע פּאַרלא־מענטאַריער וועלכע זענען לעצטענס געווען אין שפּאַ־ניען זענען צוריקגעקומען קיין לאָנדאָן און אָפּגע־געבען א בעריכט וועגען דער לאַגע דעם מיניסטער אידען.

ל אָ נ ד אָ ן, 8. (ספּ. טעל.) די אונטער־קאָמי־סיע פון נישט־אינטערווענץ קאָמיטעט האָט פער־עפענטליכט א קאָמוניקאַט אז ס'איז בעשלאָסען גע־וואָרען צו פערווערען אַרויסצושיקען און איבער־פיהרען פריוויליגע קיין שפּאַניען.

ס א ל א מ א נ ק א, 8. (ספּ. טעל.) דאָס פּרעסע ביוראָ פון די אויפשטענדיגע לייקענט אָפּ די ידיעה לויט וועלכער אַן אָפּטיילונג איטאַליענער האָט גע־זאָלט אַראָפּגעזעצט ווערען אין אַלגעסיראַס.

אָ ס ל א, 8. (ספּ. טעל.) די נאָרוועגישע טראַנ־ספּאָרט־שיף „גולנעס" איז געטראָפען געוואָרען דורך א באָמבע בעת דער באָמבאַרדירונג פון סעווילא דורך אַעראָפּלאַנען. איין נאָרוועגישער מאַטראָס איז חער־הרגעט געוואָרען 6 זענען פערוואונדעט געוואָרען.

מ א ד ר י ד, 8. (ספּ. טעל.) אַנ'אַעראָפּלאַן וועלכער ערפילט די דינסט פאַר דער פראַנצויזישער אַמבאַ־סאַדע צווישען מאַדריד און טולוז, איז אַראָפּגעשאָ־סען געוואָרען נעבען גואַדאַלאַיאַראַ. 4 פּאַסאַזשירען זענען פערוואונדעט געוואָרען. צווישען זיי די קאָ־רעספּאָנדענטען פון „האוואס" און „פּאַרי סואַר", פּרטים פעהלען.

קיין שטעטישע אָפּטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאַסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות־ביכלעך זענען די בעסטע שטאַרקע קאַסעטקע. זיכער און גוט פּראָצענטירט

זאַמעלט אייערע אָפּשפּאָרונגען און לאָקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאַראַנטיע פון א זיכערן קאַפּיטאַל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימניס פון פקדונות ווערט שטרענג אָפּגעהיטען!

לויט'ן אַרטיקעל 52 פון קאָאָפּעראַטיווען געזעץ (Dz. Ust. str. 55/34) וועלכע פערווערט צו ערטיילען אינפאָרמאַציעס הן אַמטליכע הן אנדערע אָרגאַנען.

מיר מאַכען אויפמערקזאַם אויף אונזער אַדרעס: לאָדז נור פּעטריקאָווער 29

גרויסע פערפלייצונג אין טערקיי

100 דערטרונקענע, 1000 הייזער פערניכטעט, מיליאָנענדיגע שאָדענס

ס ט א מ ב ו ל, 8. (ספּ. טעל.) לויט ידיעות פון אדאַנאַ (קליין־אזיען) קומט דאָרט פאָר א גרויסע פאַרפלייצונג. די שאָדענס זענען זעהר גרויסע און דערגרייכען מיליאָנען פונטען. איבער 100 מענ־שען זענען אומגעקומען, טויזענד הייזער זענען פער־ניכטעט געוואָרען 20 טויזענד מענשען געפינען זיך אָהן א דאַך איבערן קאָפּ.

שעף פון רומענישען גענעראַל־שטאַב

אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשא

ב ו ק א ־ ע ש ט, 8. (ספּ. טעל.) דער שעף פון רומענישען גענעראַל שטאַב גען. סאַמסאָנאָוויצי איז אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשע.

אין די רומענישע קרייזען בעטאָנט מען, אז די רייזע איז א בעווייז פון וויכטיגען פערענגערען די צוזאַמענאַרבייט צווישען פּוילען און רומעניען.

הויכע אויסצייכנונג

פון א יודיש־האָלענדישען כלל־טוער

א מ ס ט ע ר ד אַ ם (יט"א)

די קעניגין ווילהעלמינע האָט אויסגעצייכענט דעם בעקאַנטען יודיש־האָלענדישען כלל־טוער ד"ר ג. פּאַרזער מיט דעם אָרדען פון „אָראַניען נאַסאַו". ד"ר פּאַרזער פערנעהמט זייט 25 יאָהר דעם אַמט פון פרידענס־ריכטער אין אַמסטערדאַם און בעטיי־ליגט זיך אויך אין יודישער וואוילטעטיגער אַרבייט.

90 שויבען זענען צוריק אַריינגעשטעלט געוואָרען אין די פענסטער פון וואַרשאווער אוניווערזיטעט

וו א ר ש אָ, 8 (טעלעפ.) די אינטענדענטור פון וואַרשאווער אוניווערזיטעט האָט שוין בעקומען די ערשטע קרעדיטען אויף צו פערריכטען די שאָ־דענס, וועלכע זענען געמאַכט געוואָרען בעת דער בלאָקאַדע פון אוניווערזיטעט. ס'זענען שוין אַריינ־געמאַכט געוואָרען 90 גרויסע שויבען אין די זאַלען פאַר 3000 זל. דאָס פערריכטען די שאָדענס וועט דויערען 10 טעג.

אויך יודישע פרנסהלאָזע

וועלען גענייסען פון דער ווינטער־הילף

וו א ר ש ע, 8. (טעלעפאָניש).

אונטער פּאָרזיץ פון דר. שאָר איז היינט פאָר־געקומען א זיצונג פון קאָאָרדינירונגס קאָמיטעט וועל־כער פערנעהמט זיך מיט אָפּהיטען, אז די יודישע אָרימקייט זאָל גענייסען פון דער ווינטער־הילף, פון בע־ריכט וואָס עס איז אָפּגעגעבען געוואָרען שטעלט זיך אַרויס אז דער הויפּט־בירגער קאָמיטעט האָט צוגע־זאָגט, אז פון דער ווינטער־הילף וועלען גענייסען נישט נאָר די רעגיסטרירטע אַרבייטסלאָזע נאָר אויך פרנסהלאָזע וועלכע זענען נישט רעגיסטרירט אין אָרימקייט זאָג גענייסען פון דער ווינטער־הילף, פון פּש סען פון דער נאַצ׳ווינטער־הילף אויף א בעשייני־גונג פון געוויסע יודישע אינסטיטוציעס.

דער דאָזיגער צוזאָג פון הויפּט־קאָמיטעט איז שוין מיטגעטיילט געוואָרן: אַלע פּראָווינצער יודישע קאָמיטעטען.

טאָסקאַניני'ס קאָנצערט אין ירושלים

וועט ווערען טראַנסמיטירט דורך ראַדיאָ

י ר ו ש ל י ם, (יט"א). איינער פון די קאָנצער־טען פון דעם ניי־געגרינדעטען גרויסען סימפאָנישען אָרקעסטער אין א"י מיטען אנטייל פון טאָסקאַניני וועט טראַנסמיטירט ווערען דורך דער א"י'דיגער ראַ־דיאָ־סטאַציע, פערהאַנדלונגען וועגען דעם זענען סער פיהרט געוואָרען מיט דעם פּראָגראַם דירעקטאָר פון א"י ראַדיאָ ה' סטעפען פריי, נאָך מיט א צייט צוריק און וועלען איצט פינאַליזירט ווערען. טראַנסמי־טירט וועט ווערן דער קאָנצערט וואָס וועט פאָרקו־מען אין דעם עדיסאָן־טעאַטער אין ירושלים, דעם 30־טען דעצעמבער.

די פּאָפּולאַריטעט פון ראַדיאָ איז אין א"י בע־זונדערס געשטיגען אין משך פון די 5 חדשים פון אויסנאַהמע־צושטאַנד צוליב די אונרוהען אין לאַנד ווייל דאָס ראַדיאָ איז געווען אין דער צייט פון די פּאָליציי־שעה'ן ווען מען האָט נישט געטאָרט אַרויס געהן אין גאַס, די איינציגע קוועלע פון אינפאָרמאַ־ציעס וועגען דער לאַגע.

די צאָהל אַרבייטסלאָזע אין ענגלאַנד

ל אָ נ ד אָ ן, 8 (ספּ. טעל.)

די צאָהל אַרבייטסלאָזע אין ענגלאַנד האָבען דעם 23 נאָוועמבער בעטראָפען 1,623,602 דאָס הייסט מיט 11,792 מעהר ווי אין חודש אָקטאָבער.

צוגערויבט 40 טויזענד דאָלאַר

נ י ו ־ י אָ ר ק, 8 (ספּ. טעל.)

פערגאַנגענע נאַכט האָבען באַנדיטען בע־רויבט די פּאָוי קערקס. צורויבענדיג איהר ציהרונג אין דער ווערט פון 40 טויזענד דאָלאַר. די באַנ־דיטען זענען ענטלאָפען.

הויכע פּוילישע אויסצייכנונג פאַר א האָלענדישען יוד

אַ מ ס ט ע ר ד א ם (יט"א)

דער פּוילישער מלוכה־פּרעזידענט האָט בעשאָנ־קען דעם דעפּאַרטאַמענט־דירעקטאָר פון האָלענדישען האַנדעלס־מיניסטעריום ד"ר ה. מ. הירשפעלד מיט'ן אָפיציר־אָרדען פון „פּאָלאָניאַ רעסטיטוטאַ".

דער פּוילישער געזאַנדטער אין האַג ד"ר באַ־בינסקי, האָט פערזענליך דעקאָרירט דעם ד"ר הירש־פעלד מיט דעם אָרדען.

ד"ר ה. מ. הירשפעלד איז אַ יוד

אויף 100 מענשען רויכערן 99

די איינציגע אונשעדליכע פאַר'ן געזונט פּאַטענ־טירטע 4־ווּ אַטקאָווע נילוען זענען

„OSMAN"

נעלעגענהייט צו האַנדלען מיט אויסלאַנד

אַנ'אַרגענטינישער פירמע וויל איבערנעהמען אַ פאָרטרעטונג פון פּוילישע פירמען, וועלכע עקס־פּאָרטירען; אַרביס, פאַסאָלע, מילך־זויער, דיקטען, געטריקענטע שוואַמען.

אַ פּערסישע פירמע זוכט אַ פאָרטרעטונג פון פּוילישע פירמען, וועלכע עקספּאָרטירען וואָל און בוימוואָל־סחורות.

אַ סירישע פירמע וויל קומען אין קאָנטאַקט מיט פאַבריקען פון גאַרדינען, מעבעל־סחורות, וואָל וועטען און פלוש, כדי צו בעקומען אַ פאָרטרעטונג.

אַ פירמע אין קאַאיר וויל איבערנעהמען אַ פאָר־טרעטונג פון פּוילישע טעקסטיל־פאַבריקען.

אַ פראַנצויזישע פירמע זוכט אַ פאָרטרעטונג פון פּוילישע פירמען וואָס ווילען עקספּאָרטירען אין די פראַנצויזישע און בעלגישע קאָלאָניעס.

אַ פירמע אין טוניס זוכט אַ פאָרטרעטונג פון פּוילישע טעקסטיל־פירמען. גענויע אינפאָרמאַציעס אין דער לאָדזער האַנדעלס־קאַמער.

גרויסע האַנדווערקער־פערזאַמלונג אין אָזאָרקאָוו

זונטאָג איז אין אָזאָרקאָוו פאָרגעקומען א גרוי־סע האַנדווערקער פערזאַמלונג. מצד דער האַנדווער־קער עקספּאָזיטור אין לאָדז האָבען אין דער פערזאַמ־לונג אָנטיילגענומען די ה"ה ראַטמ. האַנעמאַן און דיר. י. רעדלוס.

אויף דער פערזאַמלונג זענען בעטראַכט געוואָרען די פראַגע פון אָרגאַניזאַציע און אַלגעמיינע האַנד־ווערקער פראַגען.

ראַטמ. האַנעמאַן רעפערירט די ענינים לערן־יונגלעך, וואָס איז ביים היינטיגען טאָג איינס פון די וויכטיגסטע פראַגען, און רעדט אויך אַרום וועגען אַלע אַנדערע וויכטיגע אַקטועלע האַנדווערקער ענינים.

דיר. י. רעדלוס רעפערירט די פראַגע פון אָרגאַ־ניזאַציע ביי די יודישע בעלי־מלאכות אין פּוילען. דער רעפערענט גיט א בער און ברייטע שטריכען די געשיכטע פון דער יודישער האַנדווערקער אָרגאַני־זאַציע אין פּוילען און די וויכטיגקייט פון אָרגאַני־זאַציע ביים היינטיגען טאָג.

נאָך די רעפעראַטען ענטפערען די ה"ה: ראַטמ. האַנעמאַן און דיר. רעדלוס אויף די פערשידענע גע־שטעלטע פראַגען נעבען אַנווייזונגען אין דער פראַגע פון שאַפען דעם נייעם צעך, וואָס זאָל אַרומנעהמען אַלע יודישע בעלי־מלאכות אין דער שטאָט אָזאָרקאָוו.

קיין ארץ־ישראל

דורך טריעסט און קאָנסטאַנץ.

שיפסקאַרטען

אויף הר־ציון און הר־כרמל.

פעקלעך קיין רוסלאַנד

פּינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאָס וועלט־רייזע־ביוראָ

Union Lloyd

פּיעטריקאָווער 42 42

טעל. 87־107.

בעשולדיגונגס־אַקט
אין פּראָצעס פֿון דוד פֿראַנקפֿורטער

(ענדע פֿון דער 1־טער זייט)

פֿרייהייט איז פֿון דעם מאָמענט אָן אַ פֿראַגע פֿון אונזער עהרע. עס איז אונזער פֿליכט צו קעמפֿען געגען אַ רעגירונג, אונטער וועלכער עס איז מעגליך געוועזען אַזאַ אורטייל".

די גאַנצע וועלט־פּרעסע האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער רעדע, דערמאָהנט, ווי סיסטעמאַטיש דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם האָט געזייהט שנאה געגען יודען, אָרגאַניזירט מאָרדען און זיי בערעכטיגט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער היטלער־רעדע אין שווערין, האָט מען דערמאָהנט, אַז אין די יאָהרען 1919 ביז 1923 האָבען נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען אין דייטשלאַנד (פֿעמעגעריכט — זייערע פֿאָרגעהער, זיי די מערדער פֿון ראַטענוי) אויסגעפֿיהרט 354 מאָרדען.

לסוף האָט מען נאָך דערמאָהנט אָן דער יודען־געזעצגעבונג אין דריטען רייך, וואָס האָט אומגעבראַכט הונדערטער טויזענדער עקזיסטענצען, פֿיל טויזענדער געשיקט אין די תּפֿיסות און קאָנצענטראַציאָנס־לאַגערן אָדער געטריבען צום זעלבסט־מאָרד.

אין אויפֿטראַג פֿון דייטשען פּראָפּאַגאַנדע־מיניסטעריום איז ערשינען די פֿון וואָלפֿגאַנג דיווערגע פֿערפֿאַסטע בראָשור „דער פֿאַל גוסטלאָף". עס איז אין איהר דער שווייץ פֿאָרגעוואָרפֿען געוואָרען די מיטשולדיגקייט אין'ם מאָרד אין דאַוואָס. די „באַזעלער נאַציאָנאַל־צייטונג" האָט וועגען דער בראָשור געשריבען: „ביזאַרטיגער איז נאָך קיינמאָל געגען אונזער לאַנד נאָך נישט געשריבען געוואָרען. זי אין דעם דאָזיגען פּאַמפֿלעט, וואָס פֿון איין זייט פּרובט עס אַריינצומישען זיך מיט אומאַסקירטע דראָהונגען אין אַ געריכטס־פּראָצעס, וואָס דאַרף נאָך פֿאָרקומען, און פֿון דער צווייטער — פֿאַרצוּוואַרפֿען דער אָפּנייגונג פֿון די שווייצאַרישע פֿאָלקס־קרייזען געגען דער נאַצי־דאָקטרין דעם עקעלהאַפֿטסטען מאָטיוו — נעמליך מיאוסע געלד־גיריגקייט".

עמיל לודוויג

האָט פֿערעפֿענטליכט (אין קווערידאָ־פֿערלאַג, אַמסטערדאַם) אַ בוך „דער מאָרד אין דאַוואָס". לודוויג גיט אין דעם בוך אַ פּסיכאָלאָגישען אַנאַליז פֿון פֿראַנקפֿורטער'ן און גוסטלאָפֿ'ן און שטעלט צוזאַמען די שאָסען אין דאַוואָס מיט אַ רייהע אַטענטאַטען פֿון דער געשיכטע, וואָס האָבען געהאַט אַן איינפֿלוס אויף דער ענטוויקלונג: צעזאַר, היינריך דער פֿירטער, ווילהעלם פֿון אָראַניען, לינקאָלן, אַלעקסאַנדער דער צווייטער. בעזונדערס אינטערעסאַנט זענען אָבער דריי אַטענטאַטען, וועגען וועלכע עס דערמאָהנט לודוויג און וואָס אַלע דריי האָבען זיך געענדיגט מיט בעפֿרייאונגס־אורטיילען, אַרויסגעהענדיג פֿון אַ שלאַגענדע עהנליכקייט מיט דעם פֿראַנקפֿורטער־פֿאַל: עס האַנדעלט זיך וועגען קאָנראַדי, וועלכער האָט (אויך אויפֿ'ן שווייצאַרישען באָדען) ערמאָרדעט דעם סאָוויעטיש־רוסישען געזאַנדטען וואָראָווסקי; דעם אַרמענישען סטודענט טייליריאַן, וועלכער האָט אין בערלין אומגעבראַכט טאַלאַאַט־פּאַשאַ'ן; און דעם יוד שלום שוואַרצבאַרט, וועלכער האָט אין פּאַריז דערשאָסען דעם אַטאַמאַן פּעטלורא. אין אַלע דריי פֿאַלען האָבען די געמשפּטע פֿאַרגעשטעלט

די דריי געריכטען

(שווייצאַרישען, דייטשען און פֿראַנצויזישען), זיי זענען געקומען אויסצופֿיהרען זייערע אַטענטאַטען: די גרויזאַמע פֿערפֿאָלגונגען, וואָס זייער פֿאָלק האָט געליטען, די פֿערניכטונג פֿון זייערע פֿאַמיליעס און פֿון זייער אייגענער עקזיסטענץ — דאָס זענען געווען די מאָטיווען, וואָס האָבען זיי געטריבען צו בעשטראָפֿען די פֿעראַנטוואָרטליכע שולדיגע פֿאַר'ן אונגליק פֿון זייער פֿאָלק.

ווען דאָס פּאַריזער געריכט

האָט אין 1927 אַרויסגעטראָגען דעם בעפֿרייאונגס־אורטייל אויף שוואַרצבאַרט'ן, האָט דער היינט נאַצישער פֿערטרעטער פֿון דער „פֿראַנקפֿורטער צייטונג" פֿרידריך זיבורג, געשריבען:

„ווען דער אורטייל איז פֿאַרגעלעזען געוואָרען, האָט דער גאַנצער זאַל זיך אויפֿגעהויבען און גערופֿען איינשטימיג: זאָל לעבען די רעפּובליק! דאָס איז געווען דער בערעדטעסטער אויסדרוק דערפֿון, ווי פֿראַנקרייך הערט שטאַרקער קלאַפּען איהר האַרץ, ווען זי קען די געשיכטליכע טאַט פֿון אַ מאַן דער־קען מיט'ן אָנזעהן פֿון איהר יוסטיץ. די גאַנצע פּרעסע, מיט'ן אויסנאַהם פֿון דער אויסגעשפּראָכענער לינקס־פּרעסע האָט פֿערנומען אַ שטעלונג געגען שוואַרצבאַרט'ן, אין די בעריכטען האָט זי די פֿאַר איהם גינסטיגע עדות־ערקלערונגען אונטערדריקט, אונטערשטראָכען די בעלאַסטענדע עדות־ערקלערונגען און געפֿאָדערט פֿון די געשוואָרענע ריכטער צו בעהאַנדלען שוואַרצבאַרד'ן ווי אַ געוועהנליכען מערדער".

פֿרידריך זיבורג

(היינט, ווי געזאָגט, איז ער אַ טרייער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסט) האָט זיין בעריכט פֿון פּאַריז אַזוי פֿאַרענדיגט:

„צוואַנציג יאָהרהונדערטען האָבען די געטרעטען אויפֿ'ן קערפּער פֿון יודישען פֿאָלק, צוואַנציג יאָהרהונדערטען האָבען די הערען פֿון טיטוס ביז טאָרקוועמאַדאַ מיט דעם קנאַפּעל פֿון זייער שטייוועל געצילט אין דעם געדאַנקען־פֿולען שטערן פֿון דער דאָזיגער ראַסע. און אָט, טו אַ קוק, ענדליך האָט איינער צוריקגעשלאָגען, נאָכדעם ווי אין משך פֿון צוואַנציג יאָהרהונדערטען האָבען געשלאָגען בלויז די פּעטלורא'ס פֿון אַלע לענדער! איין יוד האָט געשאָסען, און די וועלט שטעהט מיט אָפֿענעם מויל, און ווען זי ציהט ענדליך אָפּ דעם אָטעם, גיט זי אויף איהם אַרויס אַ בעפֿרייאונגס־אורטייל און רופֿט: זאָל לעבען די רעפּובליק! שוואַרצבאַרד האָט דעם פּאָליטישען מוט, וועלכען מען וועט אומזיסט זוכען אין דער געשיכטע פֿון די פּאָליטישע מאָרדען אין דייטשלאַנד. ער איז געוועזען אַ יוד, אַ רעטער פֿון זיין שטאַם, נישט קיין בלאָד פֿערשוועהרער־בו־חר'ל (?), נישט קיין הינטער'ן־פּלויט־מערדער, וואָס טענה'ט שפּעטער, אַז נישט ער האָט עס געטון, אָדער אַז ער האָט געהאַנדעלט אויפֿ'ן בעפֿעהל פֿון עפּעס אַנ'אומבעקאַנטען, אָדער אַז ער דערמאָהנט זיך שוין מעהר נישט קיין זאַך, נישט קיין פּחדנות'דיגער הויך־פֿערראַטער, וועלכער איז צופֿעליג געגאַנגען שפּאַצירען ביים בראַנדענבורגער טויער, ווען די פּוטש־גרופּען זענען פֿערבייגעגאַנגען. ניין, ער — שוואַרצבאַרט — זאָגט: איך האָב איהם בכיוון דערהרגעט און איך פֿרעה זיך, דאָס איך האָב עס געטון".

אויך פֿראַנקפֿורטער האָט פֿון דער ערשטער מינוט ערקלערט, אַז קיינער האָט איהם צו זיין טאַט נישט געדונגען, אַז ער האָט דאָס געטון אויף אייגענער פֿעראַנטוואָרטליכקייט, אָהן שנאה צו זיין קרבן, נאָר איינציג־און־אַליין, כדי צו לענקען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון דער וועלט דערויף, דאָס דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם האָט איבערגעענטפֿערט די יודען דעם חורבן.

כ ו ר (יט"א)).

דאָס קאַנטאָנאַל געריכט

אין כור האָט, ווי בעקאַנט, צוגעלאָזען דעם רייכס־דייטשען אַדוואָקאַט פּראָפֿ. ד"ר גרים אַלס פֿערטרעטער פֿון דער ציוויל־תּביעה אין פֿראַנקפֿורטער־פּראָצעס נעבען דעם שווייצאַרישען אַדוואָקאַט ד"ר אורשפּרונג.

ד"ר גרים איז בעקאַנט געוואָרען דורך דער ראָל, וואָס ער האָט אין 1927 און 1928 געשפּילט אין פּראָצעס פֿון די נאַצישע מערדער רייס און שולץ. אויף דעם פּראָצעס האָט ד"ר גרים פֿערטרעטען די מיינונג, אַז יעדער שטאַטס־בירגער, וואָס בעטראַכט אַ געוויסען צושטאַנד אַלס געפֿעהרליך פֿאַר דער מלוכה אָדער פֿאָלק, איז בערעכטיגט צו פֿערניכטען מענשען־לעבענס, וועלכע ער בעטראַכט אין דעם צוזאַמענהאַנג אַלס שעדליך.

די דאָזיגע רעכט־אויפֿפֿאַסונג פֿון פּאָליטישען מאָרד דעקט זיך, ווי בעקאַנט, מיט די רעכטס־טעאָריעס פֿון דריטען רייך. אַזוי צבש. האָבען נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע מיניסטאָרען ערשט מיט עטליכע וואָכען צוריק אויף אַ יוריסטען־קאָנגרעס אין לייפּציג פֿאָרמולירט די טעזע: „רעכט איז דאָס, וואָס נוצט דעם דייטשען פֿאָלק — אומרעכט איז, וואָס איז פֿאַר'ן דייטשען פֿאָלק שעדליך". אין הסכם דערמיט, איז אויך ד"ר גרים זייט 1933 דער אָפֿיציעלער פֿערטרעטער פֿון דייטשען רעכט אין אויסלאַנד. אין דער אייגענשאַפֿט איז ער, ווי בעקאַנט, אויפֿגעטרעטען אין 1934 אין קאַהיראָ אין אַ פּראָצעס [...] אַנ'עגיפּטישען יוד געגען דאָרטיגען נאַצי־קלוב. [...] דאָס כור־געריכט האָט בעגרענעצט ד"ר גרים'ס [...] פֿרייהייט, איז אָבער מיט זיין צולאָזונג צום פּראָ[...] צעס געגעבען געוואָרען דעם דאָזיגען פּראָצעס [...] פּאָליטישען כאַראַקטער, ווי דאָס האָט באַלד [...] אַנהויב געוואָלט די פּראָפּאַגאַנדע־צענטראַלע [...] דריטען רייך.

ערב דעם פּראָצעס אין כור.

פּ אַ ר י ז (יט"א)). דאָ איז פֿאָרגעקומען אַ פּ[...]סע־קאָנפֿערענץ, אויף וועלכער דער בעריהמטער פּאַריזער אַדוואָקאַט העברי טאָרעס (דער פֿערטיידיגער פֿון שלום שוואַרצבאַרד) האָט געשילדערט דעם [...] צען טראַגישען אונטערשלאַג פֿון דויד פֿראַנקפֿור[...] טער'ס טאַט, וועמענס עפּילאָג עס וועט זיך [...] שפּילען פֿאַר דעם געריכטס־טריבונאַל אין כור.

ווי פֿיהלט זיך פֿראַנקפֿורטער פֿאַר'ן פּראָצעס?

ציריכער ראַבינער בעקומט דראָהונגס־בריף. — גרויסע צאָהל פּאָליציי אין כור

כ ו ר (יט"א).

היינט איז קיין כור אָנגעקומען אַ גרויסע צאָהל פּאָליציי פֿון פֿערשידענע שטעט פֿון גרויבינדען־קאַנטאָן.

דער ציריכער ראַבינער ד"ר טויבעס האָט היינט בעזוכט אין תּפֿיסה דויד פֿראַנקפֿורטער'ן, וועלכער האָט געבעטען, דער ראַבינער זאָל זאָרגען וועגען דעם, אַז ער זאָל בעקומען כשר עסען. פֿראַנקפֿורטער האָט אויך געבעטען צוצושטעלען איהם אין דער תּפֿיסה אַ תּנ"ך.

ראַבינער ד"ר טויבעס גיט איבער, אַז פֿראַנקפֿורטער פֿירט אַ פֿרום־יודישען שטאַט, דאַוונט דריי מאָל אַ טאָג און פֿאַסט מאָנטאַג און דאָנערשטאָג. די גאַנצע נאַכט פֿון מאָנטאָג אויף דינסטאָג האָט פֿראַנקפֿורטער אין זיין קאַמער געזאָגט תּהילים. דער געזונד־צושטאַנד פֿון פֿראַנקפֿורטער'ן האָט זיך עטוואָס פֿערבעסערט.

ראַבינער ד"ר טויבעס האָט היינט בעקומען אַ דראָהונגס־בריף. די פּאָליציי פֿיהרט אַנ'אויספֿאָרשונג.

וואַהרשיינליך, כדי צו דעזאָריענטירען די פּאָליציי, האָבען די זעלבע, וואָס האָבען געשיקט אַ דראָהונגס־בריף צו ד"ר טויבעס, געשיקט אַזאַ דראָהונגס־בריף אויך צום נאַצי־אַדוואָקאַט ד"ר גרים, וועלכער געפֿינט זיך שוין אויך אין כור. די פּאָליציי קרייזען זענען איבערצייגט, אַז מען האָט דאָ צו טון מיט אַ פּראָוואָקאַציע. די אויספֿאָרשונג איז אין גאַנג.

היינט האָט פֿראַנקפֿורטער'ן בעזוכט אין דער תּפֿיסה־קאַמער אויך זיין פֿערטיידיגער, אַדוו. ד"ר אויגען קורטי. אין אַ געשפּרעך מיט זשורנאַליסטען האָט ד"ר קורטי ערקלערט, אַז פֿראַנקפֿורטער פֿיהלט זיך גוט און מונטער, ער האַלט זיך פֿעסט און בעדויערט נישט זיין טאַט.

בעשולדיגונגס־אַקט

איז געווענדעט געגען ד"ר דעטלעף פֿראַנקפֿורטער, יוגאָסלאַווישער בירגער פֿון ווינקאָוויטשי, געבוירען דעם 9־טען יולי 1909 אין דאַרובאַר (יוגאָסלאַוויען), זוהן פֿון משה און רבקה, אַ סטודענט פֿון מעדיצין, וואָס האָט געוואוינט לעצטענס אין בערן, ערלאַך־שטראַסע נר. 18. קיינמאָל פֿריהער נישט געווען בעשטראָפֿט. אין אויספֿאָרשונגס תּפֿיסה געפֿינט ער זיך זייט דעם 4־טען פֿעברואַר 1936.

דעם 4־טען פֿעברואַר אין אָווענד, קורץ פֿאַר 8 אַ זייגער, האָט מען אָנגעקלונגען אין דער וואוינונג פֿון גוסטלאָף. פֿרוי גוסטלאָף איז אַוועק עפֿענען.

אַ יונגערמאַן איז אַרויפֿגעקומען אויף די טרעפּ און האָט געפֿרעגט, צי הער גוסטלאָף איז אין דער היים און צי מען קאָן מיט איהם רעדען. פֿרוי גוסטלאָף האָט געענטפֿערט, אַז יאָ. זי האָט דעם פֿרעמדען אַריינגעפֿיהרט אין אַרבייטס־צימער פֿון איהר מאַן און איהם געהייסען זעצען זיך און צוואַרטען ביז איהר מאַן וועט אין דער צווייטער שטוב ענדיגען אַ געשפּרעך, וואָס ער האָט גראַד יענעם מאָמענט געפֿיהרט דורכן טעלעפֿאָן. נאָכדעם ווי גוסטלאָף האָט געענדיגט דאָס געשפּרעך, איז ער אַריין אין אַרבייטס־צימער, כדי געוואויר צו ווערען, וואָס דער פֿרעמדער פֿערלאַנגט פֿון איהם.

אין דער זעלבען מאָמענט האָבען זיך דערהערט פֿיער שאָסען. פֿרוי גוסטלאָף איז תּיכּף אַהין אַוועק, צו זעהן, וואָס עס איז געשעהען. זי האָט נאָך געהאַלטען די טיר־קלאַמקע אין דער האַנד, ווען דער אומבעקאַנטער יונגערמאַן האָט איהר געדראָהט מיט'ן רעוואָלווער. דורכ'ן קאָרידאָר איז ער אַראָפּגעלאָפֿען אויף די טרעפּ און פֿערשוואונדען געוואָרען.

אין אַרבייטס־צימער האָט זי געזעהן ליגען איהר מאַן, בעגאָסען מיט בלוט. פֿרוי גוסטלאָף האָט געמאַכט אַ געוואַלד, טעלעפֿאָניש גערופֿען אַ דאָקטאָר און אַלאַרמירט די פּאָליציי.

דער אָפּקלאַנג פֿון דער שיסעריי האָט צונויפֿגעזאַמעלט די איינוואוינער פֿון הויז.

אינזשיניער אַנדרע, וואָס וואוינט אין פּאַרטער, האָט געזעהען, ווי אַ יונגערמאַן איז אַראָפּגעלאָפֿען האַלטענדיג אין דער האַנד אַ רעוואָלווער. געהערט האָט ער אויך, ווי דער יונגערמאַן האָט גערופֿען: „פּלאַץ מאַכען, אָדער איך שיס!..."

אַנדרע איז אַרויפֿגעלאָפֿען אין דער וואוינונג פֿון גוסטלאָף, וואו ער האָט אין אַרבייטס־צימער געטראָפֿען שוין די שכנים פֿון גוסטלאָפֿן. באַלד זענען אויך אָנגעקומען דער הויז־בעזיצער ד"ר מילער און די דאָקטוירים ד"ר ניענהויז, לעהמאַן און דעבימאַן.

דערווייל האָט זיך אין דער פּאָליציי־וואַך־שטוב אין ראַטהויז דערהערט אַרום 8.15 אַ צווייטער טעלעפֿאָנישער רוף מיט דער אויפֿפֿאָדערונג, די פּאָליציי זאָל תּיכּף קומען אין פּאַרק־הויז נר. 3 איז עפּיס געשעהען, מען קאָן וועגען דעם תּיכּף געוואויר ווערען אין „הויז אַם רייעד". קוים איז אָבער פּאָליציי אַרויס אויף דעם אָנגעגעבענעם אָרט, איז אין וואַך־שטוב געקומען אַ יונגערמאַן און ער האָט ערקלערט:

„איהר האָט שוין בעוויס געהערט, וואָס עס איז געשעהען אין פּאַרק־הויז נר. 3, איך אַליין בין עס דער אַטענטעטער"...

ער האָט געזאָגט, אַז ער הייסט ד ד פֿראַנקפֿורטער, איז אַ סטודענט פֿון בערן און האָט דערביי איבערגעגעבען דעם רעוואָלווער, מיט וועלכען ער האָט דאָ ערשט געשאָסען. ער האָט ערקלערט, אַז ער גיט זיך אָפּ רעכענונג פֿון זיין טאַט און אויף קיין שום פֿאַל האָט ער נישט קיין חרטה. ער געהער נישט צו קיין פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע, אָבער ער האַסט דאָס דייטשע סיסטעם. ווייטערדיגע פֿאַקטים האָט ער צוליב זיין אונגעהויערער אויפֿרעגונג נישט געקאָנט אָפּגעבען.

דאָס אויספֿאָרשונגס־אַמט האָט תּיכּף דורכגעפֿיהרט אַ קאָנפֿראָנטאַציע צווישען דעם יונגענמאַן, וואָס האָט זיך אַליין אָנגעגעבען אַלס אַטענטעטער, און פֿרוי גוסטלאָף. וועלכע האָט אין איהם תּיכּף דערקענט דעם יונגענמאַן, וואָס זי האָט 8 אַ זייגער אַריינגעלאָזט אין אַרבייטס־צימער פֿון איהר מאַן.

פֿרוי גוסטלאָף איז געוועזען טיף ערשיטערט און זי האָט איהם געפֿרעגט: „פֿאַרוואָס האָט איהר דערהרג'עט מיין מאַן..."

פֿראַנקפֿורטער האָט דערויף געענטפֿערט, אַז ער האָט די טאַט אויסגעפֿיהרט נישט אויס פּערזענליכע סיבות, נאָר אַלס יוד.

נאָך דעמזעלבען אָווענד איז פֿאָרגעקומען דער ווייטערדיגער פֿערהער. פֿראַנקפֿורטער האָט ערקלערט:

פֿרייטאָג, דעם 31־טען יאַנואַר 1936 איז ער אָפּגעפֿאָהרען פֿון בערן קיין דאַוואָס מיט דער כוונה צו ערמאָרדען גוסטלאָפֿ'ן. געוואָלט האָט ער דאָס טון, ווייל גוסטלאָף איז אַ נאַצי־אַגענט און ער האָט פֿערפֿעסטיגט די לופֿט אין דער שווייץ.

ער, פֿראַנקפֿורטער, האָט נישט געקאָנט אַנדערש האַנדלען אין דעם פֿאַל.

עס איז איהם נישט מעגליך געווען צוצוקוקען זיך צו דעם, וואָס עס קומט איצט פֿאָר אין דייטשלאַנד. צו־שטאַרק האָט ער געליבט די שווייץ, וואָס איז געוואָרען פֿאַר איהם אַ צווייטע און אַ גוטע היים. אַז ער זאָל געוועזען קאָנען ערלויבען, אַז אַזעלכע „הינד" זאָלען דאָ פֿערשפּרייטען דעם געפֿעהרליכסטען סם. ער געהער נישט צו קיין שום פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע, קיינער האָט איהם נישט געשיקט אויסצופֿיהרען די טאַט, קיינער האָט דערפֿון אויך נישט געוואוסט.

„די ווייטערדיגע אויספֿאָרשונג האָט אויך פֿעסטגעשטעלט, אַז עס איז נישט געווען קיין שום פֿערשווערונג און אַז פֿראַנקפֿורטער האָט אין זיין טאַט נישט געהאַט קיין שום שותּפֿים".

דעם פּלאַן פֿון אַטענטאַט האָט פֿראַנקפֿורטער געהאַט שוין מיט עטליכע וואָכען צוריק. 4 ביז 5 יאָהרען פֿריהער האָט זיך דערוועקט ביי איהם דער געדאַנק. סוף דעצעמבער האָט ער געקויפֿט ביים ביקסען־מאַכער שוואַרץ אין בערן, אַרבערג־גאַס 14, אַ רעוואָלווער און עטליכע טעג איידער ער איז אָפּגעפֿאָהרען קיין דאַוואָס האָט ער אויפֿ'ן בערג־שיס־פּלאַץ געמאַכט שיס־איבונגען.

פֿרייטאָג דעם 31־טען יאַנואַר אַרום 11.30 פֿאַר מיטאָג איז ער אָפּגעפֿאָהרען פֿון בערן קיין דאַוואָס. ער האָט דער פֿרוי, ביי וועלכער ער האָט געוואוינט, איבערגעלאָזט אַ בריוועל מיט די ווערטער: „ליבע ליבי, איך וועל היינט אין אָווענד נישט זיין אין דער היים. בעהנטערע פּרטים שפּעטער. האַרציגער גרוס, ד"ד".

אין אָווענד, אַרום 5 אַ זייגער, איז פֿראַנקפֿורטער אָנגעקומען אָהן שום פּעקלעך קיין דאַוואָס און איז געקומען אין האָטעל [...] וואו ער האָט געוואוינט. ער האָט תּחילת געהאַט בדעה אויסצופֿיהרען דעם טאַט נאָך דעמזעלבען אָווענד, פּלוצלונג אָבער האָט ער זיך דערמאָהנט, אַז עס איז פֿרייטאָג־צו־נאַכטס און ער האָט נישט געוואָלט מחלל שבת זיין.

געוואַרט האָט ער אויף איהם אויך די שעהען [...] פֿון דער באַרג־געגענד און ער האָט [...] דערווייל אָבצולעגען דאָס אויספֿיהרען דעם [...]

זונטאָג האָט פֿראַנקפֿורטער געמאַכט אַ [...] אין שאַץ־אַלפּ, מאָנטאָג אָווענד איז ער געווען אין קינאָ, דינסטאָג ווידער האָט ער געשריבען די [...] בעגונגס־בריף צום פֿאָטער און צום ברודער [...] ווינקאָוויטשי.

די דאָזיגע בריף האָט ער אָבער נישט אַוועקגעשיקט. אָט איז זייער אינהאַלט:

„פֿיל געליבטער, טייערסטער טאַטעשי!

„אַ סך דאגות און ווערטאָג האָסטו שוין [...] האָט צוליב מיר. נאָר זעלטען ווען האָסטו פֿון מיר געהאַט נחת. איך קאָן שוין נישט לענגער. [...] מיר מוחל זיין. וואָס דו האָסט צוליב מיר געליטען. [...] ס'איז מיר נישט שווער אוועקצוגעהן פֿון לעבען, האָבענדיג דאָס בעוואוסטזיין, אַז דו וועסט קיינמאָל נישט צווייפֿלען אין מיין גרויסער ליבע צו דיר און צו מיין מוטער, זכרונה לברכה. בלייב ווייטער [...] און האָב ווייטער נחת פֿון דיינע אַנדערע קינדער. [...] האָסט נאָך קינדער, אַלפֿאָנס און רות, דושא און בעמי, פֿון וועלכע דו וועסט נאָך שעפּען פֿיל נחת. איך האָב פֿערלוירען דעם גלויבען אין זיי און אין דער גאַנצער מענשהייט!... איך קאָן שוין לענגער נישט.

„מיין לעצטער וואונש איז, דו זאָלסט [...] איינמאָל זאָגען „קדיש" יאַד מיר. איך האָב [...] מיט דער טייערער אומפֿערגעסליכער מאַמעשי [...] שטעה פֿאַר גאָט'ס ריכטער־שטוהל און מיט איהר צוזאַמען זיין. בלייב שטאַרק, דו, און מיינע ליבע ברידער און שוועסטער. זאָל דער אַלמעכטיגער גאָט בעשערען אַ בעסערע צוקונפֿט און פֿאַר'ן גאַנצען פֿאָלק ישראל אַ שענערע גורל.

דיין אומגליקליכער זוהן „ד"ד.

„מיינע האַרציג געליבטע שוועסטער און ב[...]דער!

„צום לעצטען מאָל שיק איך אייך מיין גרוס מיט דער הייסער תּפֿילה, אַז דער אַלמעכטיגער גאָט זאָל דעם ליבען טאַטעשי און אייך, מיינע שוועסטער און ברידער, שטאַרק און געזונט דערהאַלטען. איהר מעגט וויסען דעם גאַנצען אמת. [...] עס טרייבט מיך אוועקצוגעהן פֿאַר דער צייט [...] דער וועלט. איך קאָן נישט לענגער פֿערטראָגען דאָס אונגליק פֿון יודישען פֿאָלק, עס האָט ביי מיר אָוועקגענומען די גאַנצע לעבענס־פֿרייד, זאָל [...] דער אַלמעכטיגער גאָט בקמה נעהמען פֿאַר דעם אַלעם וואָס איז אונז געטון געוואָרען. איך אַליין וויל [...] אַ קליין ווערקצייג אין דער האַנד פֿון דער השגחה. זייט געזונד און זייט מיר מוחל. גלויבט מיר, אַז איך האָב אַנדערש נישט געקאָנט טון. [...] אין טויט אַריין בין איך אייער טרייער ברודער „ד"ד".

דער ווייטערדיגער טייל פֿון בעשולדיגונגס־אַקט בערענגט וועגען די אַטענטאַטען, וואָס פֿראַנקפֿורטער האָט געפּלאַנט געגען היטלער'ן, געגען [...] גערינג און אויך געגען פּרעזידענט פֿון דאַנציגער סענאַט גרייזער.

פרעזעס פון דיסקוסיע-קלוב

אויפן געביט פון סייב און סענאט האט מען דורכגעפיהרט א ריינינונג. מען האט געענדערט די גענעראל רעפערענטן אין בודזשעט, סענאטאר ראפ. לעאן קאזלאווסקי וועט שוין נישט האלטן זיין רעפעראט, וואס איז קוועסטיאנירט געווארן דורך דער קאמיסיע, ער וועט שוין מעהר נישט צור גען, אז ער וועט ענדערן דעם טעקסט, עס וועט זיין נישט קומען צו א ווערטער-דועל צווישן גענעראל-רעפערענט און וויצע-פרעמיער. עס וועלען אויספעהלן אטראקציעס. דער סענאט-מארשאלעק האט בעשלאסען צו פערטיידיגן דעם כבוד פון סענאט און צוזעמען ביי דער פרעסע עם בעסטען נומער אין די בודזשעטדיסקוסיע.

אין סיים וועט שוין נישט רעפערירן דעם בור-דזשעט וויצע-מארשאלעק מיעדזינסקי. מיט 7 יאהר צוריק האט ער איבערגענומען דעם רעפעראט פון דעם דעפוטאט קזשיזשאנאווסקי. דער טרויעריגער פראפעסאר האט אויף זיין שטייגער רעפערירט דעם בודזשעט, כאראקטעריזירט די ווירטשאפטליכע לאגע אין לאנד, פערגלייכענדיג מיט די לאגע אין אייראפא.

פראפ. קזשיזשאנאווסקי האט נישט געהאלטן ריט מיט דער זיגרייך מארשירענדער סאנאציע. ן האט טריומפירט, צוקלאפט פארטייען, צער-ט דעם סיים אפטימיסטיש, געקוקט אויף דער גצער וועלט און אויף פוילען אין דער סקעפטיש מיכלענדיגער פראפעסאר האט להיפוך צו דער יונג פון פינאנץ-מיניסטער טשעכאוויטש, גע-העזן סימנים פון קריזיס, געפאדערט א רעדוקציע ין הוצאות, צופאסענדיג זיך צו די אנשויאונג פון ר אפאזיציע.

די מיינונגס-פערשידענהייט און די אפשאצונג ן דער לאגע, געוויסע בעוואָרעניען פון פאליטי-שער נאטור האבען געצוואונגען דעם פראפעסאר שיזשאנאווסקי זיך אפצוזאגן פון רעפעראט. איצט אט זיך עטוואס געענדערט. דער גענ. גענעראל-רעפערענט איז אין שליחות פון דער רעגירונג ארויס פאהרען אין די פעראייניגטע שטאטען, פיהרט נטערהאנדלונגען וועגען די חובות און הלוואות ן פון רעזולטאט פון זיינע געשפרעכען איז אפ-הענגיג די ווירטשאפטליכע פאליטיק אויף דעם פים.

רעפ. מיעדזינסקי האט איבערגענומען דעם רע-ראט, הגם ביי האט ער זיך מודה געווען, אז ער ן זיך נישט אויף די פרטים פון בודזשעט. ער אט געגלויבט אין דער הילף פון צווייטען דילע-אט אויפן ווירטשאפטליכען געביט, זיין רעדאקציע פאלגט דעם פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי. ער אט געהאפט, אז ער וועט זיין אויפגאבע גוט ער-לען. צווישען די סאנאציע דעפוטאטן האט מען ים געהאלטן פארן בעסטען פארלאמענטאריער. רייה יאהרען האט ער פערנומען דעם דאזיגען סט. ער האט געקעמפט צום שוץ פון מארשאל לסודסקי ביים בעטראכטען דעם בודזשעט פון גס-מיניסטעריום. ער האט געקעמפט מיט די נער ביים ארומרעדען די פראיעקטן פון געזעץ און דער העכסטער מיליטערישער אנפיהרער-אפט. ער האט דאס אדורכגעפיהרט מיט טאלענט, ייסט, מיט דער הילף פון שניידיגען וויץ.

זייט 1929 האט דער גענעראל-רעפעראט גע-ט צו בעקעמפען די נייע פאליטישע געגנער, זיך ורעכענען מיט דער אפאזיציע מיט דער רעכטער ן לינקער. די ציפערן פון בודזשעט, די בעזונ-דערע צווייגען פון דער מלוכה-ווירטשאפט האבען ר איהם נישט געהאט קיין ספעציעלע בעדייטונג. ן האט נאר געדארפט פערטרייבען דעם שונא, פרעכענען זיך מיט די געגנער, אויסלאכען די פארוואהפען פון די הויפטרעדנער פון יעדער ארטיי.

נאך אין דער ערשטער צייט האט דעפוטאט עדזינסקי אויפן אמט פון גענעראל-רעפערענט ן בודזשעט זיך בענוצט מיט ציפערן, ער האט שירט בעקאנטע ספעציאליסטן אויפן געביט פון דזשעטן, אבער שפעטער האט ער עס אפגעלאזט. האט געוואוסט, אז נישט אין דעם געהט עס.

ער איז דעריבער נישט געקומען אויף די זי-גען פון דער בודזשעט-קאמיסיע. ער האט זי גארירט. עס איז פאר איהם גענוג געווען די בע-כטען אין דער פרעסע. טיילמאל נאר איז ער קומען אויף די שלום-זיצונגען, בכדי פארן האל-ן דעם רעפעראט א קוק-טון אין די אויגען פון מיטגלידער פון דער קאמיסיע.

די ראליען זענען געווען צעטיילט. פולקאווניק אוועק האט פייערליך אין נאמען פון קלוב גע-ענט די בודזשעט-סעסיע. די בעזונדערע דעפאר-טמענטן פון די ב. ב. האבען רעפערירט די בודזשעט-ן. יעדער פון זיי, צי רעפ. טשערניכאווסקי, אדער פ. מאדעיסקי, סאווינסקי, סטארזשאק האט זיך וי געהאלטן אין טעקסט, וואס מען האט איהם טערגערוקט פון געהעריגען מיניסטעריום. זעל-ן האט מען איבערגעארבייט די רעפעראטן, וואס גען אויסגעארבייט געווארן דורך די נאטשעלני-ס פון די אפטיילונגען. אזוי האט מען רעאליזירט טויי די צוזאמענארבייט פון סיים און רעגירונג.

נאר דער גענעראל-רעפערענט מיעדזינסקי האט ך נישט בענוצט מיט דעם, וואס מען האט איהם טערגערוקט פון די מאסגעבענדע פאקטארען. ער אט אפגעהאלטן א קאנפערענץ מיטן פרעמיער, ט די בעזונדערע מיניסטארען און האט אויף זיין ייגענער איינגעטיילט די משפחה אין די פערשי-ענע ווינקלען. אפילו דער פרעמיער פריסטאר, וועל-ר האט פאר יעדען פרייז געוואלט בלייבען ערנסט, אט געלאכט פון די וויצן פון גענעראל-רעפערענט, ס איטערליך האט ער צוזאמען מיט סלאווינסקי האט געוויסע בעוואָרעניען. דער דור קאטארזש-קעס פון 1905 האט געקוקט מיט חשד אויף די ענע פון 1914.

דער גענעראל-רעפערענט האט זיך איינטיר-וויזן פערוואנדעלט אין א קאנפערענסיערקע, אין א כאראקטעריזירען די בעזונדערע פיגורען פון דער אפאזיציע, וואס זענען ארויסגעטרעטן געגען דער רעגירונג. דער בודזשעט, וואס איז יעדעם יאהר איבערשריטען געווארן, האט זיך פערוואנדעלט אין א דיספאזיציע-פאנד און עס האט זיך נישט גע-לוינט איהם ארומצורידען.

אלע פון דער רעגירונג האבען געהאט די הילף און שוץ פון חבר. מיעדזינסקי. ער האט פערטיי-דיגט אפילו דעם מיניסטער זאוואדזקי. דער אויסער-ליכער שונא האט איהם געצוואונגען צו סאלידארי-זירען. מען האט זיך נישט געשטארט אפערציען פון קיין שום מיניסטער.

ער אט געהאפט, אז עס וועלען איהם פיר-געבען ווערען די חטאים, אז א געוויסער בשלום, וואס איז אנגענומען געווארן אין בעלוועדער, וועט אפגערופען ווערען. ער האט איבריגענס וועגען דעם אפען גערעדט פון דער סיים-טריבונע, ער האט זיך נישט דערוואָרט, דער חסד איז נישט געקומען.

אזוי איז ער אריין אין נייעם סיים, אלס מאהי-קאנער פון אמאליגען פארלאמענטאריזם, אלס אנ'-עקספערט. עס איז נישט געווען קיין שום ספק, אז ער וועט ווערען וויצע-מארשאלעק, אז ער וועט איבערנעהמען דעם גענעראל-רעפעראט פון בור-דזשעט, אז ער וועט נעהמען א ווארט ביי דער נאר-העגסטער בודזשעט-דיקוסיע.

די לאגע האט זיך אבער עטוואס געענדערט. אין די פריהערדיגע פארלאמענטן האט דער גענעראל-רעפערענט מיעדזינסקי געהאט צו טון מיט אנ'אויר-סערליכען שונא. ער האט זיך געקענט ערלויבען אויף ריקזיכטסלאזיגקייט און געוויזען די אנערקע-נונג פון די מאסגעבענדע ספערען. איצט האבען זיך אין דער משפחה אנגעהויבן מחלוקת. עס האבען זיך בעוויזען די „נאפראוויאטשעס", עס האבען זיך זיי אקעגענגעשטעלט די פולקאווניקעס.

מען האט זיך געמוזט דעקלארירען אויף דעם אייגענעם הויף, אנגעהמען די אויפפאדערונג פון דער „גאזעטא פאלסקא"! עס איז אזוי געשעהען, אז די „גאזעטא פאלסקא" האט בעקעמפט די רעגירונג פון פרעמיער קאשטשאלקאווסקי, קלאפענדיג לויט מעגליכקייט אויף דעם וויצע-פרעמיער, אויף די פאהרשטער פאזיציע איז געשטאנען דער פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי. אבער באלד האט זיך בעוויזען די רעגירונג פון פרעמיער סקלאדקאווסקי. עס פאלט דער בעפעהל צו שוינען דעם וויצע-פרע-מיער. דער טרייעסטער קאלעגע פון גענו. פינאנץ-מיניסטער מוז איהם פערלאזן, רעדאקטאר מא-טושעווסקי הערט אויף צו ארבייטן אין דער „גאזעטא פאלסקא".

דער קאמף טראגט זיך איבער אין סיים. ריק-זיכטסלאז אין קאמף מיט געגנער קען זיך דער וויצע-מארשאלעק מיעדזינסקי נישט דייטליך אר-רויסזאגען אין קאמף צווישן די צדדים אין איי-גענעם לאגער. אפטמאל ווייסט ער נישט, וואס צו טון, דא סקלאדקאווסקי, דארט סלאוועק. אין דער ציטונג קען מען נאך ווי עס איז ארויסקריכען, אפ-געבען די שפאלטען פון דער ציטונג פאר די אויס-לענדישע קארעספאנדענטע און „פאליס", ארייגבא-קען אין דער ציטונג א גרעסערע צאהל דעפעשען. אין סיים האט מען אבער געפאדערט אנ'ענטגילטיג ארויסזאגען זיך.

דער גענעראל-רעפערענט פון בודזשעט וואלט אלזא געמוזט אנגעהמען א שטעלונג לגבי די צדדים און דער וויצע-מארשאלעק מיעדזינסקי האט זיך געוואקעלט. די פולקאווניקעס מיט די קאנסערוואטיסטען האבען איהם געהאלטן פאר א נאפראוויאטש, און די נאפראוויאטשעס האבען איהם חושד געווען אין שטילע קאנפערענצן מיט סלאוועקן.

מיט איין ווארט, ווי עס זאגט דער וויצע מאר-שאלעק מיעדזינסקי, די פאזיציע פון „צוויהענטיג-קייט", האט איהרע גוטע און שלעכטע זייטען. ער האט בעסער געוואלט זיך אריבערטראגען אין קלוב, וואס האט נאך נישט אנגענומען קיין שום בעשלוס, וועלכער האט זיך נאך נישט פאר קיינעם ארויסגע-זאגט, וועמענס מיטגלידער זענען געפינדען דורך וואפען-ברידערליכקייט, האבען ערקלערט, אז די דעקלאראציע פון מארשאלעק רידז-שמיגלי ענט-שפרעכט זייערע מיינונגען און אנשויאונגען. ער איז געווארן פרעזעס פון דיסקוסיע-קלוב פון די אנ-טיילנעהמער אין די קאמערען פאר די אונאפהענ-גיגקייט, און האט איבערגענומען דעם אמט פון פארזיצענדער פון דער מיליטערישער קאמיסיע, די וויכטיגסטע אין די איצטיגע פאליטישע בעדינגונגען.

עס וועט איהם פעהלן אלס גענעראל-רעפע-רענט דעם דרוק. דער וויצע-מארשאלעק מיעדזינ-סקי וועט זיך אפרוהען. ער וועט אלזא נישט הא-בען דעם כבוד, וועלכען ער האט געהאט בעת דער פריהערדיגער בודזשעט-סעסיע. ער וועט נישט פאלעמיזירען מיט דער דעפוטאטין פריסטאר און דורזינסקין און אזוי לאנג ווי די לאגע וועט נישט אויפגעקלערט ווערען וועט ער בלייבען נאר פרעזעס פון דיסקוסיע-קלוב.

רעגניז

חנוכה איז מודעאים, אין דערהיים פון די חשמונאים

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פון ש. שטער

מיין וואונש צו פאהרען קיין א"י איז רעאלי-זירט געווארן. באך מעהר: איך האב שוין אפילו בעוויזען צו וואוינען אין א"י א לענגערע צייט און דאך איז מיין טרוים צו זעהען די קברים פון די חשמונאים נאך נישט פערווירקליכט געווארן. בע-זוכט האב איך שוין פיל קברים פון אונזערע אמאָ-ליגע חכמים און גדולים, נאר יענע וואונדערבארע בערג און ריזיגע היילען, פון וועלכע מתתיהו מיט זיינע העלדישע זיהן האבען געפיהרט זייערע פער-ביטערונגס-פולע שלאכטען מיט'ן שונא, האב איך נישט געזעהען.

אט איז ענדליך מיין לאנגיעהריגער וואונש רעאליזירט געווארן.

געווען איז דאס אין יאהר תרצ"ה, ד. ה. ערשט מיט צוויי יאהר צוריק. איך האב בעשלאסען שוין נישט אפלייגען מעהר דעם בעזוך.

איך האב מיך פעראייניגט מיט א גרופע חלוצים (וועלכע האבען זיך אויך גראד דאן געקליבן בע-זוכען די חשמונאים-קברים) און זיך געלאזט אין וועג קיין מודעאים.

ווער פון אינז האט נישט געהערט דעם נאמען „מודעאים"? דאס איז א קליין פערוואָרפען דערפעל. דער געבורטס-ארט פון דער בערי-המטער העל-דען-פאמיליע, די חשמונאים. יעדער שילער, וואס האט נאר עפעס געלערנט יודישע געשיכטע איז בעקאנט מיט דעם דאזיגען, דורך דער געשיכטע פערמאנומענטאליזירט-געווארענעם נאמען? צו דעם דאזיגען דע-פעל האבען מיר זיך געלאזט גיין.

דער וועג פון דעם אינטערשטען בית-חורון ביז מודעאים איז דער ווילדעסטער און צוגלייך דער שעהנסטער פון אלע וועגען, וועלכע מיר זענען אדורך. ווער עס וויל האבען א בעגריף וועגען דעם מזרח מיט אלע זיינע בעצויבערונגען און פער-פרעמדונגען, ווילדקייטען און שעהנקייטען, דער זאל געהן אויף דעם וועג פון בית-חורון התחתון ביז צו מודעאים. צום אלעם ערשטען מוז מען ארויפ-קלעטערען אויף גאר א הויכען בארג, נאכהער מוזט איהר במחילה מכבודכם ווערען א „יורד", ד"ה, זיך אראפלאזען אראפ. שטיל אזוי ווי אויף א בית הקברות... מיט אמאל דערזעהט איהר פאר זיך א וועג, אויף וועלכען עס ליגען אויסגעלייגט גרויסע שטיינער. צווישען איין שטיין און אנדערען איז א גרויסער רוח. דאס איז אייך אפילו קשה, ווארום צו וואס זאל עמיצען איינפאלען אזוי אויסצולייגען די שטיינער? באלד אבער ווערט אייך אלעס קלאהר. די קליינע שטיינדעלעך ליגען אין אבגרונד. מעהר ווי וואהרשיינליך איז, אז זיי זענען דורך די שלאגס-רעגענס אראפגעשווענקט געווארן און אריינגעשליי-דערט געווארן אין אבגרונד. דאס איז דער פאר-צייטיגער רוימיש-יודישער וועג.

אזוי זענען מיר געגאנגען דעם גאנצען טאג ווי מען זאגט „איבער וועגען, איבער שטעגען". ווען עס איז געוואָרען נאכט זענען מיר אנגעקומען קיין מודעאים, א קליין שמוציג פערוואָרפען דערפעל. אין אראביש הייסט עס „מדיא". דו זעהסט פאר זיך ליימענע הייזלעך, אלטע און פערצוויילטע, די מענער און פרויען זענען אזוי א"ים געקליידעט, אז עס נעמט זיך פשוט ארום א מין געפיהל פון בעדוי-ערונג געמישט מיט לאנגווייליגקייט. אפגעריסענע קינדערלעך שטרעקן אויס זייערע דארע הענט-לעך נאך א נדבה, שרייענדיג: חיכז, חיב"ה, חוכז, הוב"ה!

נישט ווילענדיג גיסט זיך א טראכט: אט צוליב אזא שמוציג, נישטיג פערוואָרפענעם דערפעל האסטו געדארפט פטר'ן אזוי פיל צייט, פערשווענדען אזוי פיל מיה און ענערגיע, שפרייזן איבער בערג און טאלען? באלד אבער בערוהיגסטו זיך אליינס: צוליב די חשמונאים-קברים איז אלץ כדאי.

אט זענען מיר שוין צוגעקומען צו זיי, צו די קברים פון מתתיהו מיט זיינע קינדער, די ערשטע רעוואלוציאנערען אין זייער צייט, וועלכע האבען אזוי העלדיש געקעמפט געגען דער אויטאקראטישער גריכישער רעאקציע און געגען איהרע אזורפאטא-רישע טענדענצען. מיר זעהען פאר זיך קברים מיט שטיינערנע מצבות, די קברים זענען סיי מייסטער האפט אויסגעהאקט אין א הארטען פעלז. די שטיי-נערנע מצבות זענען אפגערוקט אויף א העלפט נא'ן זייט. וואהרשיינליך, דאס איז בכיין געמאכט געווארען אזוי שוין שפעטער. ווארום, ווי אזוי וואלט מען געקענט אריינקריכען אינעווייניג און ארויסגע-בענען פון דארט די ביינער פון די טויטע העלדען, כדי צו בעצירען מיט זיי די קאלעקציעס פון די פערשידענע היסטארישע מוזעאום'ס? די אפגערוק-טע מצבות זענען, אלזא, א פראדוקט פון א שפע-טערער היסטארישער עפאכע.

נישט טיף א'ז דער פעלזאן-קבר. ביי א שיין פון א האלב-ליכטעל קען מען זיך אהין אראפלאזען און בעטראכטען די „כוכים", -- אזעלכע נישען, וואו עס זענען געווען איינגעשטעלט די שטיינערנע ארונות פון די טויטע. (ווי בעוואוסט האט צוריק מיט 40 יאהר אנ'ענגלישע וויסענשאפטליכע עקס-פעדיציע ארויסגענומען פון דארטען די ארונות און זיי טראנספארטירט קיין ענגלאנד).

און דו שפאצירסט ארום די קברים, בעטראכ-טענדיג זיי פון אלע זייטען. עס ווילט זיך דיר גאר נישט אפרייסען דאס אויג פון די מצבות...

פערשידענע געדאנקען שווימען זיך דאן אויף אין מוח. אט דא זענען בעגראבען אונזערע עלטע-רען, וועלכע האבען פון קיין אונטערטעניגקייט און נאכגיביגקייט נישט געוואלט וויסען און הערען, וועלכע יעדער געדאנק וועגען פשרה-מאכעריי מיט'ן אונטערדריקער איז געווען לחלוטין פרעמד, וועלכע האבען ליבערשט בעשלאסען צו שטארבען איידער לעבען אין פערשקלאפונג און אונטערדריקונג"...

זענען מיר, זייערע אייניקלעך, ווערט צו טרא-גען דעם נאמען: „אייניקלעך פון חשמונאים"?

אזעלכע און ענהליכע מחשבות הערען נישט אויף צו בעשעפטיגען דיין מוח.

באלד אבער ווערט דיר לייכטער אביסעל אויף דער נשמה. דו דערזעהסט פאר זיך דעם קוימען פון דער יודישער זייף-פאבריק, וואס אונטער יור. דעם יודישען בן-שמן, וועלכער זעהט זיך פון דער ווייטען, יענעם דארף פון דער ארץ-ישראל'דיגער ארבייטענדער יוגענד (חבורה העובד), וואו עס שווי-בעלט און גריבעלט מיט ארבייט און שאפען. און פאר דיינע אויגען דערשיינען די קבוצות מיט די קבוצים, די פערשידענע מושבים און משקים חקלאיים וואו עס ווערט אויסגעשמידט א נייער יוד-מענש, א שטאלצער יוד און א שטאלצער מענש, וועלכער וויל שוין נישט וויסען פון קיין הכנעה און קלאפעריי, פון קיין אונטערטעניגקייט און נאכגיביגקייט און פאר וועלכען דער דראנג נאך פרייהייט איז געווארען א ענין פון טאג-טעגליכקייט, און וועלכע דערציהען זייערע קינדער אין אזא גייסט. אט די שטאלצע יו-דען צוזאמען מיט'ן חבורה העובד און דעם גאנ-צען נייעם דור, וואס גייט זיי נאך — אט יענע פערדינען אנגערופען צו ווערען מיט'ן נאמען „איי-ניקלעך פון די רעוואלוציאנערע קעמפער, די חשמו-נאים"...

ווילען זיך פערבינדען מיט'ן פאלק

יודישע סטודענטען פערלאנגען פון ייווא א לעקטאראט פאר יודישער שפראך און קולטור

אין „ווילנער טאג" פון פרייטאג דעם 27טען נאוועמבער ד. י. האט א.ז. אפגעדרוקט אנ'ארטיקעל א.ג. „וועגען קאזאקען און שילער וועגן סטודענטען און פאליציאנטען" וואו ער האט צוו.אנד. גערעדט טע גות צו די יודישע סטודענטען, פארוואס א טייל פון זיי רעדט אין נאם דעמאנסטראטיוו פויליש אדער רו-סיש און וויל נישט קענען די יודישע שפראך. אין שייכות דערמיט האט אונז א גרופע סטודענטען אריינ-געשיקט אזא ענטפער: די יודישע קולטורעלע ספערען איז גוט בעקאנט אז מיר אקאדעמיקער, בלייבען הינ-טערן בעריער פון שעפערישען און קולטורעלען לע-בען פון אונזער פאלק. די קרעפטען פון פאלק וואק-סען און ענטוויקלען זיך — און מיר בלייבען אויסען. מען ווייסט וועגן דעם און מען זאגט: אסימילאציע, שמענדריקיזם. איהר שטעלט פעסט: א טראגעדיע — און געהט איבער דעם אריבער צום טאג אר-דנונג. דאס יודישע פאלק לעבט, קעמפט פאר זיין קול-טור און רעכט און מיר מעגען נאר דערצו צוקוקען פון דערווייטענס בשעת ווען מיר דארפען דאך פאק-טיש זיין די אינטעליגענץ פון פאלק, אין נארמאלע בעדינגונגען — דער מארך פון פאלק.

איהר טארט אבער נישט ווארפען אויף אונז די גאנצע פעראנטווארטליכקייט פאר דעם טראגישען פאקט, אויפן חשבון פון אונזער אומאקטיוויקייט אר-דער שלעכטען ווילען.

מען האט אונז געשיקט אין די פוילישע שולען ווען מיר האבען נאך נישט געקענט אונטערשיידען פון גוט ביז שלעכט. אין לויף פון יאהרען האט מען אונז אפגעריסען פון לעבען פון אונזער פאלק. און ווען מיר זענען נאך פיל ענטוישונגען און שווע-רען איבערלעבונגען קאמף רייף געווארען, זעהען מיר, אז די וועגען אויף צוריק זענען פאר אונז געשלאסען.

די קולטורעלע און וויסענשאפטליכע שיכטען פון אונזער פאלק קוקען אויף אונז ווי אויף שעדליגער ווי אויף פרעמדע — זיי האבען זיך פערמאכט און רעזיגנירט פון אונזערע אינטעלעקטען, פון אונזערע יונגע קרעפטען. זיי האבען אנגענומען דעם געדאנק, אז מיר זענען פערלארען. זיי האבען פאר אונז נאר ווערטער פון פעראכטונג און וועניג — פון מיטגע-פיל.

און דא קומט דער „ווילנער טאג" און זאגט איהר זייט אנאלפאבעטען, לערנט זיך!

מיר, אקאדעמיקער, זענען די ערשטע ווען עס גייט וועגען פערפאלגונגען און דערניעדערונגען, מיר ווילען אויך זיין גלייכע א שעפערישען קאמף פאר דער יודישער קולטור, פאר רעכט!

ייווא איז א יודישער אוניווערזיטעט, א הויכ-שול אין פרט פון וויסענשאפטליכער ארבייט. מיר פאר-דערן עס זאל געעפענט ווערען פאר אונז יודישע סטו-דענטען א לעקטאראט פאר יודישער שפראך און קול-טור ביים ייווא. מיר קומען נישט צו אייך מיט לייד-יגע הענט. מיר זענען יונג און גרייט נאך וויסען.

וואס ס'האט דאמאלט פאסירט

(א בלאט פון דער חנוכה-געשיכטע)

— 2. —

עס האט גאר נישט לאנג גענומען נאך דעם, ווי דער הערשער פתאטאלמי איינער פון די פרינצען וואס האבען זיך איינגעמישט מיט אלעקסאנדער'ס מלוכה האט פערכאפט די מצרים טייל, אז ס'זאל זיך איהם פערגליסטן צו פערכאפען די נאהענטע אזיאטישע לענדער און אין איינוועגס טאקע אויך דאס לאנד יהודה וואס איז שוין אביסל צו זיך געקומען אין די פאר יאהרען און וועלכעס איז ווייטער געבליבען שווצלאן. אט דער מושל האט זעהר ליכט אריינדרינגען אינ'ם יודישען לאנד אויסגעפליגהערט יעדע ווערטפולע זאך און געמאכט א בלוט באד ער האט נאך גענומען געפאנגען הונדערט און צוואנציג טויזענד פון די שענסטע און בעסטע יוגענד: זיי פערשלעפט נאך מצרים און זיי דארט פערקויפט צו שקלאפען.

דער יודישער היסטאריקער יאזעפוס פלאוויוס ערצעהלענדיג פון די שוידערליכע טראגעדיע מאכט דערביי א בעמערקונג פון א היידישען היסטאריקער פאר איהם. מיט'ן נאמען „אגאטארכידוס" וועלכער האט געלעבט אין די זעלבע צייט פון דעם אכזריות'דיגען מושל און האט אויך די פאסירונג פערשריבען די ציטאטע לויטעט:

„עס איז פארהאן א פאלק, וואס רופט זיך אן יודען; זיי פערמאגען א לאנד מיט א זעהר שטארקע הויפטשטאט ירושלים וואס אין מעכטיג איהרע פאזיציעס צו בעפעסטיגען אט דאס פאלק האט קיין שום אכט און ווידערשטאנד גענומען צו בעשיצען זיין הויפט שטאט. ס'האט נישט געוואלט פערטיידיגען זיך מיט וואפען. ווי יעפים דורך אנ'אויסערגעוועהנליך אבערגלויבען זיי האבען אריינגעלאזען אזא גרויזאמען הערשער, וואס האט אזא שרעקליכען חורבן געמאכט".

ווען מיר בעטראכטען אט דאס קליינע פאלק, וואס האט זיך נישט געהאט ענטוויקעלט צו אזא צאהלרייכע בעפעלקערונג און ווען מיר נעהמען אין אכט טראכט די צאהל פון די געפאנגענע און פון די אפטע הריגות דאן איז עס א שוידערליכע צאהל. אט די גרויסע מאכט פון די בעסטע יוגענד, וועמענס לעבען און פרייהייט איז געווארען בערויבט, אט זיי וואלטען דאך געקענט בעשיצען דאס לאנד און זיך קויפען רוהם און כבוד, ווען מע, וואלט זיך גאר ארומגעזעהן ווי מען האלט, און ווען מען וואלט געוועזען אויפהערען מיט דאס פוסטע ארומרייסען זיך. אבער די אלע פאסירונגען האבען קיין ווירקונג נישט געהאט אפילו ביי דער אלגעמיינער סכנה, אז עס זאל ברענגען צו א פעראייניגונג. אדרבא, מיט יעדען מאל ווייטער האט מען אלץ מעהר עקשנות'דיג אנגעפיהרט די אינערליכע מחלוקות. די שנאה האט געוואקסען און דער ווייטערער פועל יוצא איז געווען נאך ביטערער...

אט פלוצלינג איז א גאנץ נייער פערביטערטער קאמף ענטשטאנען אין יודישען לאגער און טאקע צוליב דעם ווער עס זאל זיין דער כהן גדול וואס דארף פערנעהמען דעם פלאץ פון פאהריגען פון פערשטארבענעם? דער סוריאנער מושל אנטיוכוס וואס איז דעמאלט געווען דער אויבערהערשער איבער דאס יהודה לאנד, האט זיך גענומען אריינמישען אין דעם קאמף. ער האט בעשטימט ווער עס זאל זיין דער יודישער מושל (לויט דעם אנגענומענעם יודישען מנהג) צוליעב דעם צוועק איז ער אליין געקומען אין ירושלים נישט פערלעסענדיג דערביי גלייכצייטיג צו פערנעמען דאס ביסל גאלד און זילבער פאר זיך ווי אויך צו מאכען שרעקליכע הריגות צווישען די יעדיגע וואס זענען נישט צופרידען געווען מיט זיינע בעשטימונגען פאר די יודישע אמטען.

די כהונה גדולה און די אנדערע העכערע אמטען זענען געווארען א נעסט פון אינטריגעס געגען דאס יודישע פאלק, פון וועלכע עס האט טייכען בלוט גערפלאסען. אט אזא מין קאנדידאט פאר די העכסטע כהונה גדולה אמט מיט'ן נאמען „מענעלאוס" איז גערווארען א בוגד צו זיין פאלק און מיט דער הילף פון זיינע אנהענגער זענען זיי ארויס אין אפענעם קאמף געגען יהדות בכלל פון וועלכען דער אכזריות'דיגער מושל איז געווען צופרידען. מען האט גענומען איינפיהרען די גימנאסטיק דעם גריכישען נאקעט-קולט, מען האט זיך געפרייט מיט זיי צוזאמען און זייערע געזעצען פעסטע. דאס האט נאטירליך וועה [...] צו א גרויסען טייל פון פאלק. דאס האט נאך [...] פאכיג די שנאה פערגרעסערט. דער מושל איז [...] געקומען שלום מאכען. ער האט ווידער פעראור[...] א חורבן אין יודישען לעבען און פערמעגענ[...] ער האט זיך ענדליך מישב געווען אז דאס [...] וועט זיין דעם גאנצען יודישען גלויבען צו פערנ[...] איינפיהרען דאס סירישגריכישע גלויבען און [...] און דערמיט צו פערביידען דאס יודישע לאנד [...] א טייל פון זיין מלוכה.

אט דאס זענען געווען די פאלגען פון די אפטע [...] ריוסעגישען עפעס אנדערש האט מען נישט [...] ערוואַרטען. פון שיצען זיך געגען איז מעהר קיין [...] נישט געווען דער שונא איז געווען אין לאנד [...] צו אויך האבען צו זיין צד בעלאנגט די יודישע [...] דים און צוזאמען, האבען זיי דאס ערגסטע [...] אונטערצודריקען דאס קליינע פאלק.

ד. שטיינב[...]

70 פראצענט פון אמעריקא'ס רייכטום ליגט אין די הענ[ט] פון די פרויען — וואס טוען זיי מיט דעם?

(בריף פון אמעריקא)

די רייכטום פון אמעריקע ליגט נישט אין די הענד פון די ראקפעלערס, פארדס, מעלאנס, מארגאנס און דיופאנטס — ניין, די אלע גרויסע בערען זענען פראסטע שלעפערס אין פערגלייך מיט דער אומגעהויערער רייכטום, וואס ליגט אין די הענד פון אמעריקאנער ווייבער. גאנצע זיבעציג פראצענט פון אלע אוצרות אין אמעריקע איז דאס איר געגנטום פון די ווייבער. די מענער, די שטאלצע הערען פון דער וועלט, וואס מיינען, אז זיי שפייזען די שוואכערע העלפט, פערמאגען בלויז נישטיגע דרייסיג פראצענט.

אזוי פערזיכערט אונז דער זשורנאל „פארטשון" און געוועהנליך ווייס ער וואס ער רעדט. די ווייבערשע עשירות בעטרעפט נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי 210 ביליאן דאלאר (פערגעסט נישט, אז איין ביליאן איז טויזענד מיליאן!)

פון וואנען האבען ווייבער גענומען אזוי פיל געלד? פון דעם, וויפיל די מענער האבען זיי איבערגעלאזען פאר ירושה.

עס זענען דא דריי־און־צוואנציג ווייבער, אלמנות, אדער טעכטער פון גבירים, וואס שעפען אויס פון ארבעל ראקפעלער מיט פארדן. ווער זענען זיי, די 23 ווייבער? אזוי זענען זיי געקומען צו די פעטע ירושות?

מיר וועלען דא דערצעהלען וועגען עטליכע פון זיי. אויפן ערשטען פלאץ קומט מרס. מעטיו אסטאר ווילקס.

מיט 20 יאהר צוריק איז געשטארבען איהר מוטער, העטי גרין און איהר געלאזען א פערמעגען פון 67 מיליאן דאלאר. העטי גרין איז געווען איינע פון די פיפיגסטע שפעקולאנטקעס אויף וואל סטריט און דאס מזל האט איהר אזוי אפגעגליקט, אז זי האט געשארט מיליאנען מיט לאפעטעס.

איהר טאכטער האט געהייראט דזשאן דושייקאב אסטארס אור־אייניקעל און צו איהר מאמעס מיליאנען האט זי נאך צוגעקראגען איהר מאנ'ס עשירות, ווען איהר מאן איז געשטארבען איז זי געבליבען די איינציגע איינענטימערין פון ביידע ריזיגע פערמעגענס.

די דאזיגע מיליאנערסקע אלמנה לעבט אפגעזונדערט פון דער וועלט און די וועלט האט נישט קיין הנאה פון איהרע מיליאנען. זי קויפט נישט קיין טייערע קליידער, זי גיט נישט קיין סענט אויף צדקה זי עסט נישט אין די גוטע רעסטאראנטען און זי שטיצט נישט קיין קונסט־אונטערנעמונגען. די מיליאנען האלט זי פאר זיך, אהן נוצען פאר קיינעם. דער מאן איז טויט, קיין קינדער האט זי נישט און אליין עקזיסטירט זי כמעט נישט פאר דער וועלט.

נאך אנדעריש פיהרען זיך די צוויי פרויען: מרס. הערי פעין וויטני, א טאכטער פון קארנעליוס וואנדערבילט און מרס. פעין וויטני, די טאכטער פון דזשאהן העי. די ביידע פרויען זענען שטיין־רייך, אבער זיי האבען הנאה פון זייער וועלט.

הערי פעין וויטני האט געלאזען זיין ווייב א פערמעגען פון 62 מיליאן דאלאר און פעין וויטני האט געלאזען די גרעסטע ירושה אין אמעריקע — 200 מיליאן דאלאר.

ביידע פרויען זענען שטארק פערקאכט אין פערדלעך ד. ה. זיי האדעווען פערד פאר געיעגען און מען בעגעגענט זיי צווישען רייכען עולם ביי די בעריהמטסטע פערד־געיעגען.

מרס. פעין וויטני וואוינט אויף איהר רייכען גוט אין מאנהעסעט, לאנג איילאנד. איהר מאן איז שוין טויט און זי האלט זיך אפיציעל צוריקגעצויגען, אבער איהר הנאה פון פערד־געיעגען איז נישט קלענער געווארען. זי איז אזוי צוגעבונדען צו דעם ספארט אז היינטיגס יאהר איז זי געקומען צו די געיעגען מיט א צובראכענעם פוס אין איין געפעסען אין אן אויטאמאביל. יעדען יאהר אראנזשירט זי א גרויסארטיגען באל אויף איהר גוט און דער איינקונפט געהט פארן מילך־פאנד, וואס בעזארגט ארימע קינדער מיט מילך.

איהר טאכטער מרס. פעיסאן, געהט אין דער מאמעס וועגען. זי האט גע'ירשנט פון פאטער א גרויסען פערמעגען און לאזט זיך וואוילגעהן, באטש נישט אויף שרייענדיגען שטייגער. מרס. פעיסאן האט אפילו געפונען צייט צו עפענען א געשעפט פון קינדערשע שפילצייג אויף מעדיסאן עוועניו, און דאס געשעפט מאכט טאקע א סך פראפיטען.

נאך איינע פון די רייכסטע פרויען אין לאנד איז מרס. מאזעס טעילאר. זי קומט ארויס פון א פארמיליש באנקירען און זי איז געפונדען מיט די אסטארס און הערימאנס, ווען זי קומט אין ניו־יארק, וואוינט זי אין א האטעל. דעם גרעסטען טייל פון איהר צייט פערברענגט זי אדער אין ניופארט, רהאד איילענד, אדער אין איהר פאלאץ אין מאראקא, אדער פאהרענדיג הין־און־צוריק אויף איהר יאכט[...]

איהר מאן איז געווען דער זוהן פון א פּר[...] פון דער „נאציאנאל סיטי באנק", און ו[...] האט געלעבט, האבען זיי געוואוינט אין א [...] בען מאינט קיסקא, איהר מאן איז דערה[...] געווארען אין קריג און די אלמנה האט פערק[...] געם גוט.

נאך צוויי רייכע פרויען זענען מרס. אנדר[...] טעני און איהר טאכטער. מרס. קארנעגי א[...] 77 יאהר אלט, אבער זי איז נאך לעבעדיג א[...] גאר נישט לויט איהר עלטער. זי פיהרט זיך [...] העז און זעהט נישט ארויסצוהופען קיין א[...] זאמקייט.

זי שפאצירט ארום איבער מעריקא [...] קויפט איין אין די געשעפטען, פונקט ווי [...] דערע פרוי. איהר שבאַרזאַמקייט איז אזוי [...] אז ווען זי קומט אריין אין א געשעפט, ווי[...] איהר נישט דאס בעסטע, נאר די ביליגערע [...] לען, ווייל זי וואַרפט זיך נישט מיט דאלאר[...]

ווען זי האט געהייראט אנדריו קארנעגי [...] אלט געווען 28 און ער 52 יאהר. ער האט [...] גיהאט אזוי שפעט ווייל זיין מאמע האט א[...] געוואלט נישט צו הייראטען ביי איהר לעבע[...]

קארנעגיס אלמנה גיט געוויסע סומען [...] לאנטראפישע צוועקען און זי און איהר [...] זענען שטארק פערקאכט אין דער נייער ה[...] סעקטע, וואס איז געגריטירט געווארען פון [...] נייסטליכען בוכמאן.

מען זאגט, אז בלויז פופציג מענשען [...] וויסן נעסט אין איהר הויז, און די פופצ[...] געקליבענע, איינס און איינס.

מרס. ראיס האט גע'ירשנט צוויי ריזי[...] מעטענטעס, איינעם פון איהר פאטער, ווילי[...] אייגענטימער פון פיל קויהלען־גרובער א[...] ליניעס, און דעם צווייטען — פון איהר [...] מאן דזשאהרדזש וואשינגטאן.

איהר מאן און איהר זוהן זענען רעד[...] געווארען מיט דער „טיטאניק". זי האט זיך [...] טעוועט און געווארען די יורש'טע פון איהר[...] אוצרות.

דאס זענען עטליכע פון די דריי־און־[...] פרויען, וואס שטעהען אין דער שפיץ פון [...] בערשער געלד־מלוכה אין אמעריקע.

ש. [...]

Dr. med.

HALTRECHT

ספעציעל-ארצט פאר הויט.-געשלעכטס קראנקהייטען און מענער-שוואכע

האט זיך איבערגעצויגען פון פּעטריקאווער 10 אויף

161 פּיעטריקאָווער 161

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען

אלעקסאנדער יאנאי

די געשיכטע פון א יודישען קעניג, וואס איז אויך געווען א כהן גדול און דערפיהרט צו א בירגער-קריג אין א"י מיט 2 טויזענד יאר צוריק

פון חיים שוים

די „פרושים" אין ירושלים זענען, פערשטעהט זיך געווען מלא שמחה, ווען זיי האבען דערהערט פון אלעקסאנדער ינאי'ס מפלה. זיי האבען זיך געפרעהט וואס ענדליך האבען זיי געקראגען א גוטע געלעגענהייט זיך אפצורעכענען מיט דעם רשע, דעם פסול'ען כהן, וועלכער האט געטראגען צוויי קרוינען, וואס האבען נישט געהערט צו איהם, און האט פערגאסען יודיש בלוט אין ירושלים ווי אמאל אנטיוכוס.

עס האט זיך איצט אנגעהויבען א בלוטיגער אויפשטאנד. פון איין זייט זענען געשטאנען די פרומע מאסען, די אנהענגער פון די „פרושים", וועלכע האבען עקשנותדיג געקעמפט געגען אלעקסאנדער ינאי, און פון דער אנדערער זייט איז געשטאנען דער מלך כהן־גדול מיט זיינע בעאמטע און זיינע בעדונגענע גויאי'שע סאלדאטען און גע'הרג'עט אויף רעכטס און לינקס.

זעקס יאהר האט אזוי געבושעוועט די בלוטיגע מלחמה צווישען דעם קעניג און דעם פאלק, יוזעפוס פלאוויוס בעריכטעט, אז אלעקסאנדער ינאי האט אין פערלויף פון אט דער צייט אויסגעהרג'עט פופציג טויזענט יודען. די דאזיגע צאהל איז מסתמא א גוזמא'דיגע אבער אויף יעדען פאל איז זיכער, אז א גרויסע צאהל יודען זענען אומגעקומען אין דעם אויפשטאנד.

אלעקסאנדער ינאי איז סוף כל סוף געווארען אויסגעמאטערט פון דער לאנגער מלחמה געגען דעם איבערליכען פיינט און ער האט געמאכט אנ'אנבאט פאר פרידען. ער האט געלאזט פרעגן די געגנער אויף וועלכע בעדינגונגען זיי וואלטען אפשטעלען די מלחמה געגען איהם, זייער ענטפער איז געווען, אז דער ערשטער בעדינג איז, אז ער מוז בעגעהען זעלבסטמארד. אזוי פערביסען זענען די „פרושים" געווען אין זייער קאמף געגען אלעקסאנדער ינאי, אז זיי האבען זיך פערבונדען מיט א פיינט פון דרויסען, מיט א קעניג פון סיריע, געגען דעם אייגענעם מלך.

סיריע, ווי מיר האבען שוין פריהער דערצעהלט, איז געווען דעמאלט צעריסען צווישען פערשידענע הערשער, פרעטענדענטען אויפ'ן טראן. איין פרעטעדענט, דעמעטריוס דער דריטער, האט געהערשט אין דמשק איבער א טייל פון סיריע. האבען די „פרושים" זיך פערבונדען מיט דעם דאזיגען דעמעטריוס און איהם געבראכט מיט זיין חיל קיין ארץ־ישראל, ער זאל זיי העלפען צעשלאגען זייער שונא, דעם חשמונאים קעניג.

איז דאס געווען א מערקווירדיגע לאגע. די טאטעס און זיידעס פון די דאזיגע פרומע „פרושים" האבען פונקט מיט אכציג יאהר פריהער געקעמפט מיט בעגייסטערונג און מסירת־נפש אונטער דער פאהן פון מתתיהו און יהודה המכבי אין אנ'אויפשטאנד געגען דער סירישער מלוכה. בלויז אכציג יאהר זענען פון דעמאלט אן פערגאנגען און די קינדער און אייניקלער פון יענע פרומע קעמפער, וועלכע האבען בענייט די „עבודה" אין בית־המקדש און געפייערט א „חנוכת־הבית", האבען איצט זיך פערבונדען מיט א סירישען קעניג, אנ'אור־אייניקעל פון אנטיוכוס הרשע, און זיך געבעטען ביי איהם ער זאל קומען צושלאגען און אראפּווארפען פון טראן דעם אור־אייניקעל פון מתתיהו.

באך מערקווירדיגער איז געזען די לאגע מיט דעם, וואס עס זענען דא אפגעווישט געווארען די גרעניצען צווישען יודען און גויים. אלעקסאנדער ינאי'ס גוי'אישע סאלדאטען זענען מיט בעגייסטערונג בעגאנגען אין שלאכט פאר דעם יודישען מלך. פערקעהרט, ווידער, האבען יודישע זעלנער, פון דעם חיל פון די „פרושים", מוטיג געקעמפט פאר דעם סיריש־גריכישען קעניג.

דעמעטריוס האט אויפגעשטעלט זיין לאגער בעבען שכם. יאזעפוס פלאוויוס דערצעהלט. אז ער האט געהאט דריי טויזענד רייטער און פערציג טויזענד א קאנטעריע. אלעקסאנדער ינאי האט, לויט יאזעפוס'ן, געהאט זעקס טויזענד מיט צוויי הונדערט גוי'אישע סאלדאטען און ארום צוואנציג טויזענד יודישע זעלנער. ווארים בישט אלע יודען האבען געהאלטען מיט די „פרושים". אויך די חשמונאים־פארטיי האט געהאט א היבש ביסעל אנהענגער. דאס זענען געווען די „צדוקים".

זענען געשטאנען איינע געגען די אנדערע צוויי לאגערן מיט סאלדאטען: יודען געגען יודען און גריכען געגען גריכען, און אויך יודען פעראייניגט מיט גריכען און גריכען פעראייניגט מיט יודען.

איז צוערשט אנגעגאנגען א שטארקע געגענזייטיגע אגיטאציע צווישען די ביידע לאגערען. יעדער לאגער האט געזוכט אריבערצוציהען דעם אנדערען אויף זיין זייט. די יודען האבען אגיטירט ביי די יודען פון דעם אנדערען צד און די גויים ביי די גויים פון דעם אנדערען צד.

האט דעמעטריוס געלאזט זאגען די גוי'אישע סאלדאטען אין אלעקסאנדער ינאי'ס לאגער, אז עס איז א שאנד פאר דער גריכישער וועלט און דער גריכישער קולטור, וואס גריכען האבען זיך פערקויפט צו א יודישען מלך איהם צו העלפען אויסברייטערען די יודישע מלוכה און אויסראטען די גריכישע בעפעלקערונג פון ארץ־ישראל.

האט אלעקסאנדער ינאי געלאזט זאגען די יודישע זעלנער אין דעמעטריוס'עס לאגער: איהר זענט בוגדים, פעלשער צו אייער פאלק, אייער גאט און אייער הייליגער שטאט. איהר זענט אל[ע] מיתה, איהר צוזאמען מיט אייערע פיהרער, [...]רער פון די „פרושים". ווארים איהר האט [...] בונדען מיט דעם פיינט פון אונזער מלוכה, דעם מלך פון סוריא, וואס זיין עלטער־עלטער[...] האט פערשוועכט אונזער בית־המקדש און [...] אויסצוראטען אונזער פאלק.

אט מיט אזעלכע און ענליכע טענות אין [...] דונגען האט מען אגיטירט פון ביידע לאגערע[ן] אהן ערפאלג. ביידע צדדים זענען געבליב[ען] געשפארט. די גוי'אישע סאלדאטען אין דעם [...] לאגער זענען געבליבען געטריי צו אלעק[סאנדער] ינאי און די יודישע סאלדאטען אין דעמעט[ריוס'] לאגער זענען געבליבען פער'עקשנ'ט אין זייע[ר] ביטערטען קאמף געגען אלעקסאנדער ינא[י]. רעליגיעזער געפיהל האט ביי זיי דערשטי[קט] א ווילע דעם נאציאנאלען געפיהל, און [...] געשטאנען גרייט זיך צו ווארפען אין שלא[כט] געגען זייערע אייגענע ברידער, די יודען [...] סאנדער ינאי'ס ארמעע.

מ'האט אזוי ארום איינגעזעהן אין [...] געגען, אז מ'וועט מיט רייד גארנישט [...] אז איין צד וועט נישט איבעררעדען דעם [...] און ס'איז סוף כל סוף געקומען צו א שלא[כט] וועלכער דעמעטריוס איז ארויסגעקומען [...] גער. אלעקסאנדער ינאי'ס חיל איז צושלא[גען] געווארען און ער אליין איז פון דעם מלחמ[ה] אנטלאפען אין די בערג.

אלעקסאנדער ינאי קרייציגט [...] דען אין ירושלים

אלעקסאנדער ינאי איז צושלאגען גע[...] דעמעטריוס'ן, און דאס איז געווען זיין [...] האט איהם גערעטעוועט. אט די מפלה פון [...] שען מלך האט געווירקט אויף די יודיש[ע] און דעמעטריוס'עס ארמעע אהן אנ'ערך [...] אלע אגיטאציעס. ווי אלע טענות און [...] מיט וועלכע מ'האט זיך צו זיי געווענדע[ט] שלאכט.

(פארזעצונג קומט)

נייער פאָלקסבלאַט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

מיטוואָך, 9 דעצעמבער — כ"ה כסלו תרצ"ז

זון-אונטערגאַנג 3.22
זון-אויפגאַנג 7.49

די יודישע פליישער-בראַנזשע ערב אונטערגאַנג

נעכטיגע שטורמישע פערזאַמלונג פון קצבים-צעך

נעכטען איז אונטער פאָרזיץ פון סטאַרשע ב. גרינבערג פאָרגעקומען א גרויסע פערזאַמלונג פון יודישע קצבים אין לאָדז, צו דער פערזאַמלונג, וועלכע איז געווען געווידמעט דער פראַגע פון איינפיהרען דאָס שחיטה-געזעץ פון 1טען יאנואר 1937, זענען געקומען אַנ'ערך 400 קצבים. די פערזאַמלונג איז געווען א זעהר ערנסטע און האָט געבערענגט צום אויסדרוק די שרעקליכע לאַגע אין וועלכע אַזאַ גרויסע צאָהל יודישע עקזיסטענצען וועלען זיך געפינען נאָכן איינפיהרן דאָס געזעץ. אויף דער פערזאַמלונג איז אויך אַנוועזענד געווען דער פאָרשטעהער פון דער לאָדזער האַנדווערקער-קאַמער ה' מאַלקעס.

דאָס ערשטע וואָרט בעקומט דער סעקרעטאַר פון קצבים-צעך ה' דאַווידאָוויטש ער גיט איבער א בער ריכט פון דער שווערער אַרבייט וואָס דער פליישער-צעך האָט, צוזאַמען מיטן צענטראַלען האַנדווערקער פערבאַנד אין וואַרשא, אדורכגעפיהרט ביים אונטער ווערניכטען אויסצובעסערן די אויספיהר-פעראָרד־נונג און די אינסטרוקציעס צום שחיטה-געזעץ.

די לאַגע פערערגערט זיך כסדר. אויב די אויספיהר-פעראָרדנונג איז ערגער פון געזעץ, איז די אינסטרוקציע, וועלכע ווערט געפלאַנט, נאָך ערגער ווי די אויספיהר-פעראָרדנונג, אין מיניסטער־יום האָט מען כסדר געשפּיזט די פליישער מיט דער האָפענונג, אז עטליכע קצבים צוזאַמען וועלען קענען מאַכען שותפות און וועלען קענען בעזיצען פיליעס, אַלע פיליעס פון איין אונטערנעהמונג וועלען האָבען איין קאָנטינגענט און אַזוי אַרום וועלן זיי קענען אויטערליך זיך מיישען מיטן פלייש, אָבער צוליב דער שטעלונג פון אגראַר־מיניסטעריום איז בעשלאָסען געוואָרען **אז יעדע פיליע וועט האָבען איהר אייגענעם פלייש קאָנטינגענט.**

דאָס איז געגען יעדער לאָגיק, אז אַנ'אונטערנעהמונג למשל, וואָס האָט 5 פיליעס זאָל זיך איינערליך נישט קענען טוישען מיט דער סחורה.

צוליב דער דאָזיגער שטעלונג, זאָגט וויטער ה' דאַווידאָוויטש, האָבען שוין נישט קיין זין די שותפות'ן מיט פיליעס.'

די אינסטרוקציע וועהט נישט פאָר קיין בעגרענ־צונג פון קאָנצעסיעס, דאָס וועט זיין אָפּהענגיג פון די וואָיעוואָדזשטוועס. דאָס איז אָבער נישט לטובת די קצבים, ווייל אויב יעדער קצב זאָל מוזען אליין שעכטען און ס'וועט זיין א גרויסע צאָהל קאָנצעסיעס מיט בעזונדערע קאָנטינגענטען, וועלען די קצבים אליין מוזען שפּעטער צוריקגעבען די קאָנצעסיעס.

דער שחיטה קאָנטינגענט, למשל, וועט בעטרע־פען אין לאָדז 50 פּראָצענט ווי ביז איצט, ווען אין לאָדז וועלען זיין 350 אַטקעס און יעדער קצב וועט מוזען שעכטען פאַר זיך א בהמה, וועט ער דאָס פלייש מוזען האַלטען א גאַנצע וואָך, ווייל ער וועט זי נישט קענען פערקויפען אין איין אָדער 2 טעג.

דערביי זענען נישט פערהאַן קיין חלאָדניעס און דער קצב וועט קענען בלויז בענוצען 2 פערטעלע פלייש, די אנדערע 2 זיינען לויטן ראַבינאַט טריפה, ווייל ס'וועט נישט צוגעלאָזען קיין ניקור, א חוץ דעם **האָבען 80 פּראָצענט פון די קצבים נישט קיין געלד** צו קויפען א גאַנצע בהמה, ווען ער וועט זיך שוין אפילו איינשולדיגען און קוי־פען א בהמה און זי וועט טריף ווערען וועט ער פער־ליהרען אויף דער וואָך דעם קאָנטינגענט און אויך דאָס געלד. דער דאָזיגער אומשטאַנד דיקטירט אז נישט אַלע קצבים וועלען קענען ארויסנעהמען קאָנצע־סיעס היות אָבער ווי דער פליישער-צעך וויל קיינעם נישט לאָזן עלימינירען פון פאַך, ווערט פּראָיעק־טירט אז יעדע 3 קצבים זאָלען נעהמען איין קאָנ־צעסיע און וועלען בעקומען איין קאָנטינגענט, אַזוי אַרום וועלען קלענער ווערען די אדמיניסטראַציע־אויסגאַבען. מ'וועט קענען שנעלער פערקויפען דאָס פלייש און איינקויפען בהמות צו דער כשרער שחיטה.

גאַנץ אומפערשטענדליך, דערקלערט וויטער דער רעדנער איז די שטעלונג **פון ראַבינאַט בנוגע דעם ניקור.** דאָס איז דאָך א חוץ א פראַגע פון פרנסה אויך אַנ'ענין פון מאכל טריפה. אויב דאָס הינטערשטע פלייש וועט נישט זיין געטרייבערט און מ'וועט עס נישט קענען פערקויפען אויף כשר וועט עס זיין פיל ביליגער און די ארימע בעפעלקערונג וועט פשוט געשטויסען ווערען צו קויפען דאָס דאָ־זיגע פלייש, און טישט גאָר דאָס, דער ראַבינאַט און אגודת הרבנים האָבען זיך געוואַנדען צום מי־ניסטעריום מיט מעמאָריאַלען, אז די ראַבינאַטען זאָלען געבען זייער מיינונג וועגען די קצבים פאַרן ארויסבעקומען די קאָנצעסיעס. זיי פערלאַנגען אויך אז דאָס שחיטה געלד זאָל פערהעכערט ווערען ביז 20 זל. און מאָטיווירען דאָס דערמיט וואָס די שוח־טים אלס די וואָס פיהרען אויס רעליגיעזע פונקציעס טאָרען נישט בעזייטיגט ווערען פון זייערע פונקציעס די אגודת הרבנים און ראַבינאַט האָבען אָפּגעזאָגט יעדע מיטאַרבייט מיט די מצבים.

די פערוואַלטונג פון צעך, זאָגט וויטער דער רעדנער, האָט גינסטיג ערלעדיגט די פראַגען וועגען לאָקאַלען אויף יאַטקעס. ס'וועט נישט זיין איצט קיין נייע קאָנטראָל אויף די לאָקאַלען, ס'איז אויך גינסטיג ערלעדיגט געוואָרען די פראַגע וועגען האַנד־ווערקער-קאַרטען.

די אינטערווענצן אין פערבאַנד פון די האַנדווערקער-קאַמערען אין ענינים פון דער פליישער-בראַנזשע האָבען נישט געהאַט קיין ערפאָלג. דער פערבאַנד האָט אינטענזיוו בעטראַכט די פראַגע, הגם ער דאַרף זיין דער פערטיידיגער פון אַלע האַנדווערקער.

א בעזונדער צייט האָט דער רעדנער געווידמעט דער פראַגע פון עופות-הענדלער, ער האָט ערקלערט, אז די עופות הענדלער האָבען זיך ערלויבט אויף בע־מיהונגען ביים מיניסטעריום אז אויף עופות-האַנדעל זאָל מען אויך דאַרפען האָבען קאָנצעסיעס, הגם די אַפּטיילונג פאַר דער פליישער-בראַנזשע ביים צענ־טראַלען האַנדווערקער-פערבאַנד, האָט די גאַנצע צייט געאַרבייט, אז אויף עופות-האַנדעל זאָל מען נישט דאַרפען האָבען קיין קאָנצעסיעס, א חוץ דעם האָבען זיי געפאָדערט און פאָדערען אז קצבים זאָלען נישט טאָרען האַנדלען מיט קיין עופות-פלייש.

ס'געהט איין גזירה נאָך דער אַנדע־רער, עס שטעהט איצט די פראַגע פון אויסטיילען די קצבים פון כשרער שחי־טה פון פליישער - פאַך, דער דאָזיגער קאַמף איז נאָך נישט פערשפּילט, אָבער מיט דער פראַגע שטעהט זעהר שלעכט, ס'האַלט דערביי, אז אויף דער האַנדווערקער-קאַרטע פון א יודישען קצב זאָל זיך געפינען די צושריפט „קצב פון כשר פלייש", אין פערבאַנד פון די האַנדווערקער-קאַמערען זענען די פאָרשטעהער פון די יודישע האַנדווערקער אין דער פראַגע איבערגעשטימט געוואָרען. צום סוף לייגט דער רעדנער פאָר, אז ס'זאָל געשאַפען ווערען צווישען די יודישע קצבים שותפות'ן אויף צו קוי־פען און שעכטען בהמות.

א צווייטער פאָרשטעהער פון פליישער צעך האַלט א גרויסע רעדע וועגען דער שרעקליכער לאַגע, ער ווייזט אָן אז די יודישע פליישער ווערען אנדערש בעהאַנדעלט ווי זייערע קריסטליכע חברים, די קריסט־ליכע פליישער בעקומען שוין איצט חנגירונגס-קרעד־טען, בעת די יודישע בעקומען גזרות.

נישט גענוג די אויסערליכע צרות, זאָגט דער רעדנער, זענען נאָך פאַראַן **אינערליכע צרות צווישען יודען גופא. אַנשטאָט צו העל־פען אינם קאַמף, שטערט מען נאָך,** בע־זונדערס שטעלט זיך דער רעדנער אָפּ אויף די לאָד־זער עופות - הענדלער, וועלכע האָבען אינספּירירט אויף גאַנץ פּוילען און בעזונדערס די וואַרשאַווער עופות-הענדלער זיך צו ווענדען אין די מיניסטער־יומס און וואָיעוואָדזטוועס וועגען ארויסנעהמען דעם עופות-האַנדעל פון די בעדראָהטע קצבים, דורך זייער ענדעקישען אדוואָקאַט בעמיהען זיי זיך אויס־נוצען דאָס אלטע געזעץ פון יאָהר 1932, אז ס'איז נישט היגיעניש צו פערקויפען פלייש און עופות אין איין יאַטקע. אויך די הורמאָוניקעס, וועלכע זענען באמת שטאַרק בע'עוולהט פון שחיטה געזעץ, בעמי־הען זיך נישט צו קומען צו א פערשטענדיגונג מיט די קצבים, דאָס אַלץ וועט זיך נוקם זיין, אונזער אר־בייט, זאָגט דער רעדנער, אויסצופיהלען אויסבעסער־רונגען אין געזעץ וועט זיך דעם 1 יאַנואַר 1937 אָנ־הויבען מיט א דאָפּעלטער ענערגיע, **דאָס לעבען וועט זיין שטאַרקער פון אַלעם און וועט צווינגען אָפּצושאַפען דאָס געזעץ.** און לכל הפחות עס צו ליבעראַליזירען, מיר און אונזער אַרבייט זענען געווען לאָיאַל און זיך בעמיהט נישט צו שעדיגען קיין שום פאַך אין דער בראַנזשע. אָבער די שעדליכע אַרבייט פון אנדערע דאַרף אָפּגעשטעלט ווערען. די לאַגע איז א שווערע. קעלבער וועט מען איינגאַנצען נישט קענען שעכטען צוליב דער שטעלונג פון ראַבינאַט אין דער ניקור-פראַגע, מ'וויל אויך צו־נעהמען ביי די קצבים דעם עופות-האַנדעל.

סטאַרשי ה' גרינבערג רופט צו א פעראייניגונג צווישען די קצבים, צו סאָלידאַריטעט, כדי מעגליך צו מאַכען א ווייטערדיגע אָרימע עקזיסטענץ, ה' גרינבערג פּראָטעסטירט געגען די קצבים וועלכע האָ־בען זיך שוין אינדיווידועל געפּרובט צו ווענדען נאָך קאָנצעסיעס.

ה' ראובן האָפמאַן וועלכער איז אַנוועזענד גע־ווען אויף דער פערזאַמלונג אלס גאַסט, האַלט א לענ־גערע רעדע. ער ווייזט אָן. אז **די לאַגע פון די יודישע פליישער דאַרף איצט אויפרו־דערען די גאַנצע יודישע געזעלשאַפט.** דאָס זענען אויך אונזערע קדושים, וועלכע זענען גע־פאַלען די ערשטע אלס קרבנות אין ווירטשאַפטליכען עלימינאַציע קאַמף.

עס הויבט זיך אָן א שטורמישע דיסקוסיע, עס רעדען די ה"ה: פייערשטיין, קאַמינסקי, רושעצקי, דאָבראָווסקי און אַנדערע.

דאַן נעהמט א וואָרט דער פאָרשטעהער פון די עפות-הענדלער ה' פוקס. ער ערקלערט, אז די עופות הענדלער האָבען זיך מאַקע געווענדעט מיט מעמאָ־ריאַלן וועגען עופות-האַנדעל, און דערמיט האָבען זיי נישט געמיינט צו שעדיגען די קצבים, ער זאָגט, אז די געפלינגעל-הענדלער זענען גרייט אין דעם ענין אויף א געזעלשאַפטליכען משפט.

צום סוף ווערען איינשטימיג אָנגענומען פאָל־גענדע רעזאָלוציעס :

1) קיינער פון די קצבים טאָר נישט ארויסנעה־מען אליין קיין קאָנצעסיעס.

2) שאַפען א קאָמיסיע פון 15 פערזאָן וועלכע זאָל צוזאַמען מיט דער פערוואַלטונג אדורכפיהרען גרופּירונג צו 3 קצבים, וועלכע זאָלען האַלטען איין געוועלב כדי קיינער זאָל נישט רואינירט ווערען.

3) די פערוואַלטונג זאָל שאַפען סטאַטוטען פאַר די שותפות'ן, וועלכע וועלען זיך פערנעהמען מיט איינקויפען און שעכטען בהמות.

4) פּראָטעסטירען ווי אמשאַרפסטען געגען דער האַנדלונג פון די עופות-הענדלער.

דערמיט איז די גרויסע פערזאַמלונג געשלאָסען געוואָרען.

ערוואַרט נישט קיין פרעמדע הילף! —— העלפט אייך אליין!
ברענגט אייערע אָפּשפּאָרונגען און אַלע פרייע געלדער צוּר אין

BANK KUP. KRED.

29 PIOTRKOWSKA 29

יעדער נישט-איינגעצאָהלטער גראָשען איז א פערבראָכען
געגען אייערע אייגענע אינטערעסען!

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
ul. Piotrkowska 29

אָפּשפּאָרונגען אָנהויבענדיג פון 1 זלאָטי, אינקאַסאָ, וועקסלען, איבערווייזונגען, טשעק-קאָנטעס.

אויסקויף פון פּאַטענטען

ביטעס וועגען הנחות קענען בעלייגט ווערען נאָר ביז סוף חודש

(א) אין הסכם מיט דער פעראָרדענונג פון דער לאָדזער פינאַנץ-קאַמער האָט מען פונם 2. נאָוועמ־בער אָן אָנגעהויבען צו פערקויפען פּאַטענטען אויפן יאָהר 1937.

ביז איצט איז דער אויסקויף פון די פּאַטענטען געווען א מינימאַלער, און ערשט לעצטענס האָט ער זיך אַביסעל פערגרעסערט.

אַזוי ווי די פּאַטענטען מוזען אויסגעקויפט ווער־ען ביזן 31. ד. ח. און קיין שום פּראָלאָנגאַטעס וועלען נישט געמאַכט ווערען, דאַרפען זיך די פער־אינטערעסירטע שוין איצט בעמיהען אויסצוקויפען די פּאַטענטען, בכדי אין די לעצטע טעג זאָלען זיי מחמת'ן געדראַנג נישט קענען צוקומען צו די קאַ־סעס און דערמיט בריינגען צו היזקות פאַר זיך דורכן צאָהלען שטראָפען א. אַז. וו.

גלייכצייטיג דערמאָהנט די פינאַנץ-קאַמער, אז אַלע ביטעס וועגען אַנווענדען הנחות ביים אויס־קויפען פּאַטענטען דאַרפען בעלייגט ווערען ביזן 31. ד. ח. שפּעטסטענס, ווייל שפּעטער וועלען זיי גאָר נישט גענומען ווערען אין בעטראַכט.

וועהלען א זעלבסטפערוואַלטונג אין דער „אובעזפּיעטשאַלניע"

פאָדערט דער פעראיין פון קריסטליכע אַרבייטער

(א) אין לאָקאַל פון די קריסטליכע אַרבייטער אויף פּושעיאַוד 34 איז פאָרגעקומען א גרויסע פערזאַמלונג, אויף וועלכער עס איז אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע פון פערזיכערונגען פאַר אומ־גליקס-פאַלען.

נאָך די דאָזיגע רעפעראַטען האָט זיך ענט־וויקעלט א לעבהאַפטע דיסקוסיע, אין לויף פון וועלכער די פערזאַמעלטע האָבען אַנגעוויזען אויף א רייהע דעפעקטען אין פערזיכערונגס-וועזען און דערוועקט די פראַגע וועגען אַנ'אַקציע פון פונאַנ־דערשרייבען וואַהלען צום ראַט פון דער לאָדזער „אובעזפּיעטשאַלניע".

נאָך דער דיסקוסיע האָבען די פערזאַמעלטע אָנגענומען וועגען דעם א רעזאָלוציע, וועלכע וועט היינט אריבער-געשיקט ווערען אינ'ם מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכער שוץ.

צוגאַב-פּאַבאָר-קאָמיסיע

דעם 15-טען דעצעמבער ד. י. דאַרפען זיך מעלדען די פּאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1915 און עלטערע, וועלכע האָבען נאָך ביז איצט נישט ער־לעדיגט די דינסט פליכט, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַטען.

150 אינוואַלידען-דעלעגאַטען

ארויסגעפאָהרען צום אַלפּוילישען צוזאַמענפאָהר אין וואַרשא

(א) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער געפּלאַנטער רעאָרגאַניזאַציע פון סיסטעם פון פערקויפען די אויסאַרבייטונגען פון מלוכה'שען טאַבאַק-מאָנאָפּאָל, האָבען די אינוואַלידען אָרגאַניזירט אַנ'אַקציע, וואָס בעצוועקט צו דערווייזען, אז דורכ'ן איינפיהרען דעם נייעם סיסטעם וועלען הונדערטער אינוואַלי־דען-משפחות פערלירען זייער חיונה.

נעכטען איז צוליב דעם ארויסגעפאָהרען קיין וואַרשא א גרויסע דעלעגאַציע פון לאָדזער אינוואַ־לידען—150 מאַן—וועלכע וועט זיך בעטייליגען אינ'ם אַלפּוילישען אינוואַלידען-צוזאַמענפאָהר און דערנאָך אינטערווענירען וועגען דעם ענין ביי דער צענטראַל-מאַכט.

בקשות וועגען ערלויבניש צו טראָגען געוועהר

דאַרפען איינגעגעבען ווערען ביז 31 דעצ.

די שטאָטישע סטאַראָסטווע מעלדעט, אז די פּערזאָנען, וועלכע בעזיצען אַנ'ערלויבניש אויף געוועהר, וואָס איז גילטיג ביז'ן 31. דעצעמבער 1936, דאַרפען ביז דעם דאָזיגען טערמין בע־לייגען נייע בקשות וועגען פערלענגערן די דאָזיגע ערלויבניש.

געהיימנישפול בעפאַלען געוואָ־רען און געטראָפען פון א קויל

(א) אויף דער מאַסטאָווא גאַס האָט עמיצער אויסגעשאָסען פון א רעוואָלווער אויף דעם דאָרט דורכגייענדען מאַריאַן שישקאַ (קאָניאַווער שיפּער־וועג 53).

די קויל האָט איהם געטראָפען אין דער רעכ־טער האַנד. דער פערוואונדעטער האָט זיך גערא־טעוועט מיט אַנטלויפען.

אויך דער אָנפאַלער איז אַנטלאָפען, דעם פער־וואונדעטען שישקאַ האָט פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל, פּאָליציי זוכט דעם אָנפאַלער.

נאָך 3 יאָהר זיצען

זיך אוועקגעלאָזט צופוס פון לענטשיץ קיין פּאַביאַניץ און נעחלשט אין לאָדז

(ז) א געוויסער סטאַניסלאַוו מאַטשישעווסקי פון פּאַביאַניץ איז אָפּגעזעסען 3 יאָהר א „וויראָק" אין לענטשיצער טורמע פאַר'ן אדורכפיהרען בשעתו א רויב-אָנפאַל ; ויצ'ן פּאַביאַניצער שאָסיי.

איצט האָט מען איהם ארויסגעלאָזט אויף דער פריי, געגעבען איהם צדה לדרך א זלאָטע מיט 25 גראָשען און האָט זיך אוועקגעלאָזט צופוס א היים.. פאַר מידקייט און אויסשעפּונג איז ער אָבער נעכטען אוועקגעפאַלען א פערחלשטער אויף פּעטרי־קאָווער, נעבען נומער 79.

מען האָט איהם אריינגעטראָגען אין טויער, אָפּגעמינטערט, צונויפגעזאַמעלט א פּאַר גילדען, און אוועקגעשיקט איהם אין פּאַביאַניץ מיט'ן טראַמוואַי.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט און פאָלג. טעג!

„JADZIA"

אין דער הויפּט-ראָלע:
Jadwiga
Smosarska

אָנהויב 4 א זייגער נאָכמיטאָג,
שבת און זונטאָג – 12 בייטאָג.

זאל
פילהאַרמאָניע
נארוטאָוויטשא 20
טעל 213-84

היינט, 8.30 אוונט 2-טער און געזעגנונגס-אויפטריט פון דער גאָניאַלער אינדישער טענצערין
NYOTA INYOKA
אין פּראָגראַם: אינדישע און עגיפּטישע טענץ, ווי אויך מאָדערנע מערב-טענץ.
בילעטען צום פּרייז פון 1 זל. צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

מ'דאַרף זיין געוואָרענט ביים בעצאָהלען דירה-געלד פאר א לענגערער צייט פאראויס

פערהאַן געוויסע ווירטסלייט, וועלכע האָבען א געוואוינהייט צו נעהמען דירה-געלד פאר וואס א לענגערער צייט פאַראויס און דאָס אַלץ איינס, צי ס'האַנדעלט זיך וועגען נייע אָדער אַלטע לאָקאַטאָרען.

אויב די דאָזיגע טאַקטיק ווערט דיקטירט דורך דער פּוחה צו זיכערן זיך דאָס דירה-געלד, איז נאָך האַלבע צרות.

פערהאַן אָבער ווירטסלייט, וועלכע האַלטען ביים פערקויפען זייערע הייזער אָדער זייערע הייזער דאַרפען אויסגעשטעלט ווערען אויף א ליציטאַציע, פּרו־בען זיי דעריבער, אויסצונוצען די לעצטע געלעגענ־הייט אַריינצוכאַפּען וויפיל ס'לאָזט זיך נאָר.

שפּעטער, ווען די הייזער גייען איבער צו אַנדע־רע ווירטסלייט, ווילען זיי נישט אָנערקענען די סו־מען, וועלכע זיינען פאַראויס בעצאָהלט געוואָרען די פריהערדיגע בעלי-בתים. ס'ענטשטייען דאַן סכסוכים, וועלכע ברענגען צו די געריכטען, וואו זיי ענדיגען זיך כמעט אַלעמאָל לטובת די ווירטסלייט.

וואָס דאַרף טון א לאָקאַטאָר בכדי זיך צו פּרע־היטען פון אַזאַ עווענטואַליטעט?

ווי באַלד ס'האַנדעלט זיך וועגען אַן אַלטען לאָ־קאַטאָר, דאַרף ער פאַראוי'ס בעצאָהלען דירה-געלד בלויז פאַרן לויפענדען חודש אָדער קוואַרטאַל, אָפּ־הענגיג פון אומשטאַנד. לויט וואָסערען טערמין עס איז אָנגענומען אין געגנבענעם הויז צו צאָהלען דירה-געלד. סיידען דער לאָקאַטאָר האָט זיך מתחייב געווען צו צאָהלען דירה-געלד פאַראויס פאר א לענגערען צייט-אָפּשניט למשל פאר א האַלב אָדער גאַנץ יאָהר.

א קוויטאַנציע אויף א פאַראויס בעצאָהלטע סו־מע דירה-געלד פאר א לענגערען צייט-אָפּשניט, ווי א חודש אָדער קוואַרטאַל, אויפן סמך פון אַזאַ אָפּ־מאַך, איז נאָר דאַן פערפעלט כטענד פאַרן נייעם ווירט אויב דער דאָזיגער אָפּמאַך איז געוואָרען שריפטליך צוזאַמענגעשטעלט און היפּאָטעקירט.

וואָס שייך א נייעם לאָקאַטאָר איז דאָך אייגנע־פיהרט צו נעהמען בפרט פון קלענערע דירות דירה־געלד מינדעסטענס פאר א יאָהר פאראויס אלץ איינס צי אין גאַנצען אין באַריכ טעלד אָדער טיילוויז אין וועקסלען.

פונדעסטוועגען, אויב איינער דינגט א דירה און בעצאָהלט טאַקע דירה-געלד פאר א יאָהר פאַר־אויס און באַלד נאָכן אַריינציהען ווערט דאָס הויז אויסגעשטעלט אויף א ליציטאַציע, ריזיקירט דער זעלבער לאָקאַטאָר מיט דער התחייבות נאָכאַמאָל צו בעצאָהלען דעם נייעם ווירט פאַרן ווייטערדיגען צייט אָפּשניט.

דאַרפען דעריבער די דינגער פון א נייעם לאָ־קאַל, אויב מ'פערלאַנגט פון זיי דירה-געלד פאר א לענגערער צייט פאַראויס, אונבעדינגט פאָדערען, אַז די קוויטאַנציע זאָל אַריינגעטראָגען ווערען אין דער היפּאָטעק. אנדערש זענען זיי נישט געשיצט פאר קיין סורפּריזען.

ביי אַזאַ געלעגענהייט דאַרף בכלל אויפמערקזאַם געמאַכט ווערען די רעפלעקטאַנטען אויף א נייעם לאָקאַל, אַז זיי זאָלען זיך גוט אינפאָרמירען, איר דער זיי דינגען און בעצאָהלען דירה-געלד, צי דער פריהערדיגער איז דער ווירט אָדער דער איטציגער ווירט פון הויז צי ער איז בערעכטיגט צו פערדינ־גען דעם לאָקאַל, צי דאָס הויז שטייט נישט פאַר קיין ליציטאַציע, צי געפינט עס זיך נישט אונטער א סעקוועסטער און צי איז עס אין אַלגעמיין נישט צופיל בעלאַסטעט מיט קיין חובות.

דעם קלענסטען ספק דאַרף מען זיך געגוי אָפּ־שטעלען, ווייל די אַלע אומשטענדען קאָנען זיך שפּעטער פאַטאַל אָפּרופען אויף די אינטערעסען פון דעם לאָקאַטאָר.

דאָס איז בנוגע פאַראוי'ס בעצאָהלען דירה-געלד, וואָס אַמבעלאַנגט ווידער זעגען דעם, אַז דער נייער ווירט זאָל נישט זיין בערעכטיגט אויפצולעזען דעם דינג-אָפּמאַך, מוז זיך דער דינגער אַסעקורירען דער מיט, אַז דער געשלאָסענער אָפּמאַך זאָל אַריינגע־טראָגען ווערען אין דער היפּאָטעק אָדער דורך בעשטעטיגען די אונטערשריפטען פון די צדדים מינדעסטענס אַריינגעשריבען ווערען אין רעיענטאַלען רעפּעטאָריום אָדער דער געשלאָסענער קאָנטראַקט, זאָל דורך אַן'אַנדערן אופן האָבען אַן'אַמטליכע פעסטגעשטעלטע דאַטע.

די בעוואָרעניש דאַרף האָבען אַן'אָנווענדונג ביים דינגען א דירה אין א נייע הויז אָדער א האַנדעלס־לאָקאַל אין אַן'אַלט הויז.

Pomoc bezrobotnym to nie jałmużna,
to obowiązek i nakaz s u m i e n i a.

א וויסענשאַפטלער קרייז
ביי דער געזעלשאַפט פריינד פון ייוו"א אין לאָדז

אויסנוצענדיג די געלעגענהייט, וואָס אין לאָדז פערברענגט איצט, אין שליחות פון יוו"א, דער בעוואוסטער לעקסיקאָגראַף און ליטעראַטור־פאָרשער ז. רייזען, האָט דר. פ. פרידמאַן, דער אָנפיהרער פון וויסענשאַפטליכע-קרייז אין לאָדז, צונויפגערופען א פערזאַמלונג פון די קרייז-מיט־גלידער אין לאָקאַל פון „זשטעקא".

נאָכדעם, ווי דר. פרידמאַן עפענט די פער־זאַמלונג בעגריסט דעם 'ח' גאַסט, גיט ער אידהם איבער דאָס וואָרט.

ז. רייזען בעגריסט די איניציאַטיווע פון שאַ־פען דעם וויסענשאַפטלער-קרייז און שטרייכט אונ־טער די וויכטיגקייט פון טון וויסענשאַפטלעכע אַר־בייטען אויף די ערטער, בפרט אין אַזאַ וויכטיגען יודישען קבוץ ווי עס איז לאָדז און פערזיכערט די מיטהילף פון דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינ־סטיטוט.

עס ווערט איינשטימיג אָנגענומען, אַז דער וויסענשאַפטלער-קרייז גרופּירט זיך אַרום דער גע־זעלשאַפט פריינד פון ייוו"א אין לאָדז און די וויסענשאַפטלעכע אַרבייטען וועלען געטון ווערען. לויט די אָנגענומענע ריכטליניעס פון ייוו"א און פּאַראַלעל צו זיינע סעקציעס, דהיינו: היסטאָריע, עקאָנאָמיע און סטאַטיסטיק. פאָלקלאָר, עטנאָגראַפיע און פילאָלאָגיע און אויפ'ן פסיכאָלאָגיש-פּעדאַגאָגי־שען געביעט.

פון בעריכט, וואָס עס גיט אָפּ דר. פרידמאַן שטעלט זיך אַרויס, אַז דער קרייז האָט ביז איצט אָפּגעטון א גאַנצע רייה זייער וויכטיגע אַרבייטען, ווי אַדורכגעפיהרט אַרכיוואַלע קוועלענדעס אין פּאַביאַניץ, זגערזש, פּיעטרקאָוו. קאָפּירט א גאַנצע רייה אַקטען, וואָס האָבען א שייכות מיט יודען אין לאָדז פון די וואַרשעווער אַרכיוועו, עס איז אויך טיילוויז בעאַרבייט געוואָרען דער לאָדזער שטאָ־טישער אַרכיוו, אַזוי אַז עס האָט זיך געשאַפען א שלל מיט מאַטעריאַלען, וועלכע וואַרטען אויף זייער וויסענשאַפטלעכער בעאַרבייטונג, א חוץ די אַרביי־טען און די אַרכיוועו, האָט דער קרייז געאַרבייט איבער די פּנקסים פון פערשידענע קהלות, ווי לו־טאָמירסק, פּאַביאַניץ, זגערזש א"א. דער קרייז האָט אויך אויסגעאַרבייט א גאַנצע רייה אַנקעטעס אויפן געביט פון היסטאָריע, פאָלקלאָר אד"ג.

אויסער דעם שלל מיט מאַטעריאַלען, וואָס דער קרייז האָט אין זיין רשות, פערמאָגט אויך דער קרייז א רייה וויסענשאַפטליכע אַרבייטען, גרייט אָפּגעדרוקט צו ווערען בסך הכל ביז א 15 דרוק-בויגען. דער בעריכט ווערט מיט צופרידענ־הייט אָנגענומען.

אַלס אָנפיהרער פאַר דעם קרייז זענען גע־וועהלט געוואָרען: ד"ר פ. פרידמאַן, דיר. א. פערל־מאַן, ד"ר ש' ווישעוויאַנסקי און י. זעלקאָוויטש.

אין דער רעדאַקציע-קאָלעגיע זענען געוועהלט געוואָרען ד"ר פרידמאַן אַלס רעפערענט פאַר דעם היסטאָרישען געביט, דיר. א. פערלמאַן אַלס רע־פערענט פאַר דעם פּסיכאָלאָגיש-פּעדאַגאָגישען צווייג, ד"ר ש. ווישעוויאַנסקי אַלס רעפערענט פאַר דער עקאָנאָמיש-סטאַטיסטישער וויסענשאַפט, ד"ר א. ש. קאַמינעצקי – פאַר סעמיטאָלאָגיע און י זעלקאָוויטש — פאַר עטנאָגראַפיע און פאָלקלאָר.

אין דער אַרויסגעבער-קאָמיסיע זענען אַריין די ה"ה: ד"ר ש. ווישעוויאַנסקי, ד"ר פליישער, ש. צימערמאַן, ז. בריש, דיר. א. פערלמאַן און א. פּיליצער.

—*—

ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאָלג. טעג!
הערליכער פּראָגראַם פון דער פּוילישער פּראָדוקציע א. נ.:
זיין גרויסע ליבע
אין דער הויפּט-ראָלע:
Stefan Jaracz
אויסער'ן פּראָגראַם ???
אָנהויב טעגליך 4 א זייגער נאָכמיטאָג,
שבת און זונטאָג – 12 א זייגער בייטאָג.

גוט מאָרגען!

נסים און נפלאות...

ביים ערשטען חנוכה-ליכטעל זיצען צוויי... רעדן און שמועסען וועגען דעם גרויסען נס חנוכה. זאָגט איינער:

—אמת טאַקע, דער נס חנוכה איז טאַקע א ... סער, אָבער צו די היינטיגע נסים קומט עס ... היינט האָבען מיר א סך, סך גרעסערע נסים.

דהיינו? לאָמיר הערען.

— אַט וועל איך איך באַלד אוועקלעגען א...נסים:

איהר געהט אין גאַס, איך קומט ענטקעגען ... סטודענט, און פאַנאַטאָגוו' דאַרף איך נישט ... פיהרען אין שפּיטאָל —

נסים און נפלאות.

איהר שטעהט אויפן מאַרק, און קומט אהיים ... א גאַנצען קאָפּ און מיטן ביסעל סחורה אויך —

נסים און נפלאות.

איהר האָט א געוועלבעל, און אין משך פון ... האָט איהר נישט געפּעגען צו פערדינען ... גלעזער —

נסים און נפלאות.

ס'ווערט איינגעפיהרט דער אריער - פאַראָנ... אין דער אדוואָקאַטור, און ס'ווערט נאָך נישט איינ... פיהרט דער אריער-פאַראַגראַף אין דער מוהל'אַמ... חזנים'אַטור, איז —

נסים און נפלאות.

ס'איז אַדורך א טאָג, און דער סעקוועסטראַ... האָט איך נישט געזאָגט „דזשיען דאָברי" —

נסים און נפלאות.

אויב איהר שטעהט אויף אינדערפריה, און ... ער יודענע האָט נישט געהאַט חשוודירט איש... זען-קעשענעס —

נסים און נפלאות.

אהר האָט געגעבען א קונדיש ווערקסעל ... איינקאָסאָ, און איהר האָט נישט געדאַרפט צו... פּראָטעסט-קאָסטען —

נסים און נפלאות.

איהר האַלט א סובלאָקאַטאָר אין שטוב, און ... ער וויינעלע „פערגאַפּיעט" זיך נישט, איז —

נסים און נפלאות.

ס'נעהמ אַרויס א נומער „נייער פאָלקס... אהן אַן „עין הרע"... איז —

נסים און נפלאות.

אַב—גמ

אַפּטייקען.
היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ה. ה... וויטש (זגערזשער 87), י. האַרטמאַן (בושעה... 24), י. השפּאַנסקי (פּריהיטיס-פּלאַץ 2), א. פ... מאַן (ציגעל-גאַס 32), י. צימער (וואָלטשאַנסקא ...), ו. דאַנילעצקי (פּעטריקאָווער 127), פ. וואָיטש... (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 27).

אויפלעבונג אין דער גנבים-בראַנזשע

(א) אין צוזאַמענהאַנג מיט די זיך דערנ... טערנדע חגאות איז פערנאָטירט געוואָרען אַ... לעבונג אין דער.... גנבים-בראַנזשע; עס זענ... אויסגעפיהרט געוואָרען א רייה גנבות ... פערשידענע האַנדעלס-אונטערנעהמונגען, ... פּריוואַטע וואוינונגען.

די מיליץ האָט אונטערגענומען פערהיט... מיטלען און וואָרענט אויך די איינוואוינער ... זאָלען היטען זייער האָב און גוטס.

דער גורל פון אַפּרוי

סענסאַציאָנעלער און שפּאַנענדער ראָמאַן

(27

— ווי וואונדערליך שיין זי איז היינט געווען, — האָט ער מיט בעגייסטערונג גענומען רעדען, — ווי גראַציעז זי האָט אויסגעזעהען אין שוואַרצען קלייד, וואָס פאַר א רייכער קאָליר איהרע האָר זע־נען! און איהרע אויגען: אַזוי טיף און געהיימניש־פול פערטראַכט זי איז עפּעס היינט געווען אַזוי בלאַס און אַזאַ ווייטאָג האָט פון איהר געאָטעמט. איך בין זיכער, אַז איהר שיקזאַל איז טייטש געווען דער אַלגעמיינער שיקזאַל פון מענשען. זי האָט עפּעס זעהר א סך געליטען, איהרע אויגען ווייזען עס! אַרום די אויגען! ס'איז אויך א שמאָלץ געזיכט א שרעקליך שמאָלץ געזיכט! און איך קאָן נישט וויסען, צי זי איז גוטהאַרציג, צי נישט. אָך, ווען זי וואָלט נאָר געווען גוטהאַרציג!

אַנדריי האָט זיך צולאַכט מיט א געצוואונגענעם געלעכטער:

— רעדסט ווי א נאַריש פערליבט יונגעל. די זעלבע רייד, וואָס איך האָב אַמאָל גערעדט. ס'איז אָבער אַלץ נאַרישקייטען! נאַרישקייטען! ליבע איז

— גרויסע נאַרעריי און די פרויען זענען די אָפּנאַרער — און די מענער זענען יאָלדען! נעהמסט און טיטשטש אַריין א הייליגע, אין א קאַבאַרעט-טענצערין.

— אַנדריי איך בעט דיך, זיי נישט ציניש. דו ווייסט דאָס זעלבע, וואָס איך ווייס, נאָר אין דיין ביטערקייט פערגינסטו זיך אַליין נישט צו אָנערקע־נען הייליגקייט... הייליגקייט פון ליידען...

— הייליגקייט פון ליידען לאָז צו מיר. דו ביסט א יוד און איך בין א קריסט! און יעזוס האָט עס פערהייליגט ליידען — נישטאָ קיין הייליגקייט און ליידען. ליידען איז מיאוס. געמיין בעליידיגענדיג! דער וואָס ליידט איז ביטער, צו להכעיסדיג און פול מיט נקמה! אויב דיין געליבטע האָט געליטען איז זי זיכער נישט גוטהאַרציג...

— די גרעסטע הייליגע אין דער וועלט זענען געווען, די וואָס האָבען געליטען.

— לאָמיר אויפהערען צו פילאָזאָפירען. איך וויל נישט זיין קיין דאָמע פאַר וועמען דו זאָלסט אויס־ניסען דיין פערליבט האַרץ.

א פאַר מינוט דענען זיי געגאַנגען און געשוויגען נאָכדעם האָט זיך אַנדריי אָנגערופען:

— איך האָב נעכטען גערעדט מיט דיין טאַטען.

— וואָס עפּעס פּלוצים?

— ער האָט מיך געשיקט רופען.

— וואָס האָט ער געוואָלט וויסען?

— וואָס מיינסטו? ער זוכט נישט! דו פערנאַכ־לעסיגסט דיין אַרבייט. דרייסט זיך אַרום ווי א נישט גוטער זעהסט אויס שלעכט!

— וואָס האָסטו איהם געזאָגט?

— דעם אמת.

— אַז וואָס?

— אַז דו ביסט פערליבט אין א קאַבאַרעט טענ־צערין!

— ביסט א געמיינער יונג!

— ס'איז געווען מיין פליכט ווי א פריינד!

— מאַרים האָט זיך אָנגעצונדען;

— ביסט אַליין פערליבט אין איהר און דו ווילסט מיך אָפּרוימען פון וועג!

אַנדריי האָט זיך צולאַכט מיט זיין טיוועלשען געלעכטער:

— אויב אַזוי ביסטו ראָך טאַקע משוגע ווי אַלע פערליבטע משוגעים! און אַז דו ביסט שוין איפער־זיכטיג אויך ביסטו שוין א פערפאַלענער. אייפערזוכט ברודערקע, איז א פאַרמאַלענע משוגעת! א סימן האָס טו אַז ס'קען דיר איינפאַלען אַז איך בין פערליבט אין דער בילינער......

— שוויג פערשאָלטענער!

עפּעס איז געווען א כוח אַן איבערציי... מאַריסעס אויסגעשריי, וואָס האָט איינגעשטיל... דרייען. ביידע האָבען דעם גאַנצען וועג געשוו... ביז זיי האָבען זיך ענדליך צעשיידט.

אויף מאָרגען האָט אַלעקסאַנדער אַריינגער... זיין זון מאַרים, צו זיך אין קאַבינעט. ווען מ... איז אַריינגעקומען איז זיין פאָטער געזעסען ביי... שרייב-טיש מיט קאָפּ אַראָפּגעלאָזט און עפּעס ... שווער נאָכגעטראַכט. דער זון האָט בעמערקט, א... פאָטער איז ליינטענס שטאַרק טרוי געוואָר... ס'האָט איהם א ריס-געטון אין האַרצען. ער האָט ... פאָטער זעהר שטאַרק ליב געהאַט, געהאַט פאַר ... גרויס הערך אַרץ, ווייסענדיג וואָס פאַר א שיי... ראַקטער און קלוגער מענש ער איז. ער האָט ... בעוואוסט אַז זיין טאַטע האָט איהם זעהר ליב ... אויף איהם גרויסע האָפנונגען און אַז ער זיין ... גע טרייסט אין זיין לעבען. שטענדיג אַזוי פאַר... האָט ער אין האַרצען געשוואוירען זיין טאַטע ... צוליב טון אַבי איהם נישט מצער זיין.

אַלעקסאַנדער האָט אויף איהם א קוק נאָכ... טרויעריגע אויגען. וואָס זענען געווען פול ... צאַרטסטער פּאַטערליכער ליבע און איהם ... זיך זעצען:

איך וויל מיט דיר רעדען וועגען א פאַר ... עניינים — האָט ער א זיפץ געטון. אין זיין ... זיך געפילט א טיפער ערנסט און זאָרג

(פאָרטזעצונג קומט)

**Tysiącom dzieci w Polsce grozi głód
Pomyślcie o tem i złóżcie ofiarę na Pomoc Zimową dla bezrobotnych.**

וואָס פאַר אַ קוואַליטעט איז „פאַר-קריזיסדיגע“

נאָך דער וועלט-מלחמה, נאָך דער בהלה מיט די סחורות צוליב'ן מאַנגעל אין רויה-שטאָפען, אַז מען האָט געקריגען אַ לייטיש שטיקעל סחורה, האָט מען עס אַ נאָמען געגעבען „פאַר-מלחמה'דיגע סחורה“. געמיינט האָט מען דאָן, אַז די סחורה איז סאָליד און גוט, אַז נישט בלויז פאַר'ן אויג, נאָר זי איז באמת פון גוטער קוואַליטעט. אונז איז נישט איינגעפאַלען דאָן, אַז אויך אַזוי לאַנג נאָך דער מלחמה ווי היינט וועט מען נאָך טרעפען אַזאַ סאָרט בהלה-סחורה.

ליידער זענען צוליב'ן קריזיס ווידער ענט־שטאַנען אַזעלכע סוראָגאַטען און מען דאַרף ווייטער זוכען אַ רעיעל שטיקעל סחורה אויפ'ן מאַרק. בעזונדערס איז דאָס גילטיג דער גילזען-בראַנזשע. נעהמענדיג אין אַכט, אַז שלעכטע גילזען ווירקען שטאַרק שעדליך אויפ'ן אָרגאַניזם, מוזען מיר שטאַרק מדקדק זיין ביים קויפען גילזען און נישט קויפען יעדע טאַנדעטע אויסאַרבייטונג. יעדערער רויכערער דאַרף וויסען, אַז אויב שוין קויפען גילזען, איז נאָר די פאַטענטירטע 4-וואַטקאַווע גילזען „אָסמאַן“, וועלכע פערבעסערן דעם געשמאַק פון די נערוויכערטע פאַפּיראָסען און פערזיכערן די לונגען געגען די שעדליכע איינפלוסען פון ניקאָטין.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 249-07
ספּעציעל־ארצט פאַר מענער · שוועכע-בע־האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 11—8 און פון 8—4 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

Doktór Z. HENRYKOWSKI
ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט-קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

Dr. Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 ביטאָג און 4—9 אָוונט

1-טע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציינער, קיהן-באַקען און יאַסלעס
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאָווער 56, טעל. 129-77.
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 ביינאַכט.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער · שוועכע · בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פסיכאָ · אַנאַליזע
רענטגען-בעשטראַהלונגען ביי הויט-קראַנקה.
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9—12

Dr. med. H. LUBICZ
ספּעצ. פאַר הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל-גאַס 7 אויף
69 פּילסודסקיעגאָ 69
(רוג נאַרוטאָוויטשאַ) טעל. 141-32

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אָן פון 8—11 נאַכמ. און פון 6—8 אָוונד.

מורא'דיג צושלאָגען יודישע דורכגעהער אין אַנדזשעיעוו

אין אַנדזשעיעוו מעהרען זיך פּסדר אָנפאַלען אויף יודען, עהערנעכטען זונטאָג זענען אויפ'ן שאָסיי בעפאַלען געוואָרען און מורא'דיג צושלאָגען געוואָרען דער גלעזער כענטשינסקי און דער מילך־טרעגער איטשע מאיר וואָלפיש.

מאָנטאָג איז שווער פערוואונדעט געוואָרען אַ געוויסער ליפּע מאָרגענשטערן, דער אָנפאַל אויף מאָרגענשטערנען שטעלט זיך פאָר אויף פאָלגענדען אופן.

ביי אַ ווירט אין אַנדזשעיעוו ערווין קילער האָט זייט אַ לענגערע צייט געוואוינט דער דער־מאָהנטער ליפּע מאָרגענשטערן, צווישען לאָקאַטאָר און ווירט זענען פאָרגעקומען אָפטע סכסוכים. קילער איז בשעתו אפילו פערמשפּט געוואָרען דורכ'ן שטאָטישען געריכט אויף 3 חדשים אַרעסט, אין אַפּעלאַציע-געריכט איז קילער בעפרייט געוואָרען.

קילער האָט פון דעמאָלט אָן אָנגעהויבען צו פערפאָלגען מאָרגענשטערנען, ער האָט געדראָהט, אַז אַלס מיטגליד פון יונג-דויטשען פערבאַנד וועט ער זיך צוזאַמען מיט זיינע קאָלעגען אָפּרעכענען מיט מאָרגענשטערנען. מאָרגענשטערן האָט זיך גע־מוזט אַרויסציהען פון קילערס הויז.

עהערנעכטען, ווען מאָרגענשטערן איז אַרויס פון פריזיער-אנשטאַלט אין אַנדזשעיעוו זענען איהם בעפאַלען עטליכע פּערזאָנען מיט קילערן בראש און מ'האָט אָנגעהויבען מאָרגענשטערנען מערדערליך צו שלאָגען, ער האָט בעקומען וואונדען פון איי־זענס אין קאָפּ, הענד און גאַנצען קערפּער און האָט בעשעדיגט אַנ'אויג.

די פּאָליציי פיהרט וועגען דעם אָנפאַל אַנ'ענערגישע אויספאָרשונג, ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אין אָנפאַל האָבען אָנטייל גענומען: ערווין קילער, אַנטאָני בענדגשערסקי, ערווין העריג א. א.

טרויער-פערזאַמלונג אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע געווידמעט ד"ר יהושע טהאָן ז"ל

אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַני־זאַציע איז פאָרגעקומען אַ טרויער-פערזאַמלונג געווידמעט דעם אָנדענקען פון פערשטאָרבענעם ד"ר יהושע טהאָן ז"ל.

די פערזאַמלונג עפענט אין נאָמען פון ציוניס־טישען קאָמיטעט ה' מ. מרחיב, וועלכער דערמאָנט די גרויסע אבדה, וואָס די ציוניסטישע בעוועגונג און דאָס פּוילישע יודענטום האָט געליטען מיט'ן טויט פון ד"ר יהושע טהאָן ז"ל. די אַנוועזענדע בעעהרען דעם אָנדענקען פון נפטר דורך אויפשטע־הען פון די ערטער. —

דערויף האַלט אַ לענגערע רעדע ה' ד"ר מ. ברוידא.

אויב מען וויל רעדען וועגען אַ גרויסער פערזענליכקייט — זאָגט דער רעדנער — מוז מען שילדערן ווי אַזוי זי איז געוואָרען („ווערדעגאַנג“). אַלס יוגענד-פריינד פון ד"ר טהאָן, מיט וועלכען ער האָט פערבראַכט צוזאַמען פון דער פריהעסטער יוגענד און מיט וועלכען ער איז צוזאַמען אויפגע־צויגען געוואָרען, שילדערט ד"ר ברוידא די ערשטע שריט פון יהושע טהאָן, זיינע עלה'ישע פעהיג־קייטען, זיין חריפות אין לערנען. פון נאַטור אַ טרוימער — ווי בכלל די יודישע יוגענד פון יענער צייט — ענטשטעהט ביי איהם זצהו' פריה דער דראַנג צו געהען אין פאָלק, צו רעדען פאַר'ן פאָלק, „את אחי אני מבקש“ — דער דאָזיגער געדאַנק דעצידירט ביי איהם (און אויך ביי ד"ר ברוידא) צו ווערען ראַבינער. דער דאָזיגער גע־דאַנק ווערט דער לייטמאָטיוו פון'ן גאַנצען שפּע־טערדיגען שאַפען און ווירקען פון הרב ד"ר יהושע טהאָן, דעם קעמפער מיט דער ארומיגער אַסימי־לאַציע במשך פון צעהנדליגער יאָהרען דעם פאַר־קעמפער פון בעסערער יודישער צוקונפט אין ארץ־ישראל, דעם פרעדיגער פון די עטישע בעגריפען פון יודענטום, דער ערציהער פון אַ גאַנצען דור. ד"ר טהאָן דער תלמיד-חכם, מיט זיין שאַרפזיניגען שכל און טיפער אַלזייטיגער ערודיציע, ווערט איי־נער פון די פיהרענדע פערזענליכקייטען אין ציוניזם און דער גייסטיגער און פּאָליטישער פיהרער פון פּוילישען יודענטום.

—*×*—

קאָמיטעט פאַר'ן יודישן וועלט-קאָנגרעס
צוגעטרעטען צו דער אַקציע פאַר איבערשיכטונג

אונטער'ן פאָרזיץ פון פּרעזעס ד"ר א. טאַר־טאַקאָווער איז מאָנטאָג אָוונד פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קאָמיסיע פאַר איבערשיכטונג, וועל־כע איז אויסגעוועהלט געוואָרען אויף דער לעצ־טער ווירטשאַפטליכער עקאָנאָמישער בעראַטונג.

ד"ר טאַרטאַקאָווער ווייזט אָן אויף דער וויכ־טיגקייט פון דער אַקציע, עס ווייזט זיך אַרויס די שחיטה-גזירה ווערט שוין רעאַליזירט, און די לאַגע פון די פליישער ווערט ממש קאַטאַסטראָפאַל, נאָך מעהר ווי מען האָט זיך פאָרגעשטעלט. ובכן דאַרף מען תיכף צוטרעטען צו דער איבערשיכטונגס־אַקציע. בכדי אַזוי אַ נאָך געבען די מעגליכקייט אַ טייל פון די פליישער-אַרבייטער דורך פיזישע אַרבייט צו אַ ווייטערע עקזיסטענץ.

אין דער דיסקוסיע אויף וועלכען אופן צו פיהרען די אַקציע בעטייליגען זיך די ה"ה: אַנאַ־טאָל פרומקין, ד"ר ש. ווישעוויאַנסקי, י. זשולט־קאָווסקי, מאָריצי האָלצמאַן, י. ראַטנער און אַנד. עס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ סיסטעמאַטישער פּלאַן פון דער אַקציע. עס איז בעשלאָסען געוואָ־רען שוין אָנצוהויבען די אַקציע פון איבערשיכטונג, קומען אין קאָנטאַקט מיט אַלע צווייגען פון דער אינדוסטריע. אַלס פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע איז געוועהלט געוואָרען דער ה' י. ראַטנער.

גרויסע חנוכה-פייערונג
פאַר די יודישע זעלנער אין יודישען קאָמבאַטאַנטען-פעראיין

נעכטען האָט דער יודישער קאָמבאַטאַנטען־פעראיין איינגעאָרדענט אַ גרויסע חנוכה-פייערונג פאַר די יודישע זעלנער פון לאָדזער גאַרניזאָן.

אין גרויסען שעהנעם לאָקאַל האָבען זיך פער־זאַמעלט די יודישע זעלנער אין לאָדז, די מיטגלי־דער פון קאָמבאַטאַנטען-פעראיין מיט'ן פּרעזעס אדוו. בעלער און וויצע-פּרעזעס אַדוו. מענקעס בראש און איינגעלאַדענע געסט.

דער מיליטער-ראַבינער קאַפּיטאַן דרימער האָט געצונדען חנוכה-ליכט און דערנאָך געהאַלטען אַ שעהנע רעדע מעניני דיומא, דאַן האָט גערעדט אדוו. בעלער וועגען דעם אַנטייל פון יודען אין פּוילישען אומאָפּהענגיקייטס-קאַמף, נאָך אויסגעשרייען לכבוד דער רעפּובליק, מלוכה-פּרעזידענט און מאַרשאַל רידז-שמיגלי האָט דער אָרקעסטער גע־שפּילט דעם פּוילישען הימן.

נאָכדעם ווי דער אָרקעסטער האָט געוויילט די זעלנער מיט פערשידענע קאָמפּאָזיציעס, האָט מען פערטיילט די זעלנער גרויסע פּעקלעך מיט פערשידענע זיסקייטען.

אין אַ געהויבענער שטימונג האָט זיך די פייערונג געענדיגט.

אַ חנוכה-דרשה פון מטיף און דיכטער א. לובאַשיצקי

דעם היינטיגען שבת-חנוכה וועט דער בע־קאַנטער מטיף און דיכטער א. לובאַשיצקי האַלטען אין דער וואָהלינער שוהל אַ דרשה מעניני דיומא.

אַ סכסוך צווישען אינדוסטריע־לער און אַדוואָקאַט-סינדיק
פאַר'ן קרייז-געריכט

(א) אַ גרויסע פעראינטערעסירונג האָט ארויסגע־רופען אין די קרייזען פון די לאָדזער אינדוסטריע־לער און פאַלעסטרא, דער פּראָצעס וועלכען עס האָ־בען בשעתו פערפיהרט געגען אדוו. מיסאַלאַ, דאָס פאָרפאָלק שלמה און יאַנינאַ ליטראָווסקי, אינהאָבער פון דער פאַבריק אויף פּאָמאָרסקאַ 60. די אינדו־סטריעסער האָבען פאָרגעוואָרפען דעם אדוו. מיסאַלאַ אַז ער האָט אַלס סינדיק פון באַנקראָט פון פירמע ליטראָווסקי, בע'עוולהט די פירמע. נאָכן פּראָצעס, וועלכער האָט דעם אדוו. פעראורטיילט, האָט דער לעצטער אַפּעלירט, און די אַפּעלאַציע האָט דעם אדוו. מיסאַלאַ פריינעשפּראָכען. איצט איז אדוו. מיסאַלאַ פון זיין זייט ארויסגעטרעטען געגען דעם פאָרפאָלק ליטראָווסקי, הלמאַ יזיי האָבען איהם פאַלש בעשולדיגט. דער פּראָצעס האָט געזאָלט פאָרקומען אין קרייז-געריכט עהערנעכטען.

צוליב דעם אָבער, וואָס די פרוי ליטראָווסקאַ האָט צוגעשטעלט אַ צייגניש פון אַ דאָקטאָר, אַז זי איז קראַנק האָט מען דעם פּראָצעס אָפּגעלעגט ביזן 14 ד.ח.

אין נאָמען פון אדוו. מיסאַלאַ טרעט ארויס אדוו. רעטשיינסקי.

ליבע און אייפערזוכט

(א) אויף פּראַנדזשינסקאַ 24 האָט אויסגע־בראָכען אַ בלוטיגע אַוואַנטורע צווישען צוויי לאָ־קאַטאָרקעס פון דעם דאָזיגען הויז, צווישען אַ גע־וויסער וואַלעריאַ סקיבינסקאַ און איהר 24 יעהרי־גער שכנ'טע סטאַניסלאַוואַ טרעטיאַק.

פרוי וואַלעריאַ סקיבינסקאַ האָט חושד גע־ווען דאָס פרל. טרעטיאַק, אַז זי חברט זיך צו פיל מיט איהר, דער סקיבינסקאַ'ס מאַן. און נעכטען האָט די סקיבינסקאַ בעמערקט, אַז פרל. טרעטיאַק שטעהט מיט איהר מאַן. סקיבינסקי'ן פאַר'ן טויער און שמועסט צפּעס גאַנץ פרעהליך און געשמאַק. די סקיבינסקאַ איז ארויס פון שטוב און אויף יע־דען פאַל מיטגענומען אַ העמערל. אין טויער האָט זי זיך גענומען אַדורכשמועסען מיט איהר „ריוואַלקע“ און פון ווערט צו ווערט איז געקומען צו אַ געשלעג, בעת וועלכען די סקיבינסקאַ האָט דערלאַנגט דער טרעטיאַק מיט'ן העמערל אין קאָפּ אריין. די טרע־טיאַק איז אוועקגעפאַלען אין חלשות.

די גרויסגערופענע פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט די ערשטע הילף און פעסטגעשטעלט, אַז עס האָט ביי איהר געפּלאַצט דער שאַרבען.

די סקיבינסקאַ איז אַרעסטירט.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע“
20 נאַרוטאָוויטשאַ 20 טעל. 213-84

לעצטע געזעגנונגס־פאָרשטעלונגען — פון — טעאַטער-סעזאָן
✻✻
ווילנער יודישע אָפּערעטען־טרופּע

נחמה • קאַדיש • חאַש • קוטנער
געזעגענען זיך מיט'ן לאָדזשער עולם!
וואָד-רעפּערטואַר:

פרייטאָג, 11 דעצ. 9 אָוונט שבת, 12 דעצ. 9 אָוונט זונטאָג, 13 דעצ. 9 אָוונט	גרויסער שלאַגער! גרעסטער ערפאָלג! **גאַליציאַנער מויד** אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג מוזיק! — טענץ! — געזאַנג! — הומאָר!
שבת, 12 דעצ. 4 נאָכמיטאָג זונטאָג, 13 דעצ. 4 נאָכמיטאָג	לעצטע 3 מאָל! **נחת פון קינדער** לעבענס-פּיעסע אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג. צום שלוס: אַ גרויסער קאָנצערט, וואו יעדער אַקטיאָר וועט געבען דאָס בעסטע פון זיין רעפּערטואַר.
מאָנטאָג, 14 דעצ. 9 אָוונט	**גאַליציאַנער מויד**
מיטוואָך, 16 9 אָוונט	**נחת פון קינדער** צום שלוס גרויסער קאָנצערט
דאָנערשטאָג, ד. 17. 9 אָוונט	**אַמעריקאַנער ליטוואַק** אין 2 אַקטען פון א. לער, מוזיק: אָלשאַנעצקי.

ווער עס קויפט פריער אַ בילעט בעקומט אַ בעסערע רייה.
אַלע פּאַרטער־בילעטען **1.09** גאַלעריע 40 גראָשן.
גאַנץ לאָדזש קומט אויף די לעצטע פאָרשטעלונגען!
מוזיק, כאָר-אָנפיהרונג: דוד ביגעלמאַן. דעקאָראַציעס, קאָסטיומען, און אַ סך איבערראַשונגען.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

ראדיא - ווינקעל

די צאהל ראדיא - אבאנענטען ווערט כסדר פערגרעסערט

אויפן ערשטען נאוועמבער הייאהר האט די צאהל ראדיא-אבאנענטען אין פוילען בעטראפען 573.392. כדי צו בעקומען א קלאהר בילד בנוגע דעם פינאנדע-וואוקס פון די ראדיא-אבאנענטען, דארף מען פערגלייכען די ציפערען פון די בעטרעפענדע חדשים פון פאריגען יאהר און פון היינטיגען. למשל: אין אויגוסט 1935 האט זיך די צאהל אבאנענטען פערגרעסערט מיט 2.842, בעת אין׳ם זעלבען חודש פון היינטיגען יאהר — זענען צוגעקומען 5.201; אין סעפטעמבער 1935 זענען צוגעקומען 11.523 אבאנענטען, אבער סעפטעמבער 1936 — 15.743; אין אקטאבער פון פאריגען יאהר האט זיך די צאהל ראדיא-הערערס פערגרעסערט מיט 18.899, בעת אין היינטיגען אקטאבער זענען צוגעקומען נאך 21.073.

אין אלגעמיין איז אין׳ם לעצטען יאהר אין פערגלייך מיט פאר-א-יאהרען די צאהל ראדיא-אבאנענטען פערגרעסערט געווארען מיט ביי 136.529.

די עלעקטראוניעס און די ראדיא - שטערונגען

אויב עלעקטרישע איינריכטונגען זענען בעשעדיגט, רופען זיי ארויס א שטערונג ביים הערען ראדיא: עס קנאקט, עס פייפט, עס גרילצט א. ד. גל. זענען אבער פארהאן ספעציעלע אפאראטען, א דאנק וועלכע מען קאן דערגעהן, וואו די שטערונג געפינט זיך. אט דאס לעצטע איז זעהר א וויכטיגע זאך, ווארום אזוי נאך קאן מען אויסמיידען א שרפה אדער אנ׳אנדער אומגליק, וואס קאן זיך אלץ דערביי טרעפען.

אט האט זיך לעצטענס געטראפען אזא פאל אין א שטעטעל הינטער ראדאם. פון דארט האט מען זיך כסדר געווענדעט צם פוילישען ראדיא מיט דער אנקלאגע, אז עס קומען דארט פאר שטערונגען ביים הערען ראדיא אזוי, אז עס איז ממש נישט צו דערליידען. דאס דאזיגע שטעטעל ליגט אויף אזא שטח, וואס איז אינגאנצען עלעקטריזירט.

האט דער פוילישער ראדיא [illegible] געשיקט דארט עמיצען, כדי זיך צו דערוויסען, אין וואס די שטערונג בעשטעהט. דארט האט דער פאכמאן מיט דער הילף פון א אפאראט קאנסטאטירט, אז די שטערונגען נעהמען זיך דערפון, וואס א האלבער קילאמעטער פונ׳ם שטעטעל שטעהט א טראנספארמאטאר אויף איינעם פון די עלעקטרישע סלופעס מי טא שטארקער קראפט.

א דאנק דער אינטערווענץ מצד דעם פוילישען ראדיא האט מען גענומען בעטראכטען דעם דאזיגען טראנספארמאטאר און ארויסגעוויזען האט זיך, אז די איזאלאציע זייבע איז אמאל בעשעדיגט געווארען פון א דונער, וואס איז אריין אין דער ליניע פון דער הויכער שפאנונג.

אזוי נאך איז דער בעשעדיגטער טראנספארמאטאר טאקי בעזייטיגט געווארען און א דאנק דעם האט מען געקאנט אויסמיידען אנ׳אומגליק, וואס וואלט זיכער געקאנט פארקומען, יוען מען וואלט פריהער נישט געוואוסט אין וואס די שטערונג בעשטעהט.

שוין דער איינער ביישפיל זאגט א סך. ווארום דא געהט נישט בלויז אין גוט הערען ראדיא, נאר אויך אין דער טובה פון די עלעקטראוניעס, וועלכע קענען אזוי נאך זיך איינשפארען שטראם, וואס וואל נישט געהן לאיבוד.

אין אויסלאנד זעהט מען אבער, ווי די עלעקטרישע געזעלשאפטען פיהרען אלע מאל דורך, צוליב זייער אייגענער טובה, א קאנטראל אין די עלעקטרישע איינריכטונגען. אין פוילען טוען דאס ביז היינט בלויז די עלעקטראוניעס פון טשעין און פון גדיניע און דאס — מיט דער הילף פון ספעציעלע ראדיא-אפאראטען.

יעדען דאנערשטאג — א שנייי - קאמוניקאט

פון אנהויב נאוועמבער אן האט דער פוילישער ראדיא גענומען יעדען דאנערשטאג פערעפענטליכען שניי-קאמוניקאטען, וואס קומען אויס זעהר וויכטיג פאר די אנהענגער פון ווינטער-טוריסטיק. עס ווערט געגעבען ידיעות פון פערשידענע ערטער, וואס יוערען אלץ ווינטער-צייט בעזוכט; די קארפאטען, פאמערן, ווילנער קאנט, די קראקאיוער און לעמבערגער געגענדען, ווי אויך פון די שויענטעקזשיסקער בערג. די דאזיגע קאמוניקאטען גיט קראקא אויף יעדעס מאל פון אזייגער 6.10 נאכמיטאג איבער אלע ראדיא-סטאציעס פון גאנץ פוילען.

ראדיא - פראגראם

מיטוואך, דעם 9טען דעצעמבער

6.33 — גימנאסטיק. 6.50 — מוזיק (פליטען), 7,15 — ידיעות, 7,35 — מוזיק (פליטען). 8 — אודיציע פאר שולען. 11.30 — אודיציע פאר שול-קינדער, 11,57 — צייט-סיגנאל, 12,03 — פליטען, 12.40 — ידיעות. 12,50 — שמועס. 1 — פליטען, 2,57 — לאדזער בערזע, 3 — ווירטשאפטליכע ידיעות. 3.15 — רעקלאמע קאנצערט. 3,40 — ווינער מעלאדיעס (פליטען), 4.10 — אויפגאבעס פאר עלטערע קינדער. 4,30 — פליטען, 5 — רעפעראט. 5,15 — קאנצערט. 5.50 — שמועס מיט אדאם מיצקעוויטש. 6 — אקטועלער שמועס. 6,10 — ספארט-ידיעות. 6.20 — פראגמענטען פון דער אפערע „האלקא“. (פליטען), 6.30 — אודיציע. 7,20 — קאנצערט אויסגעפיהרט פון דאן-באר. 7.45 — געזעלשאפטליכער שמועס 8 — טאנץ-מוזיק. 8.45 — אווענד ידיעות. 8,55 — אקטועלער שמועס. 9 — שאפען-אווענד, 9,30 — קאנצערט, 10.50 — מוזיק. אודיציע (פון לעמבערג), 10.40 — מוזיק צו טאנץ. 10.55 — לעצטע ידיעות און מעטעאראלאגישע קאמוניקאטען.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאמוניקאטען)

פרייטאג און שבת אין איינציגען יודישען טעאטער „פילהארמאניע“

צוליב דעם וואס פילהארמאניע איז פערבליבען דאס איינציגע יודישע טעאטער, איז במילא דער חוב פון יעדען לאדזער בעזוכער צו קומען אין טעאטער, בפרט אז עס ווערט דעם היינטיגען פרייטאג און שבת צוגעגרייט זעהר פיל פריוויליגעס און פערוויילענדעס

עס ווערט געגעבען פרייטאג 9 אווענד, שבת 9 אווענד — די זעהר אויסגעצייכענטע אפערעטע „די גאליציאנער מויד“. שבת 4 נאכמיטאג און זונטאג 4 נאכמיטאג — די שטארקע לעבענס-פיעסע „נחת פון קינדער“ און [...] שלום א גרויסער רעוועלערסען-קאנצערט אויסגעפיהרט [...] יורכן גאנצען זינגענדיגען אנסאמבל

מען דארף צוגעבען, אז די פארשטעלונגען זענען [...] די לעצטע ווייל דער טעאטער סעזאן ענדיגט זיך [...] און די טרופע וועט זיך געזעגענען מיטן לאדזער [...]

דער איינציגער טרעפפונקט איז פרייטאג. שבת [...] טעאטער „פילהארמאניע“.

היינט אין פילהארמאניע דער געזעגענונגס-קאנצערט פון דער אינדישער טענצערין ניאטא איניאקא

דער היינטיגער ענדגילטיג לעצטער קאנצערט פון די אינדישער טענצערין ניאטא איניאקא אין פילהארמאניע האט נישט אומזיסט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס. האט דאך דער ערשטער קאנצערט פון דער דאזיגער קינסטלערין ארויסגערופען די צושויער אין בעגייסטערונג.

ניאטא איניאקא פערכישופט מיט אירע אריגינעלע טענץ, היינט אויפן קאנצערט וועט זי אויספיהרען אלע אינדישע און עגיפטישע טענץ און מאדערנע מזרח-[...] די איבערגעבליבענע בילעטען זענען צו בעקומען אין פילהארמאניע

פון שטאטישען פוילישען טעאטער

אין שטאטישען פוילישען טעאטער ווערט היינט [...] אווענד געשפילט ווערנערס „מענשען אויפן אויז“

מארגען דאנערשטאג 8.30 אווענד ווערט געשפילט זאפאלסקאס קאמעדיע „די מאראל פון דער פרוי [...]קא“. מיט כאינאצקי אין דער הויפטראל. פרייטאג [...] אווענד ווערט געשפילט „פרידריך דער גרויסער“ [...] גענויאלען לודוויק סאלסקי אין דער הויפטראל.

REPERACJE WIECZNYCH PIÓR najlepiej, najszybciej uskuteczn. warsztaty reper. F-my
A. J. OSTROWSKI i S-cy
PIOTRKOWSKA 55, tel. 203-54.

קלאנג-קינא CAPITOL 16 זאוואדזקא

היינט גרויסע פרעמיערע!
„קין און מאבער“
אין די הויפט-ראלן: MARJON DAVIES, CLARK GABLE
סימפאניע פון ליבע און מא[...]
אנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12-[...]

קליינע אנאנסען 1 זלאטי אנאנס ביז 15 הערבסט

פרייע פאסטענס
א פריילין פון 16–17 יאהר [...] זיך מעלדען צו שטובען - ארבעט [...] 1–12 און פון 4–5 נ"מ, פאמארסקא [...] וואלינגנג 47.

קוואליפיצירטע הערען - שניידער ארבייטער, ווי אויך מיטנייהערס [...] זיך צו מעלדען פיעטריקאווער 84 [...] 4. איינגאנג, וו. 45.

פערשידענעס
א גרויס צימער
א גרויס פריש רעמאנטירט [...] מיט ליכט און בעקוועהמליכקייט אין [...] טער שטאט ביי אנ׳אינטעליגענטער [...] מיליע (פאר א יונג פארפאלק) פון [...] איבערצוגעבען. אפערטען אונטער „[...] צימער“ אין דער אדמיניסטר.

NAUCZYCIEL
[...]dżając na wakacje zimowe [...] Zakopanego zabierze pod [...] troskliwą opiekę kilka [...]ców. Wiadom.: B. Baran, Cegielniana 56.

[Za]giniony został kwit kaucyjny [...]wni Łódzkiej na Zł. 15.— za [...] z dn. 9/1—1929 r. na imię [...] Szatan, 6-go Sierpnia 33.

אין פערלויף פון 3 מאנ[...] איך די העברעאישע שפראך [...] און אין שריפט מיט אלע כללים [...] אויך מפטיר מיט א דרשה [...] מצוה. פרייז צוגענגליך. [...] גדאנסקא 24, לעהרער א. איפ[...]

בעקומען אויסצייכנונגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראפע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

פאדערט אין אלע אפטייקען, אפטייק-סקלאדן און פערפומעריעס.
Fabr. Chem. Kosm. „Pharmachemja“, Bydgoszcz.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעל. 137-63
עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים: ד"ר קויפמאן, ד"ר דינענזאן, ד"ר רויטער, ד"ר שפירא, ד"ר פאדעל, ד"ר י. איציקזאן, ד"ר סטופאי. ד"ר ראבינאוויטש-נינזבורג, ד"ר שמירגעלד נערוועןקראנקהייטען
און דענטיסטין סטאראפאלסקא. וויזיטען אין שטאט. אלע ארט מעדיצינישע הילף. קאבינעט פאר פיזיקאלישער טעראפיע און רענטגען. אלע ארט אימפונגען (נעגען דיפטעריט און אנדערע).

ד"ר ראבינאוויטש-נינזבורג
אינערליכע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 3—4.

DR. MED. H. Różaner
הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.

OGŁOSZENIE.
Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi podaje do wiadomości P.P. Pracodawcom, że od dnia 1 grudnia 1936 roku wpłaty w Kasie Ubezpieczalni będą przymowane nie jak dotychczas w/g asygnat przychodowych wystawionych przez kontystów Ubezpieczalni, a w/g deklaracji wypełnionych przez osoby dokonujące wpłaty.
Celem uniknięcia natłoku w kasie, wskazane jest wcześniejsze zaopatrywanie się w formularze.
Formularze deklaracji są do nabycia w Ubezpieczalni, składach materiałów pisemnych i kioskach.
Kasa jest czynna dla stron w dnie powszednie od godz. 8 do 14 i w soboty od godz. 8 do 12.—
Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi

Dr. med. M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8–9 פריה און פון 4–8 אוו.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Doktór Klinger
ספעציאליסט
פאר וועגערישע, הויט, האאר און סעקסואל-קראנקהייט
Andrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9 ביז 11 פ.ן און פון 6 ביז 8 אוו.

Doktór A. S. TENENBAUM
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
Piotrkowska 109
tel. 220-25.
נעהמט אן פון 6–8 אווענד.

ווייכטיג פאר בראך-קראנקע
(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס). פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט. פלאטפים און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן בראך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גליכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפים ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגיינסקא
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8 1 ביטאג

ספעציעלע לעטשניצע
פאר פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
ZGIERSKA 24
Dr. FELDMAN | Dr. PRAPORT
פון 3 ביז 6 | פון 10 ביז 1

Dr. med. Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט
צוריקגעקעהרט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“. spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat“. Piotrkowska 21.